

МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙ
«ОСВІТА–НАУКА–РОЗВИТОК»

А. Валюх, С. Гвожджевiч

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Навчальний посiбник

Варшава – 2016

Рецензенти:

Сохнич А. Я., доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, Львівський національний аграрний університет;

Міщук Г. Ю., доктор економічних наук, професор кафедри трудових ресурсів і підприємництва НУВГП;

Якимчук А. Ю., доктор економічних наук, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності НУВГП.

Собон Я., професор, Морський Університет в Щецині.

Валюх А., Гвожджевсич С.

В 45 Інтелектуальна власність : навч. посіб. – Варшава: Міжнародний Інститут Інновацій «Освіта-наука-розвиток», 2016. – 182 с.

У посібнику розкрито теоретико-методологічні основи формування інтелектуального капіталу як на рівні держави загалом, так й регіону і окремого підприємства зокрема. Наведено загальну характеристику об'єктів інтелектуальної власності і економічні основи їх використання. Охарактеризовано методичні принципи реалізації патентного права, подано методику визначення економічної оцінки об'єктів інтелектуальної власності. Наведено і проаналізовано кращий досвід розвинених країн світу щодо побудови раціональної системи фінансування інтелектуальної власності. Особливу увагу відведено процесу формування ринку інтелектуального капіталу, як новому напрямку здійснення ефективної інтелектуальної діяльності.

Видання може стати у нагоді фахівцям органів регіонального управління та місцевого самоврядування, науковим працівникам, аспірантам, магістрантам, студентам вищих закладів освіти напрямів підготовки «Інтелектуальна власність», «Менеджмент», «Публічне управління і адміністрування», «Економіка і підприємництво», «Екологія».

ISBN 978-83-945923-1-8

© Copyright by Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka – Edukacja – Rozwój
w Warszawie

ul. Radiowa 1/93, 01-485 Warszawa

www.instytutinnovacji.edu.pl

kontakt@instytutinnovacji.edu.pl

© Валюх А., Гвожджевсич С., 2016

© МІОНР, 2016

Верстка, проект обкладинки, друк: Arte, Biała Podlaska (Польща)

Наклад: 200 екземплярів.

ЗМIСТ

Вступ.....	5
Тема 1. СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	6
1.1. Зміст дисципліни «Інтелектуальна власність».....	6
1.2. Поняття про інтелектуальні продукти, власність і капітал.....	6
1.3. Об'єкти інтелектуальної власності.....	11
1.4. Органи державної охорони інтелектуальної власності в Україні.....	12
1.5. Міжнародні та вітчизняні законодавчі акти й угоди у сфері інтелектуальної власності.....	14
1.6. Інститути авторських суміжних та патентних прав.....	16
Тема 2. ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ	19
2.1. Виникнення та здійснення авторського права.....	19
2.2. Реєстрація об'єктів авторського права і авторських договорів.....	21
2.3. Особливості авторського права на комп'ютерні програми та інтернет-твори.....	23
2.4. Суміжні права виконавців.....	25
Тема 3. ОБ'ЄКТИ ПАТЕНТНОГО ПРАВА (ВИНАХОДИ, КОРИСНІ МОДЕЛІ, ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ)	28
3.1. Поняття винаходу та корисної моделі.....	28
3.2. Критерії патентоспроможності винаходу (корисної моделі)...	28
3.3. Об'єкти винаходів (корисних моделей).....	29
3.4. Заявка на винахід (корисну модель).....	30
3.5. Проведення державної експертизи заявок на винаходи (корисні моделі).....	33
3.6. Патентна інформація і патентні дослідження.....	34
3.7. Правова охорона промислових зразків.....	37
Тема 4. ЗНАКИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ. НЕТРАДИЦІЙНІ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	39
4.1. Знаки для товарів та послуг.....	39
4.2. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: наукові відкриття.....	42
4.3. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: раціоналізаторські пропозиції.....	44
4.4. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: секрети виробництва.....	47
4.5. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: інжиніринг...	48
4.6. Інші нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.....	48
Тема 5. КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	50
5.1. Мета і основні способи комерціалізації.....	50

5.2.Використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві.....	50
5.3.Передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності.....	51
5.4.Внесення інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства.....	53
5.5.Оцінка вартості прав на об'єкти права інтелектуальної власності.....	54
5.6.Постановка інтелектуальної власності на бухгалтерський облік.....	56
Тема 6. УПРАВЛІННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	58
6.1.Життєвий цикл об'єктів права інтелектуальної власності.....	58
6.2.Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі його створення.....	61
6.3.Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі набуття прав.....	64
6.4.Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі використання прав.....	66
6.5.Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі захисту прав.....	66
6.6.Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі утилізації.....	67
Тема 7. ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУ- ВАННЯ.....	69
7.1.Нові технології штучного інтелекту у вирішенні еколого-економічних проблем.....	69
7.2.Застосування «інтелекту» рослин — нові знання та перспективи.....	70
7.3.Корисні моделі та раціоналізаторські пропозиції у природо-користуванні.....	73
Тестова програма.....	78
Програма навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність».....	92
Теми практичних занять.....	95
Розв'язування типових задач.....	107
Перелік тем реферативних робіт.....	112
Словник офіційної термінології з дисципліни «Інтелектуальна влас- ність».....	114
Список джерел рекомендованої літератури.....	179

ВСТУП

Кожне розвинуте суспiльство повинне користуватися сучасними iнновацiйними розробками, технологiями, що ґрунтуються на iнтелектуальних досягненнях. Такi дослідження є надiйним перспективним джерелом отримання фiнансових ресурсiв, ефективного використання трудового потенцiалу та єдиноможливим напрямом впровадження екологiчно безпечних технологiй в усi сфери та галузi нацiональної економiки України.

Даний посiбник «Інтелектуальна власнiсть» мiстить аналіз теоретико-методологiчних основ формування iнтелектуального капiталу як на рiвнi держави загалом, так й рiгiону i окремого пiдприємства зокрема. У посiбнику наведено загальну характеристику об'єктiв iнтелектуальної власностi i економiчнi основи їх використання, що дозволить студентам, маiстрам, аспiрантам краще зрозумiти основнi закономірностi впровадження iнтелектуальних розробок.

У посiбнику авторами охарактеризовано методичнi принципи реалiзацiї патентного права, подано методику визначення економiчної оцiнки об'єктiв iнтелектуальної власностi. Наведено i проаналiзовано кращий досвiд розвинених країн свiту щодо побудови рацiональної системи фiнансування iнтелектуальної власностi на прикладi сфери природокористування. Особливу увагу вiдведено процесу формування ринку iнтелектуального капiталу, як новому напрямку здiйснення ефективної iнтелектуальної діяльностi. Особливий науковий i практичний iнтерес становить дослідження можливостей застосування штучного iнтелекту – як перспективного напрямку впровадження iнновацiйних розробок у соцiо-еколого-економiчнiй сферi.

Неперервний i динамiчний поступ людства в його iнтелектуальному, економiчному i соцiальному розвитку ґрунтується не тiльки на здатностi бiльшостi членiв суспiльства до генерування iнновацiй в усiх сферах його активної діяльностi, а й у вiрному та належному їх використаннi, включаючи дотримання i збереження норм права iнтелектуальної власностi. Тому отриманi знання пiд час вивчення студентами дисциплiни «Інтелектуальна власнiсть» дозволять зрозумiти предмет iнтелектуальної власностi, правила її забезпечення i охорони та до яких негативних наслiдкiв може приводити порушення прав на неї.

Даний навчальний посiбник «Інтелектуальна власнiсть» може стати у нагодi фахiвцям органiв рiгiонального управлiння та мiсцевого самоврядування, науковим працівникам, аспiрантам, маiстрантам, студентам вищих закладiв освiти напрямiв пiдготовки «Інтелектуальна власнiсть», «Менеджмент», «Публiчне управлiння i адмiнiстрування», «Економiка i пiдприємництво», «Екологiя».

Тема 1. СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План лекції

1. Зміст дисципліни «Інтелектуальна власність».
2. Поняття про інтелектуальні продукти, власність і капітал.
3. Об'єкти інтелектуальної власності.
4. Органи державної охорони інтелектуальної власності в Україні.
5. Міжнародні та вітчизняні законодавчі акти й угоди у сфері інтелектуальної власності.
6. Інститути авторських суміжних та патентних прав.

1. Зміст дисципліни «Інтелектуальна власність»

Неперервний і динамічний поступ людства в його інтелектуальному, економічному і соціальному розвитку ґрунтується не тільки на здатності більшості членів суспільства до генерування інновацій в усіх сферах його активної діяльності, а й у вірному та належному їх використанні, включаючи дотримання і збереження норм права інтелектуальної власності.

Метою вивчення даної дисципліни є формування у студентів чіткої уяви про предмет інтелектуальної власності, як вона охороняється і до яких негативних наслідків може приводити порушення прав на неї.

У процесі аудиторних занять і самостійної роботи студентів буде розкрито і засвоєно наступне коло важливих питань:

- поняття, значення і властивості інтелектуальної власності та капіталу;
- світову і вітчизняну систему охорони прав інтелектуальної власності;
- основні закони і нормативно-правові акти, що регулюють правові відносини у сфері інтелектуальної власності;
- інформацію про об'єкти промислової власності, авторського і суміжного прав, нетрадиційні інтелектуальні продукти;
- алгоритми правової охорони винаходів, корисних моделей, раціоналізаторських пропозицій, наукових відкриттів, промислових зразків, товарних знаків, творів науки, літератури і мистецтва;
- комерціалізацію об'єктів права інтелектуальної власності;
- управління правами інтелектуальної власності;
- права та обов'язки власників об'єктів інтелектуальної власності;
- систему захисту інтелектуальної власності від неправомірних дій.

Обов'язковою складовою самостійної роботи є підготовка реферату про розвиток відомих інтелектуальних компаній і підприємств, про життєвий шлях видатних винахідників, історії створення значних винаходів, еволюцію об'єктів техніки і новітніх технологій у різноманітних галузях економіки.

2. Поняття про інтелектуальні продукти, власність і капітал.

Результати інтенсивної розумової праці окремих людей та відповідним чином організованих людських спільнот (груп, підрозділів, лабораторій, колективів) трансформуються в *інтелектуальні продукти*.

Інтелектуальні продукти – новостворені духовні і матеріальні цінності – результати інтелектуальної діяльності особи чи групи осіб.

В зв'язку з тим, що результати праці завжди присвоювались в минулому, присвоюються сьогодні і будуть присвоюватись в майбутньому суб'єктами, які з різних причин претендують на це, момент присвоєння автоматично перетворює інтелектуальну продукцію в *інтелектуальну власність*.

Об'єкти права інтелектуальної власності мають широке представлення від виробів художньої творчості до промислових технічних зразків та розробок. Ситематизація таких джерел наведена на рис. 1.

Рис. 1. Об'єкти права інтелектуальної власності в Україні

Науковий і практичний інтерес становить розуміння терміну «інтелектуальна власність». Отже, *інтелектуальна власність* – це матеріально виражений результат розумової праці, який охороняється встановленими нормами та офіційними документами (патентами, ліцензіями) і надає автору виключне право на нього.

Сукупність інтелектуальних продуктів, що складається з винаходів, корисних моделей, раціоналізаторських пропозицій, специфічних баз знань та даних, комп'ютерних програм, інших інтелектуальних об'єктів, а також менеджерського досвіду і знань, умінь і навиків окремих людей, які можна конвертувати в прибуток, складає *інтелектуальний капітал* організації.

В сучасному суспільстві інформаційної або інтелектуальної економіки інтелектуальний капітал відіграє домінуючу роль і є важливим компонентом, який визначає ринкову вартість компанії та проявляється у здатності колективу генерувати нові ідеї, впроваджувати інновації, максимально використовувати всі види внутрішніх ресурсів і, таким чином, зміцнювати та утримувати конкурентні позиції підприємства на певному сегменті ринку.

Прискорений розвиток високотехнологічних галузей орієнтується на максимальне використання наявного у них інтелектуального капіталу. Тому саме інтелектуальний капітал, а не матеріальні активи підприємств має найбільшу цінність і є одним з найважливіших активів, який в сучасних умовах використовується українськими підприємствами неефективно, є по-справжньому «невидимим» для багатьох керівників активом і не виказує своєї справжньої цінності.

Ефективне використання інтелектуального капіталу компанії вимагає, насамперед, ідентифікації всіх належних йому інтелектуальних об'єктів і проведення їх вартісної оцінки. Оцінка інтелектуальної власності – складний процес, пов'язаний з необхідністю детального аналізу безлічі різноманітних чинників. Головна складність цієї роботи пов'язана з труднощами збору достовірної інформації і у вірному виборі методів оцінки в кожній конкретній ситуації. Роботу з оцінки об'єктів інтелектуальної власності проводять спеціалізовані фірми – оцінювачі, які мають ліцензії на цей вид діяльності.

Слід розуміти, що для підприємства головним є не тільки визначення своїх інтелектуальних продуктів, а ще й уміння ефективно управляти ними. *Управління* інтелектуальним капіталом підприємства передбачає вміння його керівників знаходити адекватні методи захисту від неправомірних посягань на нематеріальні активи і запобігати порушенням виключних прав, одержувати і підтримувати в силі правовий статус об'єктів промислової власності, визначати надлишкові активи і організовувати їх реалізацію шляхом продажу ліцензій або ноу-хау тощо.

Інтелектуальні активи наукомістких підприємств, зазвичай, набагато цінніші за їх матеріальні ресурси. Відомі співвідношення інтелектуального капіталу до загальної вартості таких підприємств в середньому складає 10:1.

Для прикладу, успішна корпорація Microsoft, володіючи матеріальними активами на суму всього в 6 млрд.доларів, на ринку оцінюється в сотні мільярдів доларів. Говорячи про Microsoft, неможливо не згадати її засновника – Білла Гейтса, який, завдяки вмінню ефективно використовувати власний інтелект та інтелект своїх працівників, став мультимільярдером і одним із найуспішніших бізнесменів світу.

Біл Гейтс народився у 1955 році. Вже у сьомому класі він захопився комп'ютерами, просиджуючи за програмуванням до ранку, і мріючи стати професором математики. У 15 років Біл з приятелем Аленом написали програму для регулювання вуличного руху, заробили 20 тис.доларів і більше до школи не ходили. А через 2 роки Гейтс за 30 тис. доларів створив програмний пакет розподілу енергії місцевої дамби, після чого уклав договір зі школою, що вона зарахує цю роботу замість багатьох контрольних і курсових та видасть йому атестат. Того ж року

Білл поступив до Гарварду, під час навчання в якому більшу частину часу грав у пінбол і покер, здобувши репутацію дивака, схибленого на техніці.

У 1975 році у літературі з'явився опис комп'ютера компанії MITS. Працюючи по 18 годин на добу, Гейтс з тим же приятелем Аленом в найкоротші терміни створили для цього комп'ютера унікальну програму. Наступним кроком стала реєстрація фірми Microsoft, яка встановила відносини з MITS, Apple, IBM, Commodore та іншими. В кінці 70-років оперативні системи, розроблені Microsoft, стали абсолютним лідером світового ринку комп'ютерних технологій.

У 1981 році Гейтс переконав компанію IBM замовити у нього нове програмне забезпечення. Компанія IBM, змінивши попередні проекти, уклала угоду з Гейтсом, якою передбачила перебудову індустрії персональних комп'ютерів. Гейтс отримав найвигодніший контракт в історії комп'ютерів, одночасно зберігши право продавати свої програми іншим користувачам, навіть конкурентам IBM, а IBM – систему MS-DOS, на той час єдину, яка дозволила компанії до кінця 80-х років домінувати на комп'ютерному ринку. Пізніше, удосконалюючи конфігурацію системи, Гейтс використовував її в наступних поколіннях комп'ютерів. Система MS-DOS – творіння і тяжка праця генія, принесла власникам шалені прибутки. Хто виграв більше, Microsoft чи IBM, – питання суперечливе.

У 1986 році гігабайти інформації перетворилися у ці мільярди доларів – продалися на біржі акції Microsoft, миттєво зробивши 31-річного Білла Гейтса мільярдером, казково багатою людиною. Сьогодні у 85 відділеннях Microsoft працює понад 60 тис. працівників, а майно Гейтса оцінюється у \$50 млрд.

Засоби масової інформації наперебій відшукують нові факти про Гейтса:

- його заробітки складають 4,6 млн. доларів на годину;
- його статок перевищив річний валовий продукт (більшості країн світу, поступившись лише 18 з них;
- його річний дохід дорівнює сукупному доходу 5 млн. британців;
- він 10-ий рік поспіль займає перше місце серед найбагатших людей світу;
- якщо всі його гроші перетворити у 100-доларові купюри і розкласти на ліжку, утвориться гора висотою у 30 км.

Гейтс – втілення істинного підприємця-інноватора, який зробив карколомну кар'єру, а його Microsoft – лідер, якому належить 44% надходжень ринку програмних продуктів. Згідно типології особистостей, Гейтс темпераментний інтроверт, має високий IQ, мислить математично і раціонально, його дії відзначаються неординарним інтелектуальним розвитком і прагненням до ризикованої конкуренції.

Гейтс не працює заради грошей, жертвує власними благами і можливостями заради досягнення більш високих цілей. Він жертвує на лікування і навчання бідних, приймає участь у численних благодійних акціях, нещодавно передав 400 млн. доларів для вакцинації дітей тощо. Білл Гейтс увійде в історію як самий молодий мультимільярдер, який досяг фантастичного успіху самостійно, виключно завдяки своїм інтелектуальними здібностям та умілому їх використанню.

Інтелектуальний капітал є серйозною зброєю у конкурентній боротьбі.

Фірма Hewlett Packard змогла обійти численних конкурентів на ринку струменевих принтерів, тільки завдяки тому, що вона вклала значні кошти в лабораторні дослідження і захистила результати розробок великою кількістю патентів.

У промислово розвинених країнах частка використання інтелектуального капіталу підприємствами складає понад 50%, а 80-95% приросту валового

внутрішнього продукту припадає на винаходи та ноу-хау, впроваджені в найсучасніші технології.

Відомо, що традиційно інтелектуальний потенціал нашої держави був доволі високим. За часів СРСР в Україні розроблялось 80% всіх високих технологій Союзу, кожне третє авторське свідоцтво на винахід було українським. Сьогодні зареєстровано 70 тисяч українських патентів, серед яких є унікальні пропозиції, які могли би здійснити переворот у ядерній фізиці, машинобудуванні, інших галузях народного господарства. Є неоціненні знахідки вітчизняних винахідників, які успішно пройшли лабораторні випробування і рівних яким немає у світі. Наші науковці пропонують розробки, завдяки яким можна лікувати рак, СНІД, інші смертельні недуги. Однак і сьогодні з використанням винаходів, як і у радянські часи, існують великі проблеми. Існує ціла низка критеріїв розбіжності між так званими промисловими зразками та об'ємними знаками для товарів і послуг як всередині України, так й у порівнянні з іншими державами світу. Характеристика системних розбіжностей наведена у табл 1.1.

Таблиця 1.1. Критерії розбіжності між промисловими зразками та об'ємними знаками товарів і послуг

КРИТЕРІЙ РОЗБІЖНОСТІ	ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ	ОБ'ЄМНІ ЗНАКИ ДЛЯ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ
МЕТА	Заохочувати творчість у створенні нових промислових зразків продуктів та вкладання у виробництво передових споживчих товарів, у яких втілюються ці промислові зразки	Сприяти прозорості і забезпеченню конкуренції на ринку, а також надавати споживачам можливість більш ефективно зосереджувати свій попит
ФУНКЦІЯ	Робити товари естетично привабливими і функціональними для споживачів	Дати споживачам можливість відрізнати товари, які мають знак, від рівноцінних продуктів конкурентів
ДУБЛЮВАННЯ	Сукупний захист є можливим (за певними законами) як для творів мистецтва і (якщо мають достатню розпізнавальну силу) як для знаків лише по відношенню до нефункціональних особливостей	Сукупний захист є можливим (за певними законами) як для творів мистецтва і (у певних випадках) як для промислових зразків лише по відношенню до нефункціональних особливостей
ОБСЯГ	Власник права на промисловий зразок може запобігати виробництву та реалізації будь-якого продукту, в якому втілено даний промисловий зразок	Власник права на знак може запобігати лише недозволеному використанню знака у зв'язку з зазначеними товарами, але не може перешкоджати виробництву та реалізації таких товарів, якщо цей знак не використовується
ТРИВАЛІСТЬ	Виключні права на промисловий зразок обмежуються у часі, як правило, 10-15 роками з дня реєстрації або депонування	Виключні права на знак можуть бути необмеженими у часі, якщо реєстрація знаків періодично поновлюється і/або знак належним чином використовується у торгівлі, як це вимагається

Це пояснюється тим, що не працює проста логічна схема реалізації винаходів: «заявити - виготовити - реалізувати - отримати прибуток».

Слід наголосити, що сьогодні в Україні у виробничі процеси залучено лише 0,2% науковців, тоді як у економічно розвинених країнах – понад 80%,

до стадії виробництва доходить тільки 0,6% винаходів, в той час як у Фінляндії їх реалізується понад 30%, а у провідних країнах – ще більше.

На початку ХХІ століття світова торгівля ліцензіями на винаходи і «ноу-хау» сягнула до 0,5 трлн. доларів, що у десять разів більше, ніж у 1990 році. Сукупний обсяг світового ринку патентів склав понад 1,5 трлн. доларів або близько 20% загальносвітового експорту товарів та послуг. Однак частка України не перевищує 0,1% світового ринку патентів, наша держава щорічно закуповує не більше 50 ліцензій, 10 з яких використовуються зі збитками.

Ще одним важливим джерелом економічного зростання розвинених країн є сучасна індустрія на основі використання другої складової інтелектуальної власності – *авторського права*, найбільш поширеними об'єктами якої є книговидавництва, аудіо- і відеозаписи, комп'ютерні програми, які забезпечують зростання ВВП своїх країн на 5-6%.

Тут справи України виглядають зовсім кепсько. Права власників продуктів авторського права і чинне законодавство повністю ігноруються. Єдине, що у нашій країні залишається стабільно високим – це обсяги піратства. До 70% всієї продукції у вищезазначених сферах є контрафактною, в т.ч. CD/DVD – до 90% (для порівняння на ринках Західної Європи – 15%, Південної Америки – 24%). З незаконного використання комп'ютерних програм, разом з Індонезією та Росією, Україна посідає третє місце, пропустивши вперед тільки В'єтнам (95% комп'ютерних програм встановлюється нелегально) та Китай (92%).

Ринки об'єктів інтелектуальної власності Росії також суттєво скоротилися, хоча вже з'явилася тенденція до їх зростання. Так, з 1998 до 2000 року кількість заявок на винаходи зросла з 21,3 до 30 тис, корисні моделі – з 2,7 до 6,7 тис, промислові зразки – з 1,5 до 2,3 тис, знаки для товарів і послуг – з 28,6 до 43,3 тис. У 2005 році в Росії діяло понад 100 тис. патентів на винаходи, 20 тис. патентів на корисні моделі, 11 тис. патентів на промислові зразки і 15 тис. свідоцтв на товарні знаки. Однак, навіть при таких показниках, частка Росії на світовому ринку наукомісткої продукції складає лише 0,3%. Це при тому, що частка Китаю становить 6%, Японії – 30%, а США – 36%.

3. Об'єкти інтелектуальної власності

Об'єктами права власності завжди є матеріальні предмети – сукупність різного виду майна, а об'єктами права інтелектуальної власності – нематеріальні речі, а саме, ідеї, проекти, рішення, думки, мелодії тощо.

Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) рекомендується наступний розподіл об'єктів інтелектуальної власності:

1. Об'єкти промислової власності:

- винаходи;
- корисні моделі;
- промислові зразки;
- товарні знаки.

2. Об'єкти авторського та суміжного прав:

- друковані літературні твори (романи, оповідання, вірші, статті);
- усні твори (виступи, лекції);
- комп'ютерні програми;
- бази даних;
- музичні твори (симфонії, опери, пісні);
- аудіовізуальні твори;
- сценічні твори (драматичні та хореографічні);
- твори образотворчого мистецтва (картини, малюнки, шаржі);
- твори архітектури (пам'ятники, скульптурні композиції, барельєфи);
- фотографічні твори;
- твори ужиткового мистецтва (ткацтво, кераміка, різьба, ливарство);
- графічні твори (ілюстрації, креслення, ескізи);
- збірники фольклору, енциклопедії та антології;
- тексти перекладів;
- твори у електронному вигляді (інтернет-твори).

3 Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності:

- наукові відкриття;
- раціоналізаторські пропозиції;
- комерційні таємниці;
- інжиніринг;
- топографії інтегральних схем;
- сорти рослин, породи тварин.

Наведений вище перелік об'єктів не є вичерпним. У широкому розумінні до них можна віднести і інші результати творчої діяльності – технічну документацію, технологічні регламенти, результати наукових досліджень, електронні версії комп'ютерних файлів тощо.

Вищим класом творчого пошуку серед об'єктів інтелектуальної власності *вважаються винаходи*, створення яких максимально сприяє науково-технічному прогресу людства.

4. Органи державної охорони інтелектуальної власності в Україні

Основний орган будь-якої країни, який формує та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності *називається Патентним відомством*. Патентне відомство України представлено *Державним департаментом інтелектуальної власності* Міністерства освіти і науки, молоді та спорту (вул. Урицького, 45, м. Київ-35, 03680, тел. (044) 494-06-06, sdip.gov.ua). Однією з традиційних функцій Патентного відомства є надання прав на об'єкти інтелектуальної власності, які підтверджуються охоронними документами.

Охорона інтелектуальної власності є неможливою без забезпечення функціонування відповідної державної системи, яка містить дві складові:

- 1) чинну систему законів щодо сфери інтелектуальної власності;

2) інфраструктуру для реалізації цих законів.

Державний департамент інтелектуальної власності України включає кілька установ:

- ДП «Український інститут промислової власності», яке виконує експертизу, реєстрацію та видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності.
- ДП «Українське агентство з авторських та суміжних прав» (УААСП), яке реєструє авторські та суміжні права, а також проводить заходи щодо забезпечення прав авторів творів науки, літератури і мистецтва та прав їх виконавців.
- ДП «Укрпатент» «Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг». Основний ланцюжок здійснення процесу проходження патентних документів наведено на схемі 2.

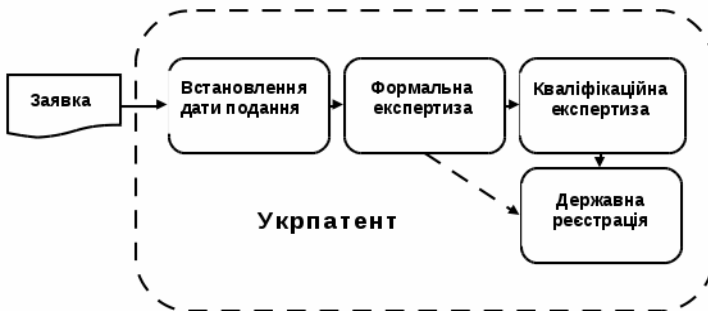

Рис.2. Схема проходження патентних документів (ДП «Укрпатент»)

- *Державну патентну бібліотеку (ДПБ)*, яка містить патентний фонд – описи об'єктів промислової власності і патентні бюлетені різних країн;
- *Інститут інтелектуальної власності і права*, який здійснює підготовку та перепідготовку фахівців у сфері інтелектуальної власності.
- *Науково-дослідний інститут промислової власності Академії правових наук України (НДІ ІВ)*, в якому здійснюються дослідження та проводяться судові експертизи, пов'язані з об'єктами інтелектуальної власності, розробляються закони з інтелектуальної власності, видається журнал «Інтелектуальний капітал».
- *Апеляційну палату*, яка забезпечує захист прав творців інтелектуальної власності в адміністративному порядку.
- ДП «Інтелзахист», яке веде реєстр аудіовізуальних творів та фонограм, реалізує державну політику щодо легалізації програмного забезпечення, видає контрольні марки для маркування цієї продукції.

Крім комплексу державних установ та організацій, інтелектуальну власність захищають і *громадські організації*:

- «Антипiратський союз України»;

- «Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності»;
- «Товариство винахідників та раціоналізаторів України»;
- «Українська асоціація патентних повірених»;
- «Всеукраїнське об'єднання суб'єктів авторських і суміжних прав «Оберіг»;
- «Український музичний альянс»;
- «Агентство охорони прав виконавців»;
- «Гільдія кінорежисерів»;
- «Дім авторів музики в Україні»;
- «Спілка авторів України»;
- «Федерація оцінювачів бізнесу та інтелектуальної власності» і тощо.

5. Міжнародні та вітчизняні законодавчі акти й угоди у сфері інтелектуальної власності

Існують дві, взаємопов'язані причини, які спонукають уряди країн розробляти, приймати і удосконалювати закони, спрямовані на охорону об'єктів інтелектуальної власності:

1. Необхідність законним чином забезпечити моральні та економічні права авторів на результати їх інтелектуальної діяльності;

2) Прагнення стимулювати в рамках держави творчу активність людей, поширення, застосування та заохочення чесної торгівлі інтелектуальними продуктами, що сприяє економічному і соціальному розвитку країн.

Сфера суспільних відносин, що складаються у сфері інтелектуальної власності, урегульована величезною кількістю нормативно-правових актів, які поділяються на:

- 1) міжнародні акти;
- 2) вітчизняні закони;
- 3) підзаконні нормативно-правові акти;
- 4) документи судової практики.

Сьогодні основою міжнародної системи інтелектуальної власності є 22 угоди, 16 з яких регулюють правовідносини у сфері промислової власності, а 6 – у сфері авторського права.

Приведемо найбільш важливі з цих угод, назви яких пояснюють їх призначення.

- *Паризька конвенція з охорони промислової власності 1883 року*, учасниками якої є 136 країн, стала першою найважливішою подією у створенні загальної системи охорони інтелектуальної власності.

- *Бернська конвенція з охорони літературних і художніх творів 1886 року*, до якої приєдналося 117 країн.

- *Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків 1891 року*, число учасників якої налічує 46 країн.

- *Вашингтонський договір про патентну кооперацію (Договір РСТ) 1970 року.*

- *Всесвітня конвенція з авторського права 1952 року.*

- Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1947 року, яка об'єднувала 128 членів, а з 1994 року увійшла до СОТ.
- Договір ВОІВ з авторського права 1996 року.
- Женевська конвенція 1971 року з охорони інтересів виробників фонограм від незаконного відтворювання їхніх фонограм.
- Женевський договір 1999 року про закони щодо товарних знаків.
- Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС).

Адмініструє ці угоди Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), заснована у 1967 році у Стокгольмі як спеціалізована установа ООН, яка об'єднує майже 180 держав та займається:

- розробкою міжнародних угод і проєктів з гармонізації національних законодавств;
- забезпеченням міжнародної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності;
- збиранням і поширенням інформації про об'єкти інтелектуальної власності різних країн.

На сьогоднішній день Україною ратифіковані 18 угод з 22-х.

Переваги від запровадження і дотримання міжнародних домовленостей продемонструємо наступним прикладом. Якщо патентовласник бажає отримати правову охорону в декількох країнах, він повинен отримувати патенти в кожній із них окремо. Однак, завдяки ВОІВ, з цього правила існують і винятки, а саме:

- у сфері охорони прав на винаходи діє європейський патент, що видається Європейським патентним відомством (м. Мюнхен) і охоплює 17 країн;
- у сфері охорони товарних знаків існує міжнародна реєстрація товарів та послуг, яка поширюється на 34 країни;
- у сфері охорони промислових зразків діє міжнародне депонування їх зразків, яке поширюється на 21 країну.

Світова організація торгівлі (СОТ) є міжнародною організацією, яка утворена у 1994 році і діє за 28 угодами. Членами цієї організації є 141 країна, ще близько 30 ведуть переговори щодо вступу до неї. Головна мета СОТ полягає в розробці системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за її дотриманням. Справедливе відношення реалізується шляхом застосування, так званого «режиму найбільшого сприяння», згідно з яким країна забезпечує однакові умови торгівлі всім учасникам, а імпорту не може піддаватися дискримінації на внутрішньому ринку на користь вітчизняних товарів. Правова структура СОТ ґрунтується на трьох угодах, які визначають її базові принципи: *ГАТТ (товари), ГАТС (послуги) і ТРИПС (інтелектуальна власність).*

Питання гармонізації національного законодавства з інтелектуальною власністю до міжнародних стандартів, захисту прав власників

інтелектуальних продуктів є дуже актуальними та потребують негайного вирішення. На сьогодні в Україні сформована певна законодавча база з охорони інтелектуальної власності та відбувається процес поступової її гармонізації. Низка правових актів України у сфері інтелектуальної власності, які складають основу діючого комплексу законів, включає:

- *Цивільний кодекс України. Кн. 4 «Право інтелектуальної власності»;*
- *Господарський кодекс України;*
- *Закон України «Про авторське право і суміжні права»;*
- *Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»;*
- *Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів»;*
- *Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг»;*
- *Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»;*
- *Закон України «Про наукову та науково-технічну експертизу»;*
- *Закон України «Про інноваційну діяльність» тощо.*

6. Інститути авторського, суміжних та патентного прав

Інститут авторського та суміжного прав регулює правовідносини, що виникають у зв'язку із створенням творів науки, літератури і мистецтва, створення фонограм, відеограм, передач організацій мовлення тощо.

Основними принципами інституту авторських та суміжних прав є:

- *свобода творчості*, що несумісна з примусом та цензурою: автори вільні у виборі тем, сюжетів, жанрів і форм втілення ідей чи художніх образів;
- *заборона (дозвіл) автора будь-кому використовувати свій твір* за відповідну матеріальну (моральну) компенсацію, яка забезпечує поєднання особистих інтересів автора з інтересами суспільства;
- *заборона на відчуження немайнових прав*, яка полягає в тому, що *авторство не може бути успадковане чи передане іншій особі* навіть за згодою автора.
- *можливість передавання майнових прав* іншим особам.

Інститут патентних прав регулює правовідносини, що виникають у зв'язку із створенням об'єктів промислової власності, а також набуттям, здійсненням та захистом прав на них. Інститут стимулює створення та комерціалізацію об'єктів промислової власності, забезпечує їх охорону та захист.

Основні принципи інституту патентних прав є наступними:

- *проведення кваліфікаційної науково-технічної експертизи* для надання правової охорони та визначення внеску об'єкта в існуючий рівень техніки.
- *правова охорона тільки тих об'єктів, які отримали охоронні документи*, що діють певні терміни. Після припинення дії охоронних документів, об'єкти переходять у власність суспільства.
- *визнання за патентовласником монопольного права на використання свого об'єкту*, а також виключного права на надання дозволів на його

використання iншим особам.

Очевидно, що iнститут авторського права має ряд суттєвих вiдмiнностей вiд iнституту патентних прав.

Інститут прав на позначення товарів і послуг покликаний забезпечувати належну iндивiдуалiзацiю товарів та послуг, які виробляються рiзними суб'єктами господарювання і складається з прав на позначення виробникiв продукцiї та прав на позначення товарів і послуг.

Фірмова назва є комерційним iменем суб'єкта пiдприємницької дiяльностi і нерозривно пов'язане з його дiловою репутацiєю. Якщо комерційне iм'я фiрми заслужило довіру споживачів, воно не тiльки забезпечує власнику додатковi дивiденди, а й неабияку повагу та ринковий iмiдж. Тому право на фiрмове найменування розглядається і як особисте немайнове благо.

На основi узагальнення лiтературних джерел у даній роботi вдалося сформуванi основні iнституцiї, що задiяні у сфері iнтелектуальної власностi України. Вони наведені на рис. 3.

Рис. 3. Основні iнституцiї, що задiяні у сфері iнтелектуальної власностi

Знаки для товарів та послуг в якості реклами сприяють просуванню та утриманню останніх на відповідних ринках, а в якості торговельної марки слугують для захисту продукції від підробок.

Аналогічні функції виконує зазначення походження товару, яке виступає гарантією наявності в товарі неповторних властивостей, зумовлених географічним місцем його виробництва.

Важливим аспектом є вивчення системи органів державного управління інтелектуальною власністю, що наведена на рис. 4.

Рис. 4. Система органів державного управління системою інтелектуальної власності

Як свідчить наведений вище матеріал, в Україні функціонує велика кількість органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, що регулюють процеси патентування. Усі вони мають широке коло повноважень та функцій. Основними з них є такі: Державний департамент інтелектуальної власності, ДП «Український інститут промислової власності», ціла низка громадських неурядових організацій.

Література для вивчення розділу: [1; 2; 3; 8; 11; 19; 20; 23; 24; 25; 26].

Тема 2. ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ (ТВОРИ НАУКИ, ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА)

План лекції

1. Виникнення та здійснення авторського права.
2. Реєстрація об'єктів авторського права і авторських договорів.
3. Особливості авторського права на комп'ютерні програми та інтернет-твори.
4. Суміжні права виконавців.

Названі в заголовку категорії творів охороняються нормами авторського права, а їх виконання - нормами суміжного права.

1. Виникнення і здійснення авторського права

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і не вимагає реєстрації чи виконання якихось інших формальностей.

У переважній більшості країн діє *презумпція авторства*, яка означає, що, за відсутності доказів іншого, автором вважається особа, зазначена на творі. Однак, пройшовши нескладну процедуру, автор за невеликі гроші може зареєструвати свій твір у державному реєстрі. Аргументом на користь реєстрації є *отримання офіційного підтвердження існування твору*. Це особливо важливо по відношенню до ненадрукованих, незаписаних, непродемонстрованих, тобто неоприлюднених творів.

Наявність державного свідоцтва, публікація про реєстрацію твору у державних каталогах є свідченням того, що твір захищений авторським правом, і, що всі є попередженими про відповідальність за неправомірне його використання. Сам факт реєстрації часто запобігає спробам незаконного використання твору.

Автор може використовувати *знак охорони авторського права*, який складається з латинської літери «С» в колі, імені автора та року першої публікації твору (наприклад, © Валюх А.М., 2016)

Автор твору має виключні права на його використання, які складаються з:

- 1) *особистих (немайнових) прав*;
- 2) *майнових прав*.

(1) *Особисті права автора* (авторство на твір) діють *довічно* і не можуть бути передані іншим особам.

(2) *Майнові права* діють *протягом життя автора і ще 70 років після його смерті*. Після закінчення цього терміну твори стають загальнонаціональним надбанням і можуть вільно використовуватися будь-ким.

Автор може надавати *дозволи на використання твору* іншим особам на підставі *авторських договорів*.

Існує *категорія творів, які створюються працівником на роботі, під час виконання своїх службових обов'язків* відповідно до трудового контракту,

який діє між ним і роботодавцем. У цих випадках, *працівнику належать тільки особисті права на твори, майнові ж права належать роботодавцю.*

За створення службових творів автор отримує заробітну плату, за яку роботодавець по суті викупає у нього майнові права на них. Однак, окрім зарплати, *працівник за дозволом роботодавця або, якщо це передбачено трудовим контрактом, може отримувати додаткову винагороду.*

Одним із засобів захисту авторських прав на твір, виконаний в процесі виконання службових обов'язків і гарантією отримання авторської винагороди є *авторський договір*, за яким здійснюється передача *виключного права* (одній особі з дозволом або заборобою надавати права на твір іншим особам) або *невиключного права* (будь-якій кількості осіб на використання твору іншими особами). При передачі виключних прав автор позбавляється права використовувати свій твір, при передачі невиключних прав – такі права у автора залишаються.

Авторська винагорода визначається у договорі у вигляді відсотків від майбутнього доходу або як *фіксована сума.*

Законодавством передбачено, що *сторона, яка винна в неналежному виконанні умов авторського договору, відшкодовує іншій стороні всі збитки, включаючи втрачену вигоду.* Основна кількість інтелектуальних продуктів, які працівники створюють при виконанні своїх службових обов'язків, здебільшого стосуються раціоналізаторських пропозицій, винаходів та наукових творів. Винаходи і раціоналізаторські пропозиції до авторського права не належать. А щодо наукових творів, то в Законі визначено, що самі наукові ідеї, теорії, наукові методи, відкриття тощо, не захищаються авторським правом. Натомість, авторським правом захищається форма вираження, втілення зазначених наукових ідей. Іншими словами, захищаються тексти наукових дисертацій, монографій, статей, тез тощо. Виходячи з цього, науковець, який використав наукові або технічні ідеї свого колеги, але втілює їх в іншу словесну форму, тобто виклав своїми словами, фактично не порушив норм авторського права. Отже, і запобігти «запозиченню» ідей майже неможливо. Тому конфлікти, які нерідкі у науковому середовищі щодо незаконного використання колегами наукових теорій, лежать поза межами авторського права, скоріше, в моральній площині.

Не охороняються нормами авторського права, насамперед, ті твори, що не мають хоча б однієї з ознак творів науки, літератури чи мистецтва або, якщо автором досягнуто не творчий, а суто технічний результат, а саме:

1. *Новини або поточні події*, що мають характер прес-інформації - повідомлення інформаційних агентств, офіційна хроніка, світська хроніка, кримінальні події. Хоча автор, який першим опублікував повідомлення, має право вимагати від інших засобів масової інформації, які передають дану інформацію, вказувати її джерело. Правову охорону отримує повідомлення, яке супроводжується авторським коментарем, аналізом чи прогнозами.

2. *Фольклорні твори* - частівки, коломийки, приказки, анекдоти, танці, твори народних художніх промислів, народні костюми тощо за умов, якщо вони піддавалися укладачами збиранню, обробці та систематизації даних і експонатів у вигляді збірників та колекцій.

3. *Офіційні документи* політичного, законодавчого, адміністративного характеру, видані органами державної влади.

4. *Державні символи та нагороди, символіка громад, підприємств і організацій.*

5. *Грошові знаки.*

6. *Розклади руху транспорту, розклади телепередач, телефонні довідники* та інші дані за умови, що укладачем не була застосована оригінальна система викладу довідкових даних. У суперечливих випадках наявність творчого внеску встановлює експертиза. Від авторської розробки до продажу першого зразка проходить немалий період часу. Тому активізація процесу комерціалізації набуває особливої актуальності для просування інтелектуальних розробок. У даній роботі сформовано основні елементи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності (рис. 5).

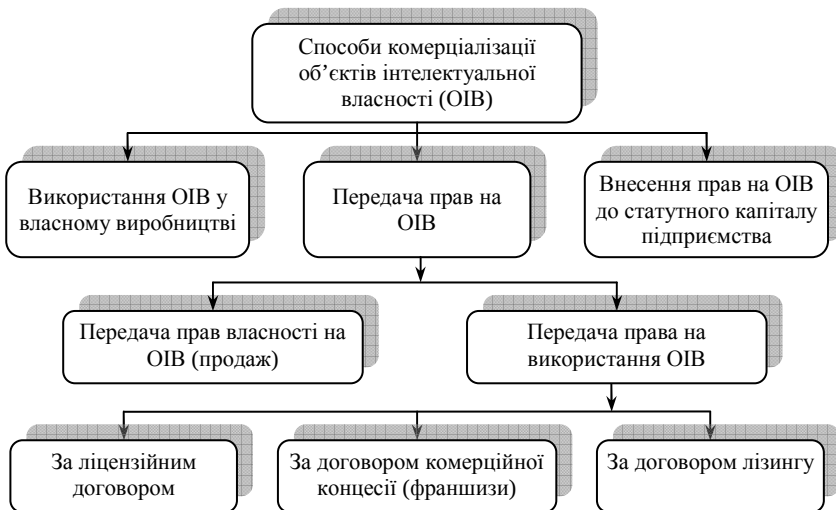

Рис. 5. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності в Україні

Процес комерціалізації творів може мати різноманітні форми прояву: як звичайний продаж, як у вигляді франшизи, лізингу, передачі прав за договором та ін.

2. Реєстрація творів авторського права і авторських договорів

Реєструє авторство твору Українське агентство авторських та суміжних прав (УААСП). При цьому, УААСП не проводить експертизу

твору, а лише реєструє авторство на нього, в тому вигляді, в якому він представлений.

Зареєструвати авторське право можна, надіславши в УААСП заявку, що містить:

- 1) заяву встановленої форми;
- 2) примірник твору;
- 3) документ про факти і дату оприлюднення твору (за наявності);
- 4) документ про сплату збору за підготовку до реєстрації;
- 5) документ про сплату збору за видачу свідоцтва після рішення про реєстрацію.

При реєстрації авторського права на службовий твір, в заявці повинно бути підтвердження того, що майнове право належить роботодавцю.

Заявка на реєстрацію *авторського договору* також надсилається в УААСП і має містити:

- 1) заяву встановленої форми;
- 2) примірник твору;
- 3) авторський договір про передачу майнового права на твір;
- 4) документ, що підтверджує наявність майнових прав, які передаються;
- 5) документ про сплату збору за підготовку договору до реєстрації.

Прийняття рішення про реєстрацію авторського права здійснюється протягом одного місяця від дати надходження заявки. Якщо заявка не відповідає встановленим вимогам, заявнику надсилається обґрунтоване рішення про відмову в реєстрації. Заявник протягом 3-х місяців від дати одержання рішення, має подати документ про сплату збору за видачу свідоцтва. Відомості про реєстрацію авторського права на твір заносяться до Державного реєстру після сплати збору. На підставі рішення про реєстрацію авторського права чи авторського договору, відомості про них заносяться до Державного реєстру і публікуються в каталозі державних реєстрацій та в офіційному бюлетені. Видача свідоцтва здійснюється у місячний термін після реєстрації. Аналогічним чином реєструються договори, які стосуються майнових прав на твори. За виконання процедури державної реєстрації передбачається сплата зборів у розмірах, наведених в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Розміри зборів за виконання процедур державної реєстрації авторського права та авторських договорів

Найменування дій	Збір, грн.
Підготовка до реєстрації авторського права фізичної особи	55,25
Видача свідоцтва фізичній особі про реєстрацію авторського права	8,5
Підготовка до реєстрації авторського права юридичної особи	161,5
Видача свідоцтва юридичній особі про реєстрацію авторського права	25,5
Підготовка до реєстрації авторського договору фізичної особи	72,25
Підготовка до реєстрації авторського договору юридичної особи	195,5

Порушення авторського права або суміжних прав є підставою для судового захисту. Доказом наявності прав авторів та виконавців є матеріали заявок на реєстрацію авторського та суміжного прав, які зберігаються в УААСП протягом всього терміну охорони.

Проблемним питанням, залишається той факт, що суди загальної юрисдикції, у зв'язку з великою завантаженістю та відсутністю фахівців (експертів) з питань інтелектуальної власності, не в змозі професійно займатися справами такої складної категорії. Це стає однією з причин того, що автори рідко звертаються за захистом своїх прав до суду. У зв'язку з цим, на сьогодні в Україні існує нагальна потреба у створенні спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності - Патентного суду, що ефективно функціонують у багатьох країнах світу.

3. Особливості авторського права на комп'ютерні програми та інтернет-твори

Охорона деяких специфічних об'єктів, які з'явилися в другій половині ХХ сторіччя, викликає певні труднощі. Це стосується, насамперед, комп'ютерних програм та інтернет-творів.

Специфіка сучасних інформаційних технологій спричиняє ситуацію, коли саме комп'ютерні програми, а не комп'ютери, є найбільш вразливими щодо неправомірного використання об'єктом інтелектуальних крадіжок. Це спричиняє з одного боку безліч випадків незаконного привласнення та використання комп'ютерних програм без дозволу осіб, які мають на них авторське право - так зване *комп'ютерне піратство*, а з іншого - численні намагання авторів і виробників цих програм захистити своє право власності як на державному, так і на міждержавному рівнях.

Серед держав, в яких спостерігається активне комп'ютерне піратство, є як економічно розвинені країни - розробники лівової частки світового ринку комп'ютерних програм (США, Канада, Японія), так і країни, економіка яких розвивається (Китай, Росія, Україна, Малайзія тощо). В зв'язку з цим виникає потреба в ефективному захисті прав на програми.

Охорона комп'ютерних програм на міжнародному рівні здійснюється нормами авторського права (положення Бернської конвенції).

Під правом автора на комп'ютерну програму розуміється виключне право дозволяти або забороняти використовувати її в будь-якій формі і будь-яким способом. Використання авторського права дає змогу контролювати копіювання і продаж програм, гарантуючи автору відповідні фінансові надходження.

У переважній більшості країн правова охорона виникає після створення комп'ютерних програм і не потребує реєстрації. Щоправда, в окремих країнах така реєстрація існує. Так, у Франції програми можна зареєструвати в Асоціації інженерів і вчених, у США - не тільки зареєструвати, але й депонувати (*депонування - процес організованого зберігання*). У разі судового

процесу, депоновані твори виступають як докази, що дозволяє визначити, про що іде мова - оригінал, копію чи підробку.

Депонування в УААСП є необхідним засобом правового захисту комп'ютерних програм в Україні.

Той факт, що програми пишуться згідно з алгоритмами на одній з мов програмування, рядок за рядком, став одним з головних критеріїв їх зарахування до літературних творів. Однак, *комп'ютерні програми суттєво відрізняються від літературних творів за функцією, дією та призначенням.*

На сьогодні одну комп'ютерну програму створюють сотні людей, кожен з яких в межах службового завдання та суворої відповідності стандартним інструкціям працює над конкретним її фрагментом. При цьому організований процес майже не залишає місця для вияву творчої індивідуальності автора. Окрім того, кінцевим користувачем об'єкту авторського права завжди була і залишається людина. Комп'ютерні ж програми у вигляді слів, цифр і кодів не породжують у людини ніяких асоціацій, а кінцевим користувачем програми є комп'ютер. Та й суть програми перестає бути зв'язаною з її виглядом (як в літературному творі), а представляє собою послідовність технологічних операцій у вигляді команд для комп'ютера. У зв'язку з цим у багатьох країнах застосовується системний підхід до охорони програм, який містить *норми, як авторського, так і патентного права.*

США, Канада, Японія, Франція дозволяють розглядати заявки на винаходи, які містять програми. Таким чином, патент на винахід автоматично захищатиме програму, що входить до його складу. Особливо гнучкий підхід до патентування програм демонструють США, де на базі Мічиганського університету створено спеціальний інститут з проблем патентування комп'ютерних програм. У США і в Японії в патентні закони були введені пункти стосовно охорони винаходів, які містять комп'ютерні програми. Спеціальні правила з експертизи винаходів, пов'язаних з програмами, встановлено також патентними відомствами Австралії і Канади.

Дійсно, комп'ютерні програми, як унікальний інтелектуальний продукт, для трансформації в об'єкт інтелектуальної власності *потребують захисту спеціальним законодавством або комбінованими нормами патентного і авторського прав.*

Проблема патентування комп'ютерних програм є доволі непростю. Одним із антиаргументів щодо доцільності патентування є те, що отримавши охоронний документ на свій твір, автор стає монополістом з його використання на довгі роки і може на свій розсуд забороняти використовувати його іншими. А якщо мова йде про стратегічні комп'ютерні програми, які могли б принести велику користь людству? А якщо вони стосуються охорони здоров'я і можуть допомогти вилікувати десятки тисяч людей? А якщо комп'ютерні програми блокуватимуть розвиток світової комп'ютерної системи? Тому, вводити захист

комп'ютерних програм за допомогою патентування доцільно і необхідно, однак при цьому слід суттєво зменшити термін дії патенту на подібні об'єкти. Автору комп'ютерної програми слід надавати виключне право її комерційного використання впродовж 1-2 років, після чого за винагороду він продає дозвіл на використання програми всім бажаючим. Обмеження терміну захисту дасть змогу надати комп'ютерним програмам статус надбання людства. Це суттєво розширить коло легальних користувачів, що, в свою чергу, сприятиме подальшому науково-технічному прогресу (за аналогією з патентним правом на винаходи).

Наступний, споріднений комп'ютерним програмам вид творів - *інтернет-твори* - електронні файли, представлені текстами, музикою, фільмами, малюнками, фотографіями тощо, які розташовані в мережі Інтернет. Існує хибна думка про те, що ці твори до авторського права відношення не мають, що статус таких творів є невизначеним, автори є невідомими, а самі твори можна легко і безкарно копіювати. Насправді, інтернет-твори належать до творів науки, літератури і мистецтва і охороняються авторським правом. Адже, авторське право поширюється на всі твори, які є результатом творчої діяльності людини, можуть існувати у будь-якій матеріальній формі та стосується, як опублікованих, так і неоприлюднених творів. *Інтернет-твори повністю відповідають названим вимогам - вони є результатом творчості людини і фіксуються у зображувальній, письмовій або іншій матеріальній формі.*

Слід вказати, що вже існує механізм захисту від неправомірних посягань на інтернет-твори. Він є такий же самий, як і для інших подібних об'єктів - судовий процес. Як докази, у суді можуть використовуватись покази свідків (*практично завжди до публікації автор показує твір знайомим*), докази експертів (*фахівців, обізнаних в проблемі*), а також речові докази, які з'явилися при роботі над створенням комп'ютерного файлу. *Наприклад, викрадений сайт завжди з'являється в мережі пізніше від оригінального. Тому авторське право на сайт завжди можна довести при умові офіційного засвідчення цього факту керівником однієї з пошукових систем («Рамблер», «Яндекс» тощо).*

4. Суміжні права виконавців

Творчість виконавців - осіб, які грають на музичних інструментах, співають, танцюють, читають, декламують або якимось інакше беруть участь у виконанні літературних, музичних або художніх творів, і є посередниками між авторами та глядачами або слухачами, *охороняється, як суміжні права.*

Для виникнення *прав виконавців* не потрібно виконувати будь-які формальності. Ці права породжує сам факт виконання твору. Законом передбачено наступні критерії для надання охорони суміжних прав:

- виконання вперше відбулося в Україні;

- виконання зафіксовано на фонограмі або включено у передачу організації мовлення.

Виконавець має на свій твір монопольне право, яке складається з майнових і немайнових (особистих) прав. Виконання охороняється незалежно від його якості та достойності.

Термін охорони майнових прав складає 50 років після першої фіксації виконання. Особисті права виконавців, як і права авторів, охороняються безстроково. До особистих прав належать:

- право на ім'я,
- право на охорону своїх виступів від спотворення,
- право на оповіщення свого імені при виконанні твору.

Для ознайомлення третіх осіб щодо своїх прав запобігання їх порушенню, власник може використати *знак охорони суміжних прав: літера «R» у колі, ім'я виконавця та рік першого оприлюднення фонограми* (Наприклад, ® Валюх А.М., 2012). Відсутність цього знаку не позбавляє виконавця захисту, але іноді ускладнює докази при порушенні його прав.

Свої майнові права виконавці, як і автори, можуть передавати іншим особам на основі договорів, в яких обумовлюються терміни дії, розміри винагороди та інші умови.

Охорона інтелектуальної власності у сфері музичного виконання є одним з найбільш поширених та складних питань правового регулювання суміжних прав. Технічний прогрес, пов'язаний з розвитком цифрових технологій, призвів до масового виробництва і незаконної торгівлі піратською аудіо-продукцією. Так, за даними Міжнародної федерації фонографічної індустрії, кожен третій запис є контрафактним, а обсяги щорічного продажу піратської продукції на початку ХХІ століття оцінюються в 4-5 млрд. доларів.

Суб'єкти господарювання (кафе, ресторани, театри, клуби, кіноконцертні зали, дискотеки, стадіони, казино, санаторії, готелі, магазини тощо) для отримання додаткових прибутків (музичний супровід їх діяльності сприяє збільшенню кількості відвідувачів) можуть використовувати фонограми і відеограми без дозволу їх виконавців і виробників, але обов'язково з виплатою належної останнім винагороди.

Розмір винагороди за використання чужих творів (для закладів як з платним, так і з безплатним входом) складає 1% від доходів, одержаних з діяльності, у процесі якої використовувалися фоно- або відеограми, або 2-5% від суми витрат на зазначений вид використання у разі відсутності доходів. Залежно від характеру, тривалості використання фоно- чи відеограм, розмір винагороди може бути зменшений за погодженням з суб'єктами прав на ці твори або організаціями колективного управління їхніми майновими правами (ОКУ).

ОКУ визначаються Державним департаментом інтелектуальної власності та призначені для управління майновими правами виробників та виконавців творів (фоно-і відеограм), яке полягає у зборі винагород за користування

творами з суб'єктiв господарювання i розподiлу їх мiж власниками авторських та сумiжних прав. Винагороди сплачуються суб'єктами господарської дiяльностi не напряду виробникам та виконавцям, а виключно через названi органiзацiї, яких в Укрaїні налiчується 10.

Основними ОКУ є:

- Всеукраїнське об'єднання суб'єктiв авторських i сумiжних прав «Оберiг»;
- Український музичний альянс;
- Українська лiга музичних прав.

Суб'єкти господарювання, а також власники авторського або сумiжного права, можуть укласти договiр про збiр та виплату винагороди з однiєю з цих органiзацiй.

В iнших країнах Європи винагорода за використання фонограм у закладах громадського харчування часто є одною з основних для виконавцiв та виробникiв. Для прикладу, у 2004 році у Франції збiр винагород в кафе i ресторанах за використання фонограм склав понад 20 млн. євро.

Заклади громадського харчування Угорщини виплачують винагороду ОКУ у розмірі, що дорiвнює збору за авторські права плюс 20% від цього збору за сумiжні права.

У Чехії ставки винагород, що виплачують кафе, бари, ресторани залежать від наявностi апаратури, яка використовується у цих закладах. Наприклад, щомісячна винагорода складає 50 крон, якщо є радіо, 90 крон - якщо встановлено телевізор, 100 крон – у разі наявностi музичної апаратури. Окрім цього, існують знижки, які стосуються збору винагород з мiст i селищ, у залежностi від кількостi населення.

Без згоди виконавцiв та без виплати їм винагороди твори можуть виконуватися:

- під час публiчних офіційних церемонiй
- при озвучуванні коротких уривкiв творiв
- при використанні у навчальному процесі
- при використанні в особистих цілях без отримання прибутку.

Україна враховує існуючий досвід i поволі впроваджує багаторічні традиції iнших країн світу, де захист прав авторiв, виконавцiв, виробникiв фоно- та відеограм, iнших творчих людей знаходиться на високому рівні. Однак, позитивно оцінювати рівень захисту прав українських виконавцiв i виробникiв фоно- та відеограм поки що передчасно.

Література для вивчення розділу: [1; 2; 3; 7; 11; 12; 15; 16; 19; 20; 24; 26].

Тема 3. ОБ'ЄКТИ ПАТЕНТНОГО ПРАВА (ВИНАХОДИ, КОРИСНІ МОДЕЛІ, ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ)

План лекції

1. *Поняття винаходу та корисної моделі.*
2. *Критерії патентоспроможності винаходу (корисної моделі).*
3. *Об'єкти винаходів (корисних моделей).*
4. *Заявка на винахід (корисну модель).*
5. *Проведення державної експертизи заявок на винаходи (корисні моделі).*
6. *Патентна інформація і патентні дослідження.*
7. *Правова охорона промислових зразків.*

Нормами *патентного права* охороняються винаходи, корисні моделі та промислові зразки, які відносяться до об'єктів промислової власності.

1. Поняття винаходу та корисної моделі

Винахід - це технічне або технологічне рішення, яке відповідає умовам патентоспроможності, тобто є новим, має винахідницький рівень і промислово придатне, а також не суперечить суспільним інтересам, принципам; гуманності і моралі та законам природи.

Винахід захищається патентом, який є чинним на території країни, яка його видала протягом обумовленого терміну. На території інших країн дія патенту не розповсюджується.

Визначення винаходу в повній мірі стосується і корисної моделі. *Корисна модель* є, так би мовити, «полегшеним» варіантом винаходу і відрізняється від нього тільки тим, що *не повинна відповідати винахідницькому рівню*.

Вимоги до оформлення та розгляду заявок на винаходи в рівній мірі стосуються і заявок на корисні моделі. Ідентичними також є процедури видачі та підтримання чинності патентів, а також продажу ліцензій.

Щорічно в Україні подається 3-4 тисячі заявок на передбачувані винаходи і близько 10 тисяч заявок на корисні моделі, значна частина з яких отримують правову охорону.

2. Критерії патентоспроможності винаходу (корисної моделі)

Новим винахід визнається, якщо він не є частиною існуючого рівня техніки, а простіше кажучи, *є невідомим у тій чи іншій країні або групі країн*.

При цьому, рівень техніки містить в собі інформацію, яка стала відомою у світі до дати подання заявки. Іншими словами, щоб отримати патент, винахідник має придумати і додати щось нове і до цього часу невідоме у світовий рівень техніки.

Новизна буває:

- світовою, коли винахід є невідомим, тобто новим для всіх країн світу;

- локальною (місцевою), коли винахід є новим тільки для однієї або кількох країн.

Новизну винаходу порушують публікації, доступні невизначеному колу осіб, описи патентів та заявок на винаходи, відкрите застосування винаходу, усне розголошення відомостей про нього тощо.

Історія винахідництва знає чимало прикладів запеклої боротьби між фірмами і компаніями за новизну, яка ототожнюється з пріоритетами в тій чи іншій галузі діяльності та дає монопольне право на використання винаходів і, як наслідок, - отримання великих додаткових прибутків.

Для прикладу, однієї неділі у патентному відомстві Німеччини розбили вікно і через отвір закинули пакет, який містив заявку на винахід. Поліцейський протокол, що зафіксував цей факт, дозволив порушнику разом зі сплатою незначного штрафу закріпити свій пріоритет на винахід. Суть випадку була в тому, що незвичний правопорушник дізнався - на подібну ідею у понеділок з відкриттям патентного відомства буде подана заявка його конкурентом.

Винахід повинен мати винахідницький рівень, який для фахівця є очевидним, тобто ясно випливає з існуючого рівня техніки.

У патентному законодавстві поняття винахідницького рівня трактується наступним чином: різниця між заявленим винаходом і сучасним рівнем техніки має бути неочевидною, а впровадження - забезпечувати несподіваний технічний результат.

Винахід визнається *промислово придатним*, якщо його можна виготовити та використати.

Винахід - це завжди спосіб розв'язання певного протиріччя, а отже, для того, щоб претендувати на винахід, рішення обов'язково повинно:

- вирішувати конкретну винахідницьку задачу на рівні, що перевищує існуючий рівень техніки;
- містити сукупність суттєвих відмінностей від існуючих рішень;
- бути таким, що відтворюється та давати при реалізації і використанні очікуваний позитивний ефект.

3. Об'єкти винаходів (корисних моделей)

Об'єктами винаходів можуть ставати нові продукти і способи, а також застосування відомих продуктів або способів за новим призначенням.

До продуктів належать: 1) пристрої; 2) речовини.

(1) *Пристрої* - найбільш поширені об'єкти винаходів, характеризуються конструктивними ознаками: взаєморозташуванням і взаємозв'язком елементів, їх формою, співвідношенням розмірів, матеріалами, з яких вони виконані. До цього класу продуктів належать агрегати, машини, механізми, прилади, інструменти тощо.

(2) *Речовини* характеризуються компонентами та хімічною будовою. Вони можуть бути отримані хімічним (хімічні сполуки) або нехімічним способом

(сумiшi, сплави, скло, керамiка тощо).

Способи характеризується сукупнiстю послiдових операцiй та режимами їх здiйснення. До способiв вiдносяться рiзноманiтнi технологiчнi процеси - обробка, переробка, видобуток, заготiвля, вимiрювання, контроль, монтаж, складання, збирання, профiлактика, дiагностика, лiкування тощо.

Винаходи на застосування ґрунтуються на знаходженнi нових якостей в уже вiдомих об'єктiв i використання їх за новим призначенням.

У якостi прикладу можна згадати радянський винахiд, в якому, вiдомий в тi часи клей БФ-6, було запропоновано застосовувати за новим призначенням – як бактерицидну речовину для обробки i захисту свiжих хiрургiчних ран.

Винаходами визнаються також i деякi специфiчнi об'єкти, якi не є технічними рiшеннями - *штами мiкроорганiзмiв (вiруси, гриби) та культури клiтин.*

Особливої уваги заслуговують, так званi *пiонернi винаходи*, пiд якими розумiють принципово новi рiшення, що не мають прототипiв, є ориґiнальними, революцiйними i вносять докорiннi змiни до iснуючого рiвня технiки. Таких винаходiв за останнi 100 рокiв людський iнтелект спромiгся генерувати не бiльше сотнi, тобто в середньому по одному за рiк.

До пiонерних винаходiв вiднесенi, зокрема, телефон (1876 рiк), електрична лампа розжарювання (1880 рiк), двигун внутрiшнього згорання (1903 рiк), пенiцилiн (1939 рiк), електронно-обчислювальна машина (1946 рiк), лазер (1953 рiк) тощо.

Пiсля створення пiонерного винаходу, на його основi робиться безлiч винаходiв, кожний з яких удосконалює базовий об'єкт.

Не визнаються винаходами:

1) Рiшення, якi не мають хоча б однiєї ознаки патентоспроможностi, а саме:

- науковi теорiї та математичнi методи;
- методи органiзацiї, планування та управлiння господарством;
- методи i системи виховання, навчання, викладання, дресирування;
- плани, умовнi позначення, розклади, графiки, правила;
- результати художнього конструювання;
- рiшення, що мiстять тiльки постановку завдання без зазначення шляхiв його вирiшення.

2) Технiчнi рiшення, якi суперечать суспiльним iнтересам, наприклад, обладнання для друкування фальшивих грошей.

3) Технiчнi рiшення, якi суперечать принципам гуманностi, наприклад, пристрої для тортур.

4) Технiчнi рiшення, якi суперечать законам природи – вiчнi двигуни (перпетуум мобiле) - машини, що являють собою двигуни, якi, одного разу запущенi в дiю, можуть працювати як завгодно довго, не беручи енергiї ззовнi.

4. Заявка на винахiд (корисну модель)

Заявка на винахiд – це складова назва пакету документiв, який обов'язково повинен включати:

- 1) заяву на видачу патенту на винахiд;
- 2) опис винаходу з формулою винаходу;
- 3) креслення, схеми, iншi графiчнi матерiали, якщо вони потрібнi для iлюстрацiї;
- 4) реферат на винахiд.

Заявка обов'язково має мiстити весь перелiк названих документiв i складатися за визначеними правилами, регламентованими законодавством.

Розмiри полiв аркушiв, на яких друкується заявка: лiве – 25, верхнє – 60, праве та нижнє – по 20 мм; шрифт - Times New Roman, розмiр – 14; iнтервал – 1,5.

(1) Заява на видачу патенту подається на бланку встановленої форми, в якому вказується назва винаходу, галузь техніки, до якої вiдноситься технiчне рiшення, дані про заявникiв та авторiв.

(2) Опис винаходу має окреслювати обсяг правового захисту, який визначений формулою винаходу, зрозумiло розкривати суть винаходу для фахiвця даної галузi. Опис має бути викладений у наступному порядку:

- iндекс рубрики Мiжнародної патентної класифiкацiї (МПК), до якої належить винахiд;
- назва винаходу;
- область техніки, до якої належить винахiд;
- iснуючий рiвень техніки;
- суть винаходу;
- перелiк графiчних матерiалiв, якщо на них є посилання в описi;
- дані, якi пiдтверджують можливiсть здiйснення винаходу.

В роздiлi «Існуючий рiвень техніки» наводяться дані про вiдомі аналоги, з видiленням серед них прототипу.

Аналоги – це вiдомі технiчні рiшення того ж призначення, що й винахiд, якi характеризуються сукупнiстю iстотних ознак, подiбних сукупностi iстотних ознак самого винаходу. Ознаки рахуються iстотними, якщо вони впливають на кiнцевий технiчний результат.

Прототип – це найближчий аналог.

При описi кожного аналогу наводяться джерела iнформацiї, в яких вiн описаний, основнi ознаки з вiдокремленням тих, якi спiвпадають з iстотними ознаками майбутнього винаходу, а також причини, якi заважають досягненню за допомогою аналогу очiкуваного результату, який досягається винаходом. Особливо ретельно, за цiєю ж схемою, проводиться аналіз та критика прототипу.

У роздiлi «Суть винаходу» визначається сукупнiсть iстотних ознак, достатнiх для отримання бажаного результату, а також детально розкривається задача, на вирiшення якої спрямований винахiд.

Завдання формулюється приблизно в наступній редакції:

«В основу винаходу поставлено завдання удосконалити (*назва об'єкту*) за допомогою (*вказується характер удосконалень у загальному вигляді*) і забезпечити отримання (*вказується технічний результат, який досягається при використанні винаходу*».

Під *технічним результатом* слід розуміти виявлення нових технічних властивостей об'єкта винаходу, які обумовлені введенням в нього нових істотних ознак. *Технічний результат, наприклад, може бути виражений в збільшенні потужності, зниженні коефіцієнту тертя, зменшенні деформації тощо.*

Можливість здійснення винаходу повинно бути роз'яснено детальним описом об'єкта винаходу, як в статичному стані, так і в роботі.

Формула винаходу є базовим елементом заявки і є стислою словесною характеристикою технічного рішення, що містить сукупність істотних ознак, достатніх для отримання технічного результату.

Формула винаходу складається з одного речення, побудованого за визначеними правилами, і містить дві частини:

- а) обмежувальну частину;
- б) відмінну частину.

(а) *Обмежувальна частина* містить схожі істотні ознаки прототипу і рішення, що заявляється. Ознаки, які притаманні тільки прототипу, і яких немає у винаході ігноруються і у формулу не включаються.

(б) *У відмінну частину* збирають істотні відмінні ознаки винаходу від прототипу.

Обмежувальна частина відділена від відмінної словосполученням: «...який (яка, яке) відрізняється тим, що...».

Формула винаходу призначена для того, щоб:

- однозначно виразити технічну суть винаходу через сукупність його істотних ознак;
- визначити границі прав патентовласника у відповідності з обсягом винаходу;
- слугувати засобом відмінності об'єкту винаходу від інших об'єктів для встановлення факту використання винаходу.

Формула винаходу може бути *одноланковою* та *багатоланковою* і містити відповідно один чи декілька пунктів.

Наприклад, формула одного із винаходів була сформульована наступним чином:

«*Шпур, який містить робочу частину у вигляді суцільного циліндру з зовнішньою різьбою та загостреним кінцем та напівсферичну шляпку з пазом, що проходить через її центр, перпендикулярно до осі робочої частини, який відрізняється тим, що перпендикулярно до існуючого пазу, виконаний другий ідентичний паз, який лежить з ним в одній площині і проходить через центр шляпки*».

(4) *Реферат* слугує тільки інформаційним цілям і є скороченим (не

більше 250 слів) викладенням опису винаходу для публікації в спеціальних виданнях. Реферат містить назву винаходу, характеристику області техніки, до якої він належить, характеристику суті винаходу та технічний результат, який планується досягти. До заявки прикладається також документ *про сплату збору за подання заявки*.

5. Проведення державної експертизи заявок на винаходи

У світі існують два основних види експертизи заявок на винаходи:

1) *явочна або реєстраційна*, при якій перевіряється тільки відповідність заявки формальним вимогам (наявність всіх документів, підписів, печаток та реквізитів, правильність складання опису та формули винаходу, посилання на аналоги та прототип тощо),

2) *перевірочна*, при якій безпосередньо проводиться кваліфікаційна науково-технічна експертиза, тобто, крім перевірки заявки на відповідність формальним вимогам, визначаються новизна рішення, його винахідницький рівень та промислова придатність.

Більшість передових країн, в тому числі Україна, користуються *перевірочною системою* розгляду заявок.

Процедура науково-технічної експертизи заявок на винаходи проводиться в *Українському інституті промислової власності* (Укрпатент) і виглядає наступним чином:

1) Після подання заявки та сплату відповідного збору проводиться формальна експертиза на відповідність матеріалів заявки існуючим вимогам. В тому разі, коли з наданими матеріалами не все гаразд, заявник отримує запит експертизи і протягом 2-х місяців має можливість їх змінити. Якщо заявник не прореагує на лист експерта, він отримує рішення про відмову у видачі патенту.

2) Якщо формальна експертиза пройдена, то, після 18 місяців від дати подачі заявки, Укрпатент публікує у патентному бюлетені «Промислова власність» відомості про заявку. З цього моменту винахід отримує тимчасову правову охорону, а заявник – право на компенсацію у разі порушення його прав іншими особами.

3) Впродовж 3-х років від дати подачі заявки, за клопотанням будь-якої особи, якій з публікації стало відомо про заявку, проводиться її експертиза по суті, яку ще називають кваліфікаційною експертизою.

Під час проведення патентних досліджень Укрпатент має право запитувати у заявника додаткові (уточнюючі) матеріали, які повинні надаватися ним протягом 2-х місяців. Якщо чергові запитані матеріали не поступають, заявка вважається відкликаною.

4) За результатами кваліфікаційної експертизи заявнику надсилається рішення про видачу (або мотивовану відмову у видачі) патенту на винахід. До винесення рішення заявник може відкликати заявку і припинити

експертизу або клопотати про видачу деклараційного патенту на корисну модель замість патенту на винахід.

5) Після рішення про видачу патенту, сплачується відповідний збір, проводиться державна реєстрація винаходу і винахіднику протягом 1 місяця видається патент.

Середня тривалість кваліфікаційної експертизи в Україні складає 14 місяців. Додавши 6 місяців формальної експертизи, одержуємо 20 місяців – термін, який проходить від дати подання заявки до рішення про видачу патенту. Фактично цей час є довшим і орієнтовно складає 22-24 місяці.

У 2006 році у нашій державі зареєстровано понад 3,1 тис. винаходів і 10,1 тис. корисних моделей у 2003 році, коли діяли деклараційні патенти (патент видавали без проведення кваліфікаційної експертизи заявки, а одразу після формальної) і експертиза була спрощеною, кількість патентів на винаходи була майже вчетверо більшою).

6. Патентна інформація і патентні дослідження

Перед поданням заявки на винахід, винахідник повинен визначити рубрику МПК, до якої відноситься майбутній винахід, провести патентні дослідження по кількох провідних країнах світу (зазвичай, це США, Японія, Франція, Велика Британія, Німеччина, Росія) на глибину, не меншу 20 років (середній термін чинності патентів), з метою вивчення існуючого рівня техніки та визначення новизни рішення, яке претендує на статус винаходу. Такі ж патентні дослідження, але на більш професійному рівні, проводить після отримання заявки державна експертиза.

Патентні дослідження неможливі без використання масивів *патентної інформації*, які є частиною науково-технічної інформації, і складаються з двох джерел:

- 1) описів винаходів та патентних бюлетенів різних країн світу;
- 2) документів міжнародних організацій, які діють у сфері інтелектуальної власності.

У патентній інформації можна знайти відомості про заявлені і визнані об'єкти промислової власності – винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки тощо.

Патентна інформація публікується у виданнях патентних відомств різних країн – офіційних бюлетенях, які відображають патентне діловодство за певні періоди і містять інформацію про об'єкти промислової власності у відповідності до рубрик МПК.

Реєстрацію об'єктів промислової власності і публікацію патентної інформації здійснюють 120 країн світу і 5 міжнародних організацій. Мови, якими публікується найбільша кількість описів винаходів світового потоку патентної інформації – англійська та японська.

Винахідники України можуть користуватися інформацією на паперових чи електронних носіях.

Інформація на паперових носіях поступає в патентні бібліотеки обласних організацій науково-технічної інформації, електронні – зосереджені в Інтернеті у вигляді спеціалізованих баз даних.

Патентна інформація публікується в офіційному патентному бюлетені «Промислова власність», який видається кожні 2 місяці, а також міститься в описах до патентів.

Україна має в своєму розпорядженні патентно-інформаційні фонди загальним обсягом понад 90 млн. документів, що становить близько 75% загального обсягу фондів науково-технічної інформації та документації.

Опис містить комплекс технічних, правових і економічних відомостей. Він має стандартну бібліографічну структуру, сталу лексику, нормалізовані словесні конструкції і містить характеристику рівня техніки з оцінкою недоліків аналогів, а також суть і переваги нового об'єкту промислової власності, достатні для його конкретного втілення. Сукупність патентних документів утворює *патентний фонд*.

Патентний фонд – це впорядкована збірка патентних документів та періодичної літератури з довідково-пошуковим апаратом до неї, а також нормативно-методичні матеріали з питань охорони об'єктів промислової власності.

У США патентні фонди комплектуються у 80, в Японії у 110, у Німеччині – у 19, у Великій Британії – у 13 патентних бібліотеках.

В Україні становлення патентно-пошукової системи триває. За останні кілька років в цьому напрямку відчувається значний прогрес.

Спеціалізовані бази даних (СБД) створені Укрпатентом з метою поліпшення патентно-інформаційного забезпечення та доступні споживачам через мережу Інтернет за адресою www.ukrpatent.org.ua.bases.

Існує 10 СБД, які містять відповідні патентно-інформаційні ресурси, щомісячно актуалізуються і є доступними вітчизняним та зарубіжним користувачам. Доступ до деяких баз є безкоштовним, а до деяких – на договірних засадах. *Основними СБД є:*

- «Винаходи (корисні моделі) в Україні» (90 тис. описів винаходів та корисних моделей за 1993-2005 рр.);
- «Зареєстровані в Україні знаки для товарів та послуг» (60 тис. знаків);
- «Промислові зразки, зареєстровані в Україні» (10 тис. описів зразків);
- «Відомості про добре відомі знаки в Україні» та інші.

При Українському центрі інноватики та патентно-інформаційних послуг створено *Фонд патентної документації громадського користування (ФГК)*, який комплектується описами винаходів і містить патентні документи та офіційні патентні бюлетені 64 країн і 3-х міжнародних організацій (ВОІВ, ЄПВ та ЄАПВ).

Описи об'єктів промислової власності безкоштовно надсилаються до *Державної патентної бібліотеки (ДПБ)* та *Державної наукової медичної бібліотеки*.

Сучасний світовий патентний фонд містить:

- майже 10 млн. описів винаходів (корисних моделей);
- понад 11 млн. описів знаків для товарів і послуг;
- понад 3 млн. описів промислових зразків.

Щороку світовий фонд поповнюється майже на 0,6 млн. описів винаходів, 0,3 млн. – корисних моделей, 0,4 млн. – знаків для товарів і послуг та понад 0,2 млн. – промислових зразків.

Найбільше у світі патентів на винаходи, а саме 710 тис., видано протягом 1995 року. Темпи зростання обсягу світового потоку патентної інформації становлять в середньому 2-3% на рік.

Патентна інформація використовується здебільшого при проведенні патентних досліджень заявником на стадії оформлення заявки на винахід.

В Україні діє державний стандарт «Патентні дослідження. Основні положення і порядок проведення» ДСТУ-3575-97, який регламентує процедуру проведення і форми звітів про патентні дослідження.

Після формулювання завдання на проведення патентних досліджень розробляють регламент, який містить визначення предмету, мети, перелік держав, глибину пошуку, індекси МПК, джерела інформації. Після систематизації знайденої документації, виконується аналіз відібраних технічних рішень та оформлюється звіт про патентні дослідження.

В залежності від мети патентного пошуку, розрізняють кілька його видів:

- *тематичний пошук* – проводять для виявлення аналогів та прототипів об'єктів промислової власності;
- *іменний пошук* проводять за назвами фірм і застосовують для аналізу їх комерційно-виробничої діяльності;
- *нумераційний пошук* – це пошук документів за номерами заявок або патентів, які стали відомі з літератури чи документації;
- *пошук патентів-аналогів* – це пошук патентів, виданих в різних державах на один і той самий винахід.
- *пошук для виявлення патентних прав* зводиться до визначення патентно-правової охорони певного винаходу або прав певних осіб.

Патентні документи містять величезні обсяги інформації, тому є надзвичайно важливим, щоб ця інформація була доступна всім, кому вона потрібна. З цією метою створені системи, які дозволяють швидко ідентифікувати патентні документи, що належать до певних галузей, а, отже, знайти потрібну інформацію. Ці системи називаються *міжнародними класифікаціями об'єктів промислової власності*, які поділяються на:

- 1) міжнародну патентну класифікацію (МПК);
- 2) міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків (МКТП);
- 3) міжнародну класифікацію зображувальних елементів товарних знаків (КЗЕЗ);
- 4) міжнародну класифікацію промислових зразків (МКПЗ).

МПК – інструмент для пошуку патентної та науково-технічної інформації щодо конкретного технічного рішення. МПК переглядається і

вдосконалюються кожнi п'ять рокiв, базується на Страсбурзькiй угодi вiд 1971 року та використовується у бiльшостi країн свiту. З 2006 року чинною є уже 8-а редакцiя МПК.

МПК охоплює всi аспекти науки, технiки й технологiй, якi можуть бути об'єктами патентного захисту, i подiлена на вiсiм роздiлiв, якi зображуються великими латинськими лiтерами: А – предмети споживання; В – виробничi процеси; С – хiмiя i металургiя; D – текстиль та папiр; Е – будiвельна справа; F – механiка, освiтлення та опалення; G – фiзика; H – електрика.

Кожен роздiл, в свою чергу, подiляється на пiдроздiли, пiдроздiли – на класи, класи – на пiдкласи.

7. Правова охорона промислових зразкiв

Розвиток мистецтва дизайну в останнi роки призвiв до того, що споживачi стали придiляти увагу не тiльки корисностi та якостi виробiв, якi вони купують, а й естетичнiй привабливостi останнiх. Дана тенденцiя, з одного боку, змушує виробникiв вкладати в дизайн все бiльше коштів, а з другого – зумовлює забезпечення правового захисту результатiв творчої дiяльностi дизайнерiв у виглядi промислових зразкiв.

Промисловим зразком – визнається художньо-конструкторське вирiшення виробу, що визначає його зовнiшнiй вигляд, вiдповiдає вимогам новизни i придатне для виготовлення промисловим способом.

Об'єктами промислових зразкiв можуть бути форма, малюнки, забарвлення або їх поєднання, що через зовнiшнiй вигляд виробiв задовольняють естетичнi та ергономiчнi потреби користувача.

Заявка на промисловий зразок оформляється згiдно вимог «Закону про охорону прав на промисловi зразки» i направляється для проведення науково-технiчної експертизи в Укрпатент. За результатami експертизи приймається рiшення про вiдхилення заявки (найчастiше за вiдсутнiстю новизни) або про видачу патенту. За розгляд заявки, а також за пiдтримання патенту в силi протягом термiну його дiї, патентовласник *платить державi збори*.

Промисловими зразками можуть бути визнанi такi новi об'єкти: зовнiшнiй вигляд транспортних засобiв, приладiв, машин, меблiв, форми свiтильникiв та канцтоварiв, упаковка, тара та етикетки для товарiв, дитячi iграшки, одяг, взуття та ще багато iнших предметiв.

Не можуть отримати статус промислових зразкiв вироби, зовнiшнiй вигляд яких обумовлений виключно їх:

- технiчною функцiєю (гайки, болти, свердла);
- об'єкти архiтектури, крiм малих архiтектурних форм
- (зовнiшнiй вигляд кiоскiв, телефонних будок тощо);
- друкована продукцiя як така, а не її зовнiшнiй вигляд, яка охороняється нормами авторського права;
- об'єкти нестiйкої форми з рiдких, газоподiбних, сипучих або їм подiбних речовин (скульптури з пiску, криги, рiзнокольорових газових чи

водяних струменiв);

- вироби, що суперечать суспiльним iнтересам, принципам гуманностi та моралi (малюнки i об'ємнi зображення порнографiчного або образливого характеру).

Право власностi на промисловий зразок засвiдчується 10-рiчним патентом. Так само, як i власник патенту на винахiд, власник патенту на промисловий зразок, має монополiйнi права на нього, якi складаються з майнової та немайнової складових, i може на основi лiцензiйного договору, передавати свої майновi права iншим особам. Деталiзоване тлумачення термiну «право власностi» наведено на рис. 6.

Рис. 6. Розуміння поняття «право власності» згідно законодавства України.

Щорічно в Україні видається понад 2 тис. патентів на промислові зразки. У країнах Європейського Союзу право власності на винахід може мати дуже різноманітні форми прояву – від державної до приватної.

Література для вивчення розділу: [2; 3; 6; 7; 8; 10; 14; 15; 18; 23; 25; 26].

Тема 4. ЗНАКИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ. НЕТРАДИЦІЙНІ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План лекції

1. Знаки для товарів та послуг.
2. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: наукові відкриття.
3. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: раціоналізаторські пропозиції.
4. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: секрети виробництва.
5. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: інжиніринг.
6. Інші нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

1. Знаки для товарів та послуг

Товарні знаки належать до об'єктів промислової власності.

Знак не може існувати сам по собі, він існує тільки стосовно певних видів товарів і послуг.

На сьогоднішній день ринки масово заповнені підробленими товарами, сумнівну якість яких намагаються замаскувати під товарні знаки всесвітньо відомих брендів, що мають хорошу репутацію серед споживачів. У зв'язку з цим, фірми-власники відомих брендів несуть значні матеріальні та, особливо, моральні збитки пов'язані із втратою довіри покупців.

Прикладом неправомірного використання права на ім'я є кафе «Андрій Макаревич», що існує в одному з кримських містечок, в якому продається дешеве домашнє вино «Андрій Макаревич». Власник кафе і вина – підприємець Андрій Макаревич є однофамільцем відомого російського співака, що дозволяє йому заробляти чималі гроші на використанні відомого бренду. Справжній Макаревич, який створив бренд, про цю ситуацію добре знає, але ніяким чином на обставини вплинути не може – все відбувається за законом, адже прізвища співпадають.

У зв'язку з цим, цілком закономірно постає питання правового захисту від недобросовісної конкуренції в сфері створення та використання товарних знаків.

Знаки індивідуалізації товарів та послуг (товарні знаки) – це позначення, за якими товари та послуги одних виробників відрізняються від аналогічних товарів та послуг інших виробників.

Знаки можуть бути словесними, зображувальними об'ємними або їх комбінаціями.

Основні функції, які виконують товарні знаки:

- ідентифікують товари і виробників;
- рекламують товари та послуги;
- асоціюють певні знаки з якістю товарів та послуг;
- допомагають споживачу вибрати товар потрібних виробників.

Різновидом товарних знаків є *фірмові найменування* – назви фірм або окремих осіб.

На відміну від товарних знаків, фірмові найменування характеризують не якусь певну продукцію, а фірму загалом, слугують для розпізнавання її серед інших.

Охорона фірмових найменувань потрібна, в першу чергу, споживачеві товару, адже вона дозволяє за цією відомою назвою відрізнити оригінальну продукцію відомої фірми з високою діловою репутацією від низькопробної підробки. В багатьох країнах світу існує охорона фірмових найменувань. В Україні такої охорони ще немає, але відповідний закон уже розробляється.

Іншим різновидом знаків для товарів та послуг є *географічні зазначення*, які поділяються на два види:

- 1) географічні зазначення;
- 2) найменування місць походжень товарів.

(1) *Географічне зазначення місця походження* – це географічна назва країни, регіону або конкретного місця, де вироблений продукт, специфічні властивості якого зумовлені природними або людськими чинниками цієї місцевості.

Для прикладу, зазначення на костюмі «Made in USA» говорить, що костюм імпортований зі Сполучених Штатів Америки.

(2) *Найменування місця походження* дає уяву про конкретне місце, з якого походить товар, і яке забезпечує останній властивостями, характерними тільки для цього місця.

Зазначення на пляшці «Токайське» слугує для виділення вин цього сорту, що мають специфічні властивості, серед інших вин, із забезпеченням жорсткої залежності властивостей вина саме від місця його географічного походження – міста Токай в Угорщині.

Зазначення місця походження мінеральної води – «Вода «Моршинська» – сповіщає споживача про те, що вода розлита у курортному Моршині на Прикарпатті, і він може справедливо сподіватися на її унікальні лікувальні можливості.

Географічні зазначення існують від того, щоб покупець міг визначити ким і де вироблений товар та зробити свідомий вибір.

Використовувати географічні зазначення можуть тільки ті виробники, чий підприємства розташовані в даній місцевості, при цьому лише стосовно продуктів, які виготовляються саме тут.

Нещодавно у Бельгії за рішенням Комітету французьких виноробів, знищено чергову партію шампанських вин Вірменії. Це аж ніяк не є ворожими діями проти вірменів. Вина не були неякісними або підробленими. Цим кроком ЄС демонструє серйозність свого ставлення до питань правомірності випуску товарів і нагадує, що ще у 1985 році було прийнято рішення про неможливість незаконного використання географічних зазначень.

З 2003 року ЄС відновив ексклюзивні права власників географічних зазначень для маркування своїх товарів. До списку потрапили і такі зазначення, як шампанське, коньяк та портвейн. Згідно закону про географічні позначення, тільки вина, вироблені у провінції Шампань, можуть називатися шампанськими, це просто і зрозуміло. В той же час, використання подібної назви є неприпустимим для ігристих вин з інших місць походження, так як вводить споживачів в оману щодо місця виготовлення товару. Тому, щоб нагадати порушникам про неправомірні застосування ними чужих

географічних зазначень, за три останні роки у країнах Європи знищено 8 партій шампанських вин з США, Росії, Італії, Ефіопії та Аргентини.

Виявляється, що сотні мільйонів пляшок шампанського, коньяків, портвейнів, які виготовляються і продаються у різних країнах світу, є незаконними з точки зору законодавства з інтелектуальної власності, вони порушують права власників географічних походжень.

Ще один приклад того, коли охорона обличчя товару, тобто знаків для товарів та послуг, має для фірми важливе значення. Англо-американська компанія «Смирновская водка» подала судовий позов на Б. Смирнова (нащадка відомого Смирнова), який організував підприємство «Смирнов і потомки в Москві», вимагаючи закриття виробництва і відшкодування збитків. Однак Б. Смирнов довів, що товарний знак, яким захищалася продукція старовинної фірми і який належить російській історії, був свого часу просто викрадений англіцями.

Заявка на товарний знак оформляється у відповідності з «Законом про охорону прав на охорону знаків для товарів та послуг» і відправляється, після сплати відповідного збору, в Укрпатент на науково-технічну експертизу. За результатами експертизи заявка на знак або відхиляється, або приймається рішення про видачу свідоцтва на товарний знак.

Власник зареєстрованого товарного знаку, зобов'язаний маркувати цим знаком свої товари та послуги. Символ ® означає, що знак зареєстровано, букви «™» – що реєструється.

Не підлягають правовій охороні:

1. Знаки, які внаслідок довготривалого використання виробниками одного й того ж товару (целофан, нейлон, новокаїн), втратили свою розрізнявальну здатність і, давши назву виду товару, перетворилися у вільні найменування.

2. Знаки, які не виконують своєї основної функції – не мають розрізнявальної здатності. Вони складаються з простих геометричних фігур або окремих букв та їх сполучень, що не мають словесного характеру.

3. Загальноприйняті позначення, що також не мають розрізнявальної здатності («свинина», «НДІ», «лаки та фарби» тощо).

4. Позначення, які увійшли у загальне вживання як позначення товарів певного виду, загальноприйняті символи (стріли – символи прогресу, руху, інформації; вишки, нафтові качалки – нафтогазової промисловості) і терміни (лічильник, молібден, карбюратор).

5. Знаки, що за своїм змістом суперечать суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі. Це зображення порнографічного характеру, антидержавні та расистські лозунги, нецензурні слова.

6. Державні герби, прапори і емблеми, офіційні назви держав, міжнародних організацій, печатки, нагороди тощо.

Всесвітньо відомі торгові марки (знаки), які містять логотипи та інші візуальні елементи (шрифти, кольори, терміни, символи, елементи дизайну або їх комбінації), що асоціюються у споживачів з загальновідомими фірмами, продуктами чи послугами, називаються *брендами*.

Рейтинг бренду компанії враховує різні аспекти її діяльності, аналіз того, яка частина продукції виробляється і реалізується тільки за рахунок бренду,

силу бренду, що визначається лідерством на ринку, стабільністю і здатністю бренду перетинати географічні та культурні кордони, політику носія бренду.

Серед 100 найдорожчих брендів світу, вартість яких перевищує 1 млрд. доларів, домінують американські (всього – 62, у першій десятці – 8), зростають європейські і азійські (Samsung за рік збільшив вартість бренду на 31%, Loreal – на 10%, Toyota – на 7%). На жаль українські та російські бренди в цьому списку поки що відсутні.

Серед світових брендів лідирує компанія Coca-Cola – її вартість оцінюється в 70, Microsoft – 64, General Electric – 41, Marlboro – 33 млрд. доларів.

Серед компаній, що відійшли назад, багато нещодавніх лідерів: Kodak за рік втратив 19% вартості, Ford – 16%, Ericsson – 12%, а General Motors and Craysler взагалі не потрапив до рейтингу.

На вартість брендів впливають і фактори неекономічного характеру. Антипропаганда куріння нанесла значні збитки тютюновим компаніям – у рейтингу залишилися тільки Marlboro, втративши за рік 8% вартості.

Щорічно в Україні реєструється до 10 тис. знаків для позначення товарів та послуг, більшість з яких належить закордонним фірмам.

Цивілізовані споживачі, як правило, намагаються уникати товару з країн, відомих своїми підробками, віддаючи перевагу аналогічним товарам з країн із жорсткими законами про охорону інтелектуальної власності.

2. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: наукові відкриття.

Враховуючи величезне значення наукових відкриттів для розвитку науки і техніки, напр. 19 ст. на Лондонському конгресі Міжнародної літературної і художньої асоціації було піднято питання про доцільність їх спеціальної охорони, а в 1978 році ВОІВ прийняла Женевський договір про міжнародну реєстрацію відкриттів.

Пройшли роки, Договір так і не набрав чинності, міжнародна охорона відкриттів не відбулася і вони традиційно не охороняються у більшості розвинутих країн, незважаючи на те, що досвід такої охорони існував у соціалістичних країнах (СРСР, ЧССР, НРБ, МНР, на Кубі).

В СРСР відкриття також були об'єктом правової охорони. Перше радянське відкриття було зареєстровано 26 червня 1957 року. Всього в Радянському Союзі було зареєстровано близько 400 відкриттів при загальній кількості поданих заявок на відкриття понад 12 тисяч. Вочевидь, експертиза була доволі суворою, а внесок авторів в науку вважався унікальним. Як правило, відкриття робилися не поодинокими науковцями, а цілими науковими лабораторіями та інститутами під керівництвом відомих і заслужених світил.

Автори відкриттів в СРСР отримували диплом та авторську винагороду до 5 тисяч рублів, а також інші майнові пільги.

Прикладом відомого радянського відкриття є «Ефект Кірліана» досліджений вченим з Краснодару. Його суть полягає в тому, що будь-яка жива тканина під впливом високочастотного поля випромінює індивідуальне сяйво, інтенсивність і

забарвлення якого залежить вiд стану органiзму, завдяки чому можна визначити хвороби та психiчний стан людини.

З розпадом соцiалiстичного табору охорона вiдкриттiв у свiтi припинила своє iснування. Але пiзніше, уже на початку 21 ст. в деяких пострадянських державах, в т.ч. i в Україні, правова охорона вiдкриттiв була вiдновлена.

Якщо винахiд – це iнтелектуальний продукт, який є результатом розумової дiяльностi i якого не iснувало до моменту його створення, то вiдкриття – це явище, яке iснувало завжди, але до моменту виявлення було невідомим. На вiдмiну вiд винаходу, у випадку з вiдкриттям, дослiднику не потрібно нiчого придумувати, а треба лише знайти, «вiдкрити», дослiдити i оприлюднити те, що об'єктивно iснувало завжди, але уникало наукового усвiдомлення.

Вiдкриття створюються в десятки тисяч разiв рiдше, нiж винаходи. Визначити i дослiдити їх непросто, але набагато складнiше отримати на них визнання – адже це завжди руйнацiя класичних, давно iснуючих теорiй, втручання у фундаментальнi науковi напрямки, а отже, пiдрив авторитетiв всесвiтньо вiдомих науковцiв. З причин того, що в науковому середовищі, як нi в якому iншому, дуже гостро стоїть проблема морального небагополуччя, часто-густо смiливи вiдкриття помирають, тiльки-но народившись.

Отже, наукове вiдкриття – це встановлення ранiше невідомих закономірностей, властивостей та явищ матерiального свiту, якi вносять докорiнні змiни в рiвень пiзнання.

З визначення вiдкриття випливають його *критерії охороноздатностi*, якi передбачають, що воно повинно: бути науковим положенням, обґрунтованим теоретично i пiдтвердженим експериментально (мiж датами прiоритету i реєстрацiї проходить iнодi не одне десятирiччя):

- мiстити закономірнiсть, властивiсть або явище матерiального свiту;
- бути новим, тобто ранiше невідомим у свiтi;
- вносити корiнні змiни в рiвень пiзнання.

Вiдповiднiсть заявленого об'єкту критерiям охороноздатностi встановлює наукова експертиза.

Прiоритет вiдкриття визначається за датою першого формулювання положення, заявленого в якостi вiдкриття.

Слiд вiдзначити вiдмiннiсть порядку встановлення прiоритету вiдкриття порiвняно з прiоритетом винаходу. Якщо сутнiсть винаходу краще не оголошувати до дати подачi заявки, то сутнiсть вiдкриття, навпаки, необхідно оприлюднити якомога ранiше. При цьому, необхідно зафіксувати факт i дату оприлюднення, а також склад авторiв.

На вiдкриття географiчні, археологiчні, вiдкриття покладiв корисних копалин правова охорона не розповсюджується.

Иснує певне протирiччя щодо правового захисту вiдкриттiв. Оскiльки це продукт дiяльностi людського iнтелекту, вiн потребує, з одного боку, належного правового захисту, скажiмо, нарiвнi з винаходом. З iншого боку, маючи охронний документ, подiбний патенту на винахiд, правовласник здобуде й монополне право на використання вiдкриття. Але патентний

захист неминуче виключить можливість користування цим продуктом інших людей. В зв'язку з цим *відкриття не надано статусу об'єкту виключних прав*, ніхто не може установити монополію на використання відкриттів. Вони належать усьому світові.

Автори не мають на відкриття майнових прав, а мають тільки особисті права: право авторства та право на ім'я.

Ось, наприклад, яка ситуація склалася у генетиці, яка переживає бурхливий розвиток. Хоча майже всі інтелектуальні продукти, які фіксуються у цій галузі, належать до відкриттів, що виключає монопольне право на їх використання, тільки США, використовуючи недоліки законодавства, видали останнім часом 20 тис. патентів на винаходи і розглядають ще 25 тис. заявок на гени та генні сполуки. Патентна охорона таких об'єктів у якості не відкриттів, а винаходів, унеможливорює використання нових методів лікування та медикаментів для масової охорони здоров'я без дозволу патентовласників. Це призводить до гальмування розвитку медичної науки в цілому, залишає бідні народи без необхідної медичної допомоги. Проти системи патентування винаходів у генетиці розпочата всесвітня компанія протесту.

З появою вітчизняного законодавства, відкриття були виключені з переліку об'єктів інтелектуальної власності, що охороняються державою. І тільки з 2004 року відкриття повернуто цей статус. Щоправда, цей факт ще не набув подальшого розвитку в законодавчих документах, досі не розроблена нормативно-правова база щодо захисту відкриттів, немає кваліфікованих фахівців для проведення наукової експертизи. У незалежній Україні фактично відкриття ще не реєструвалися, всі відкриття українських авторів зареєстровані в Росії Міжнародною асоціацією авторів наукових відкриттів, вартість експертизи кожної заявки складає близько 3,5 тис. \$.

За новітній період з 1991 по 2006 роки на теренах СНД тією ж Міжнародною асоціацією зареєстровано 310 відкриттів (в т.ч. 41 – з України), переважно у галузі медицини.

3. Раціоналізаторські пропозиції

Термін «раціоналізація» означає удосконалення покращення певного об'єкту за рахунок використання розуму (лат. rational is – розумний). При цьому, кожна раціоналізаторська пропозиція вирішує для підприємства, на якому вона подана і впроваджена, можливо невеличке, але конкретне виробниче завдання («вузьке місце»), яке виникає у процесі виробничої діяльності.

Раціоналізаторські пропозиції спрямовані на поліпшення характеристик інструментів, машин, матеріалів, усунення окремих похибок та помилок проектувальників, конструкторів і технологів нової техніки і технологічних процесів, удосконалення організаційних рішень.

Закон України «Про власність» визнає раціоналізаторську пропозицію результатом інтелектуальної праці і відносить її до нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності.

Раціоналізаторські пропозиції – це технічні або організаційні рішення, що є новими та корисними для підприємства і передбачають зміну існуючих конструкцій виробів, процесів і технологій виробництва, складу матеріалів тощо.

Раціоналізаторська пропозиція повинна мати *ознаки охороноздатності*:

- бути технічною або організаційною;
- бути новою для підприємства, якому вона подана;
- бути корисною, тобто при впровадженні давати економічний або інший позитивний ефект.

Від винаходу раціоналізаторська пропозиція відрізняється не технічною складністю (винахідницьким рівнем), можливістю впровадження чи меншим економічним ефектом, а *тільки новизною* (у винаходу вона є світовою і діє по відношенню до всіх країн, у рацпропозиції – локальна, тільки для даного підприємства).

Мета правової охорони раціоналізаторських пропозицій – встановлення таких відносин між раціоналізатором і підприємством, які б максимально сприяли масовій технічній творчості, скерованій на удосконалення процесу виробництва на кожному підприємстві.

Технічний аспект раціоналізації полягає у постійному вдосконаленні виробництва, що дозволяє на певний час уникнути морального і фізичного старіння основних фондів, а їх поступова еволюційна модернізація дає змогу підприємству зменшувати капітальні витрати.

Соціальний аспект раціоналізації полягає у наявності права у працівників підприємства брати пряму участь у технічному переоснащенні виробництва.

Правовий аспект раціоналізації полягає в тому, що правова охорона раціоналізаторських пропозицій надає їх авторам певні права і пільги, яких не мають інші працівники.

Раціоналізаторські пропозиції подаються керівнику підприємства. Після розгляду пропозиції відповідними службами підприємства, керівник, на основі їх висновків, приймає рішення про впровадження чи відхилення пропозиції. *Рішення про відхилення обов'язково має бути мотивованим*.

Підприємство на основі стандартів підприємства самостійно визначає порядок розгляду пропозицій, черговість впровадження і виплату авторських винагород.

Авторська винагорода залежить від економічного ефекту, що приносить інновація. Якщо ефект в грошовому еквіваленті підрахувати неможливо, винагорода вираховується за допомогою системи коефіцієнтів.

Зазвичай, розмір авторської винагороди визначає на свій розсуд керівник підприємства, але він має бути не меншим 10% щорічного доходу, який фактично отримує підприємство від використання раціоналізаторської пропозиції, або 2% частки собівартості продукції, що припадає на цю пропозицію (якщо ефект підрахувати важко). Винагорода виплачується раціоналізатору після закінчення кожного року використання пропозиції впродовж мінімум двох років (звісно, якщо пропозиція продовжує використовуватися).

Підприємства, яким подаються раціоналізаторські пропозиції, не отримують на них монопольних прав. Тому будь-які інші підприємства і особи мають право використовувати чужі раціоналізаторські пропозиції, незалежно від того, де і ким вони створені.

Залученням працівників до технічної творчості, створенням сприятливих умов для впровадження результатів творчої діяльності, захистом прав раціоналізаторів опікується громадська організація *Товариство винахідників і раціоналізаторів України (ТВРУ)*. Регіональні та міські осередки ТВРУ існують в усіх великих містах, а їх первинні організації діють на великих підприємствах.

Процес перетворення інтелектуальної власності на інноваційну продукцію складається із чотирьох етапів: обґрунтування і дослідження, розроблення, виробництво, реалізація (рис. 7).

Рис. 7. Схема перетворення інтелектуальної власності на інноваційну продукцію

Процес перетворення ідеї у готову продукцію зазвичай є тривалим і дороговартісним. У часі він може розтягуватися на кілька років. Основною метою такого процесу є отримання прибутку, модернізація виробничого процесу, а основним засобом слугують фундаментальні дослідження науковців.

Статистика свідчить, що, навіть при далеко не ідеальній організації масової технічної творчості, цільове впровадження рацпропозицій в Україні може потенційно забезпечити третину загального зростання продуктивності праці, зекономити 30-40% матеріальних та сировинних і до 60% паливно-енергетичних ресурсів.

4. Секрети виробництва

Ноу-хау (англ. know-how – знати як) або *секрети виробництва* (комерційні таємниці) – це систематизовані технологічні знання та досвід, *не захищені охоронними документами* і зафіксовані письмово, усно або візуально.

Вперше цей термін було застосовано під час передачі науково-технічних знань у США та Англії. Окрім терміну «ноу-хау» вживається й споріднений термін «*шиоу-хау*» – «показати як».

Часто угоди, предметом яких є ноу-хау, називають *безпатентними ліцензіями*.

Ноу-хау, залежно від обставин, можуть містити:

- вирази, зразки, обладнання, пристрої, комплектуючі, інструменти;
- формули, розрахунки, плани, креслення, незапатентовані винаходи;
- інструкції, описи, різного роду дані, проекти, методи і методики, іншу інформацію.

Ноу-хау – це комерційна інформація, яка використовується для отримання переваг над конкурентами. До такої інформації відсутній доступ на законних підставах, а тому вона має неабияку потенційну цінність і є *постійним об'єктом промислового шпигунства*.

На відміну від винаходів, ноу-хау в більшості країн не мають прямого правового захисту, не реєструються і не публікуються. Однак для їх захисту можуть бути використані загальні закони про захист репутації та чесного імені виробника, санкції проти нечесної конкуренції тощо.

Особливістю правової охорони комерційних таємниць є те, що державою надається не виняткове право на їх використання, як у випадку з винаходом, а *право на відшкодування заподіяних збитків, у разі незаконних методів отримання або розкриття комерційних таємниць*. Одержання інформації незаконними методами (промисловим шпигунством або порушенням умов контракту про конфіденційність) вважається недобросовісною конкуренцією.

На відміну від винаходів, ноу-хау мають реальну цінність тільки в тому випадку, якщо вони надійно захищені від розголошення. При передачі ноу-хау є великий ризик розголошення конфіденційної суті виробничих секретів до укладання контракту.

Найвідоміший приклад ноу-хау – уже згадувана формула Coca-Cola, яка є таємницею з 1886 р., відома тільки двом особам, прізвища яких не розголошуються, зберігається у банку і може бути оприлюднена тільки за рішенням Ради директорів.

Виділяють такі групи ноу-хау:

1) *Комерційні секрети* – відомості виробничого, організаційного, фінансового та іншого характеру, що складають комерційну цінність і недоступні необмеженому колу осіб.

2) *Технічну документацію* – конструкторську, технологічну, проектну, економічну, призначену для використання при виробництві і реалізації товарів і послуг.

3) *Творчі розробки* – незапатентовані винаходи (скажімо, при розробці комп'ютерної техніки, де термін морального старіння іноді не перевищує

кількох місяців, а розгляд заявки в разі перевищує цей термін), формули, рецепти, інженерні розрахунки, результати досліджень.

4) *Знання та досвід* виробничого, управлінського, комерційного, маркетингового, кадрового, фінансового чи іншого характеру.

5. Інжиніринг

До цієї категорії об'єктів інтелектуальної власності належать *інженерні знання*, за допомогою яких надають інженерно-консультаційні послуги, до яких відносяться:

- підготовка різноманітних техніко-економічних обґрунтувань та бізнес-планів;
- розробка проектів;
- проведення спеціалізованих та випробувальних робіт;
- моніторинг виробничих та дослідницьких процесів;
- розробка рекомендацій та методик у різних галузях.

Інжинірингові послуги, які надають інжинірингові та консалтингові фірми, поділяють на дві групи:

- 1) ті, що пов'язані з підготовкою виробничого процесу;
- 2) ті, які забезпечують хід виробничих процесів і реалізацію продукції.

4.6. Інші нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності

Правову охорону мають також такі специфічні об'єкти інтелектуальної власності як *топографії інтегральних мікросхем (ІМС)* – зафіксовані на матеріальних носіях, просторово-геометричні розміщення сукупності елементів мікросхеми та з'єднання між ними. Топографія ІМС відповідає умовам охороноздатності, якщо вона є оригінальною, тобто не створена шляхом прямого копіювання іншої топографії ІМС, має відмінності, що надають їй нові властивості, і не була раніше відомою. Топографія ІМС визнається оригінальною доти, доки не доведено протилежне.

Охороняється державою і *засвідчуються патентами права на нові породи тварин та сорти рослин.*

Сорт означає групу рослин, яка може бути визначена за ознаками, які характеризують даний генотип, відрізняється від інших рослин однією або кількома ознаками, стійко поновлюваних при розмноженні.

Правова охорона сорту рослини можлива в тому разі, якщо він є новим, таким, що відрізняється, однорідним і стійким (стабільним).

Сорт рахується новим, якщо на дату подачі заявки на видачу патенту, *насіння даного виду не продавалося і не передавалося* іншим особам.

Новий сорт повинен наочно відрізнятися від будь-якого іншого відомого сорту, що існує на момент подачі заявки. Критерій винахідницького рівня повністю відсутній. Селекціонер може просто знайти нову рослину у своєму саду, тому буває дуже складно визначити, чи є даний сорт загальновідомим.

Сорт рахується однорідним, якщо його основні ознаки є незмінними, не

дивлячись на окремі відхилення, що можуть виникнути у зв'язку з особливостями розмноження.

Сорт рахується стабільним, якщо його основні ознаки є незмінними після неодноразового розмноження.

В Україні охороняються такі сорти рослин:

- буряк,
- жито,
- картопля,
- капуста,
- кукурудза,
- пшениця, с
- оняшник,
- ячмінь.

У науковій літературі розрізняють цілу низку критеріїв придатності сорту для набуття прав інтелектуальної власності, серед них такі, як новизна, відмінність, однорідність, стабільність (рис. 8).

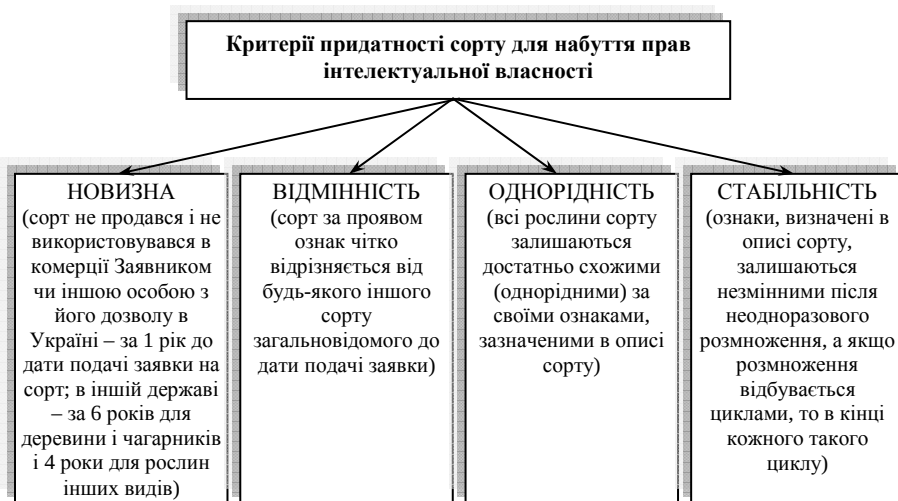

Рис. 8. Критерії придатності сорту для набуття прав інтелектуальної власності

Правова охорона нових порід тварин подібна до охорони нових сортів рослин і здійснюється у відповідності до тих же критеріїв охороноздатності.

Породою тварин, як особливим об'єктом селекційного досягнення, визнається група тварин, яка має біологічні та морфологічні властивості та ознаки, при цьому деякі з них специфічні для даної групи і відрізняють її від інших.

Література для вивчення розділу: [4; 5; 8; 11; 13; 14; 15; 17; 19; 20].

Тема 5. КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План лекції

1. Мета і основні способи комерціалізації.
2. Використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві.
3. Передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності
4. Внесення інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства
5. Оцінка вартості прав на об'єкти права інтелектуальної власності
6. Постановка інтелектуальної власності на бухгалтерський облік

1. Мета і основні способи комерціалізації

Метою комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) є отримання прибутку за рахунок використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві або продажу чи передачі прав на їх використання іншим юридичним чи фізичним особам.

Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності – це взаємовигідні (комерційні) дії всіх учасників процесу перетворення результатів інтелектуальної праці у ринковий товар з метою отримання прибутку чи іншої ринкової вигоди.

Основними способами комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є:

- використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві;
- внесення прав на об'єкти права інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства;
- передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Схематично способи комерціалізації прав на ОІВ представлені на рис. 5.

Для практичного здійснення комерціалізації необхідно знати як розрахувати вартість прав на об'єкт права інтелектуальної власності та як поставити ці об'єкти на бухгалтерський облік підприємства.

2. Використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві

Вважається, що комерціалізація через використання ОІВ у власному виробництві є найбільш вигідною з точки зору прибутку. Адже у цьому випадку весь прибуток від продажу інноваційного продукту, що отримано за допомогою ОІВ, залишається у правовласника ОІВ.

Оскільки обсяг виробленої продукції може бути великим, то й прибуток, що надходить від її реалізації, може в багато разів перевищувати вартість прав на ОІВ у разі передачі прав на використання ОІВ або продажу прав власності на ОІВ.

Однак, цей спосіб комерціалізації пов'язаний із значними стартовими витратами на доопрацювання ОІВ, розробленням технології виробництва тощо. Проте, у разі успіху продаж виробленої продукції компенсує ці витрати і, додатково дасть змогу отримати значний прибуток.

3. Передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності

Якщо правовласник не передбачає використовувати ОІВ у власному виробництві чи розпочати новий бізнес або створити спільне підприємство, він може передати повністю або частково права власності на ОІВ іншій фізичній або юридичній особі.

Майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності є сукупністю права володіти, користуватися та розпоряджатися цим об'єктом.

Продаж прав у повному обсязі здебільшого проводиться через договір купівлі-продажу як договір обмінної угоди, за яким у результаті передачі права власності на об'єкт інтелектуальної власності (продажу охоронного документа – патенту або свідоцтва) власник як сторона, яка продає, втрачає всі майнові права на нього. Тобто якщо продано патент на винахід, то він перереєструється на ім'я нового правовласника і до нього переходять всі майнові права на цей об'єкт.

Але частіше передається лише право користування ОІВ. Власник прав на будь-який об'єкт промислової власності (ліцензіар) може продати ліцензію (видати дозвіл на користування ОІВ) будь-якій особі (ліцензіату), якщо він не хоче або не в змозі використовувати відповідний об'єкт. Продаючи ліцензію, переслідують мету отримати прибуток, не втрачаючи капіталу на виробництво та освоєння ринку.

Продаж ліцензії – це шлях впровадження технології на ринку без продажу товарної продукції. Доходами від продажу ліцензій юридичні або фізичні особи покривають свої витрати на наукові дослідження.

Придбання або продаж ліцензії є діловою угодою. Характеристика видів ліцензій наведена на рис. 9. Основні показники об'єкта ліцензій наведено на рис. 10.

Факт продажу або купівлі ліцензії юридично оформляється ліцензійним договором, який відрізняється від інших договорів купівлі-продажу тим, що продається або купується нематеріальний об'єкт.

З моменту продажу ліцензії власник охоронного документа на об'єкт промислової власності, який продав ліцензію, стає ліцензіаром, а особа, яка придбала ліцензію – ліцензіатом.

Ліцензіат отримує право на використання ОІВ лише на обумовленій ліцензійним договором території та на певний термін.

В залежності від обсягу прав, що передається, за діючим Цивільним кодексом України розрізняють ліцензії:

- 1) виключну,

- 2) одиничну
- 3) невиключну.

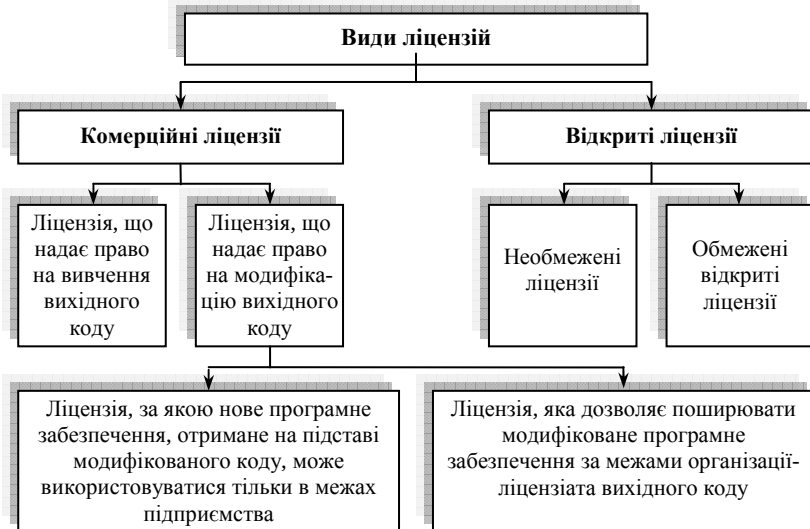

Рис. 9. Характеристика видів ліцензій

Рис. 10. Основні показники об'єкта ліцензії

Виключна ліцензія видається тільки одній особі і виключає можливість використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обумовлена цією ліцензією.

Одинична ліцензія також видається тільки одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання

об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта в даній сфері.

Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності й видачі ним іншим особам ліцензії на використання цього об'єкта в даній сфері.

За ліцензійним договором завжди передбачається виплата певної грошової винагороди ліцензіару.

У більшості випадків продаж ліцензії здійснюється *за розрахунковою договорною ціною* з орієнтиром на ціни внутрішнього та зовнішнього ринків.

Основними видами ліцензійних платежів є:

- 1) роялті;
- 2) паушальний платіж;
- 3) комбінований платежі.

Роялті – вид платежів, який платить ліцензіат ліцензіару протягом усього терміну дії ліцензійного договору чи у вигляді відсотка від суми прибутку чи суми обороту від випуску продукції або диференційованої ставки з одиниці ліцензійної продукції.

Паушальний платіж – це виплата ліцензіарові визначеної зафіксованої в договорі суми ще до початку масового випуску ліцензійної продукції.

Комбіновані платежі – найбільш поширені та передбачають виплату ліцензіару ліцензіатом первинного сталого платежу до початку виробництва та збуту ліцензійної продукції з подальшою виплатою залишку розрахункової ціни ліцензії у вигляді роялті після того як буде налагоджене виробництво ліцензійної продукції. Таким чином, ліцензіар має можливість отримувати відрахування від реального доходу ліцензіата протягом усього терміну дії ліцензійного договору.

4. Внесення інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства

Статтею 13 Закону України «Про господарські товариства» (1991 р.) передбачена можливість використання нематеріальних активів (у тому числі ОІВ), при формуванні статутних капіталів нових господарських товариств. Отже, *інтелектуальну власність можна вносити до статутного капіталу замість майна, грошей та інших матеріальних цінностей, для чого необхідна лише добра воля всіх засновників.*

Використання інтелектуальної власності в статутному фонді дозволяє:

- сформувати значний за своїми розмірами статутний фонд без відволікання коштів і забезпечити доступ до банківських кредитів й інвестицій, використовуючи інтелектуальну власність як об'єкт застави нарівні з іншими видами майна;
- амортизувати інтелектуальну власність в статутному капіталі та замінити її реальними коштами, включаючи амортизаційні

відрахування на собівартість продукції, тобто капіталізувати інтелектуальну власність;

- авторам і підприємствам - власникам інтелектуальної власності – стати засновниками (власниками) при організації дочірніх і самостійних фірм без вкладення коштів.

Внесення прав на ОІВ до статутного капіталу замість «живих грошей» надає також:

- право на отримання частки прибутку (дивідендів);
- право на участь в управлінні підприємством через загальні збори правління;
- право на отримання ліквідаційної квоти в разі ліквідації підприємства тощо.

5. Оцінка вартості прав на об'єкти права інтелектуальної власності

3.5.1. Послідовність оцінки

Визначення вартості (ціни) прав на ОІВ є одним із необхідних, відповідальних і складних етапів їх комерціалізації.

Послідовність оцінки ОІВ складається з таких етапів:

1. Ідентифікація ОІВ;
2. Визначення мети (цілі) оцінки;
3. Вибір бази оцінки;
4. Вибір підходу до оцінки;
5. Вибір методу оцінки;
6. Розрахунок вартості ОІВ;
7. Оформлення звіту (акту) про оцінку.

(1) Приступаючи до оцінки, *необхідно визначитись, що саме є об'єктом оцінки*: це права на винахід, технологія, торговельна марка, комерційна таємниця чи все разом?

Необхідно впевнитись у тому, що ОІВ існує у матеріальній формі, а також що є охоронний документ на певний об'єкт права інтелектуальної власності, який засвідчує правомірність володіння майновими правами стосовно цього об'єкта.

Якщо майнові права на ОІВ вичерпані або перестали діяти достроково, наприклад, у разі несплати річних зборів за підтримку чинності патенту або свідоцтва, то право інтелектуальної власності, а разом з ним й об'єкт оцінки, зникають.

(2) Наступним кроком є визначення мети оцінки. *Оцінка вартості прав на об'єкт права інтелектуальної власності найчастіше здійснюється з метою визначення:*

- оподатковуваної бази майна фірми;
- вартості інтелектуальної (промислової) власності, яка вноситься до статутного капіталу підприємства;
- вартості виняткових прав, що передаються на основі договору про

передачу прав на об'єкти інтелектуальної власності або ліцензійного договору на право використання такого об'єкта;

- розміру компенсації, яку необхідно виплатити згідно з чинним законодавством правовласнику інтелектуальної власності за порушення його виключних (майнових прав).

(3) *Необхідність оцінки вартості інтелектуальної власності виникає також:*

- у разі внесення її до інноваційних, інвестиційних проєктів;
- у разі розширення ринків збуту;
- у разі страхування;
- передачі інтелектуальної власності в заставу з метою отримання кредитів;
- визначення збитку, завданого неправомірним використанням об'єкта права інтелектуальної власності;
- у разі банкрутства підприємства в процесі його ліквідації з метою задоволення позовів кредиторів.

При цьому розрахунки вартості (ціни) об'єкта інтелектуальної власності, здійснені для одних цілей, не використовуються для інших.

(4) У залежності від об'єкта права інтелектуальної власності та мети оцінки вибирають підхід до оцінки. *Існує три підходи:*

- витратний;
- порівняльний;
- дохідний.

Визначення вартості прав на ОІВ при використанні *витратного підходу* ґрунтується на розрахунку витрат на відновлення ОІВ в поточних цінах за вирахуванням морального зносу (амортизації). Цей підхід є єдиним придатним, коли ОІВ не призначений для отримання прибутку або коли з тих чи інших причин вартість неможливо визначати двома іншими підходами.

Найбільш прийнятним у сучасних умовах є *дохідний підхід*. В основі дохідного підходу лежить принцип очікування, тобто вартість прав на ОІВ визначається величиною майбутньої користі, яку отримає їх власник. При цьому майбутні грошові потоки, що генеруються ОІВ, перераховуються у сьогоdnішню вартість.

Існує велика кількість практичних методів проведення оцінки (рис. 11).

Сутність *порівняльного підходу* полягає в тому, що вартість прав на ОІВ визначається шляхом співставлення цін недавніх продажів прав на подібні ОІВ. Це найбільш надійний підхід до оцінки. Але в Україні поки що з низки причин (відсутній розвинений ринок ОІВ, недоступні бази даних про результати продажу ОІВ тощо) цей підхід практично не використовується.

(5), (6), (7) У рамках кожного підходу існує кілька методів, що дозволяють розраховувати вартість прав на ОІВ у грошових одиницях. Розрахунок вартості прав є досить складним завданням, тому цю роботу доцільно виконувати за договором з *професійним оцінювачем прав на об'єкти права*

інтелектуальної власності, сертифікати яким на право оціночної діяльності видає Фонд державного майна України.

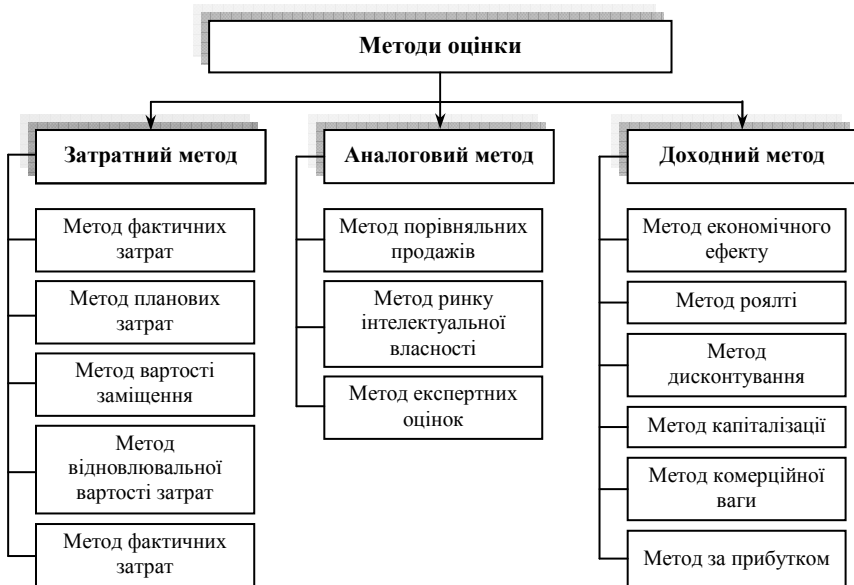

Рис. 11. Методи проведення оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності

6. Постановка інтелектуальної власності на бухгалтерський облік

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» об'єкти інтелектуальної власності визнаються нематеріальними активами і передбачається (ст. 5) проведення бухгалтерського обліку для таких груп активів:

- права на знаки для товарів і послуг (товарні знаки, торговельні марки, фірмові найменування та ін.);
- права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо);
- авторські та суміжні з ними права (право на літературні і музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних і ін.).

Придбаний або отриманий на безоплатній основі ОІВ відображається на балансі, якщо існує ймовірність одержання в майбутньому матеріальної вигоди, пов'язаної з його використанням, а його вартість може бути вірогідно визначена. Таким чином, для того, щоб поставити ОІВ на бухгалтерський облік, необхідно визначити його вартість.

В умовах фінансування інноваційних розробок має дотримуватися така нерівність: отримання ефектів від інтелектуальних озробок має переважати

над усіма витратами та сплатою податків (рис. 12).

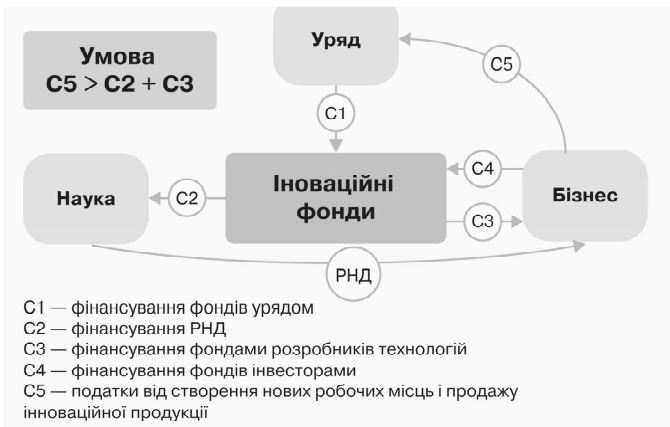

Рис. 12. Співвідношення між фінансовими потоками у трансфері технологій

Ще однією умовою постановки ОІВ на бухгалтерський облік є те, що *термін використання прав на ОІВ повинен бути не менше одного року або не менше операційного циклу, якщо він перевищує один рік.*

Використання інтелектуальної власності як нематеріального активу в господарській діяльності підприємств і відображення в бухгалтерському обліку операцій руху таких об'єктів дозволяє:

- документально підтверджувати довгострокові майнові права за допомогою обліку їх у балансі підприємства та створювати відповідні фонди амортизаційних відрахувань;
- одержувати додатковий прибуток від передачі прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності, а також забезпечувати (у залежності від обсягу переданих прав) обґрунтоване регулювання цін на інноваційну продукцію підприємства;
- виплачувати фізичним особам авторські винагороди, минаючи фонд заробітної плати, з віднесенням витрат по виплаті авторської винагороди на статтю собівартості продукції "Інші витрати", тобто без обмеження розмірів виплат і без традиційних відрахувань в страхові та інші фонди.

Література для вивчення розділу: [5; 6; 8; 11; 12; 17; 19].

Тема 6. УПРАВЛІННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План лекції

1. *Життєвий цикл об'єктів права інтелектуальної власності*
2. *Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі його створення*
3. *Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі набуття прав*
4. *Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі використання прав*
5. *Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі захисту прав*
6. *Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі утилізації*

1. Життєвий цикл об'єктів права інтелектуальної власності

Виділяють п'ять етапів життєвого циклу об'єкта права інтелектуальної власності (рис. 13):

- 1) створення ОІВ;
- 2) набуття прав на ОІВ;
- 3) використання (комерціалізація) ОІВ;
- 4) захист прав інтелектуальної власності;
- 5) утилізація ОІВ.

Рис. 13. Життєвий цикл об'єкта права інтелектуальної власності

(1) *Створення об'єктів права інтелектуальної власності* розпочинається з ідеї. Наприклад, це може бути ідея винаходу або художнього твору. У підприємницькій діяльності ідеї, як правило, направлені на підвищення конкурентоспроможності технологій або виробів. Далі йде розроблення цієї ідеї. Наприклад, якщо це винахід, то необхідно зробити патентний пошук, щоб переконатися, що таких винаходів ще не було. Потім перевірити цю ідею експериментально. І, нарешті, оформити відповідно до умов патентоспроможності.

Закiнчується створення об'єкта права iнтелектуальної власностi оформленням його на матерiальному носiї (паперi, електронному носiї тощо), таким чином, щоб вiн став зрозумiлим для iнших осiб. *Створенням об'єктiв права iнтелектуальної власностi займаються люди творчої працi: науковцi, iнженери, музиканти, письменники тощо.*

(2) *Набуття прав на об'єкт права iнтелектуальної власностi є важливим етапом його життєвого циклу. Справа в тому, що цi об'єкти є вразливими з боку недобросовiсних конкурентiв. Наприклад, ви розповiли про iдею винаходу iншій особi. Ця особа може використати ваш винахiд без вашого дозволу в своєму виробництвi. Навiть якщо ваше i його виробництва розпочнуться одночасно, то конкурент виграє, тому що вiн не вкладав грошi в розробку iдеї винаходу i, таким чином, його товари чи послуги, в яких буде використано винахiд, будуть дешевшими i, як наслiдок, конкурентоздатнiшими.*

Види заходiв щодо забезпечення конфiденцiйностi комерцiйної таємниці наведено на рис. 14. Щоб попередити це негативне явище необхідно одержати правову охорону на ОIВ або обмежити доступ до комерцiйної таємниці, що використовується у технологiї.

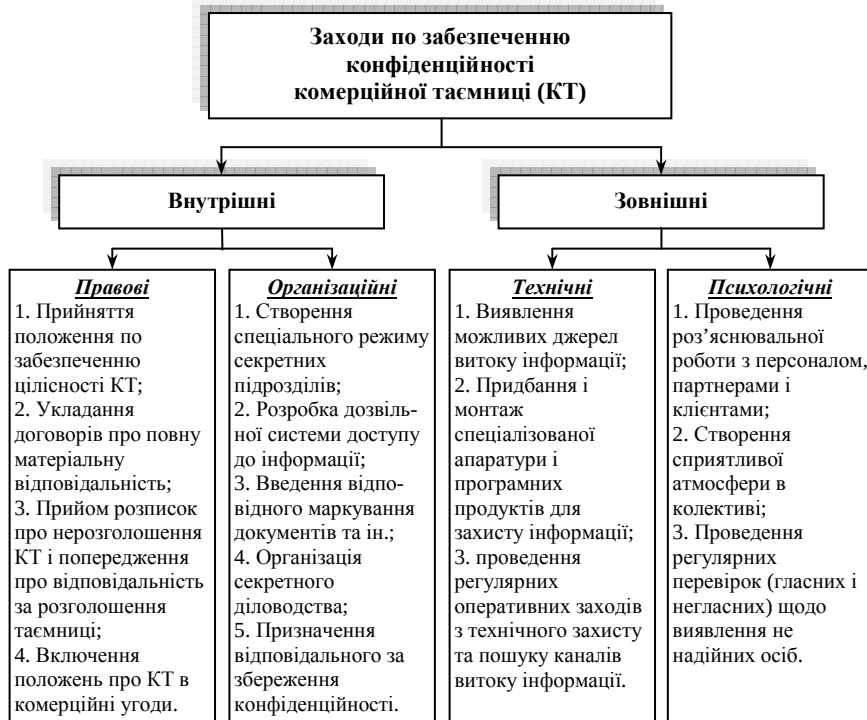

Рис. 14. Заходи щодо забезпечення конфiденцiйностi комерцiйної таємниці

Для об'єктів промислової власності законодавством визначена чітка процедура набуття таких прав.

Суть її полягає в тому, що ви розкриваєте інформацію про ОІВ для необмеженого кола осіб, а натомість отримуєте від органу державної влади гарантію захисту ваших прав силою закону. Обсяг цих прав визначається у віданому вам охоронному документі – *патенті* або *свідоцтві*.

Якщо ОІВ не відповідає визначеним законом умовам охороноздатності, то необхідно подбати про інші форми охорони, наприклад такі, що застосовуються для захисту секретної інформації.

На відміну від об'єктів промислової власності, об'єкти авторського права охороняються законом з моменту їх створення, а точніше з моменту їх втілення в об'єктивній формі. Але закон надає можливість здійснити правову охорону такого об'єкта в будь-який час протягом визначеного законом строку охорони шляхом отримання охоронного документа – *свідоцтва*.

(3) *Використання прав на об'єкти права інтелектуальної власності* є найпродуктивнішим етапом його життєвого циклу. До цього етапу ОІВ не приносили користі розробнику. Навпаки, витрачалися кошти на створення ОІВ та надбання правової охорони. І тільки на етапі використання (комерціалізації) компенсуються попередні витрати, а також одержується прибуток – власне те, для чого в більшості випадків створюються ОІВ.

(4) *Захист прав* здійснюється у разі, коли ці права порушуються недобросовісним конкурентом. Чинне законодавство України надає власнику прав на ОІВ декілька шляхів захисту своїх прав. Нині розгляд справ, пов'язаних із правами інтелектуальної власності, здійснюється в адміністративному або судовому порядку. Найдієвішою формою захисту є *звернення до суду* (рис. 15).

За захистом порушених авторських і суміжних прав автори, виконавці, виробники фонограм і відеогам, організації мовлення можуть звертатися до Державного департаменту інтелектуальної власності, Держпідприємства «Українське агентство з авторських та суміжних прав». Останнє здійснює колективне управління майновими правами авторів.

Деякі порушення прав на об'єкти промислової власності розглядаються в Апеляційній палаті при Держдепартаменті інтелектуальної власності. З приводу порушення прав на ОІВ можна звертатись також до Антимонопольного комітету, Державної служби по боротьбі з економічною злочинністю МВС України, Державної митної служби України.

(5) *Утилізація* є останнім етапом життєвого циклу ОІВ. Оскільки за визначенням ОІВ є нематеріальним об'єктом, то немає необхідності його знищувати або переробляти в щось інше.

Просто після закінчення юридично визначеного строку дії прав інтелектуальної власності ОІВ зникає як об'єкт власності і переходить в суспільне надбання. Тобто будь-хто може його використовувати без дозволу правовласника.

Рис. 15. Форми захисту прав інтелектуальної власності

2. Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі його створення

На цьому етапі необхідно відповісти на питання: «Який товар буде конкурентноздатним і мати попит на ринку в майбутньому, можливо через кілька років?» І тільки тоді варто приступати до його розроблення.

Необхідно виробити стратегію фірми. Спланувати капіталовкладення в інтелектуальну власність, визначити ресурси, що необхідні для розробки нової технології та забезпечення конкурентноздатності як самої технології, так і товарів, що виробляються на її основі. Необхідно також оцінити можливості основних конкурентів. При визначенні стратегії фірми щодо розроблення об'єктів права інтелектуальної власності, їх правової охорони і подальшого використання неocenенну користь надають патентні дослідження, що проводяться на основі патентної інформації.

Патентна інформація – це технічна і правова інформація, що міститься в офіційних періодичних публікаціях відомств інтелектуальної власності, які є в усіх країнах, де законодавством передбачена правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності. Майже дві третини технічної інформації, що розкривається в патентній інформації, більш ніде не публікується. Загальна кількість патентних документів у світі сягає нині 40 млн. Як результат, патентна інформація являє собою єдину всеохоплюючу добірку систематизованої технічної інформації. Крім цього, патентні документи

класифікуються за технічними галузями відповідно до єдиної, детально розробленої Міжнародної патентної класифікації, що значно полегшує пошук потрібної інформації.

Для малих і середніх підприємств (МСП) патентна інформація корисна, перш за все тим, що завдяки її оперативності вона може з успіхом використовуватися для стратегічного планування в сфері бізнесу. Вона дає можливість дізнатися про поточні дослідження та інновації раніше ніж з'явиться на ринку відповідна продукція.

У галузі комерційної стратегії бізнесу патентна інформація допоможе:

- відслідковувати передові досягнення у вашій сфері;
- знайти партнерів по бізнесу;
- знайти постачальників та матеріали;
- відстежувати діяльність реальних і потенційних конкурентів;
- знайти відповідні ринки.

Технічна інформація, яка міститься в патентних документах, дозволить МСП:

- уникнути зайвих витрат на дублювання досліджень;
- виявити, оцінити технологію для ліцензування і передання технології;
- знайти альтернативні технології;
- бути на сучасному рівні в певній галузі;
- знайти готові рішення технологічних проблем;
- знайти ідеї для подальших інновацій.

З правої точки зору, патентна інформація може використовуватися МСП для того, щоб:

- уникнути можливих проблем з порушенням прав власників охоронних документів на об'єкти промислової власності;
- оцінити патентоспроможність власних винаходів;
- заперечувати проти видачі патентів, які знаходяться в колізії з патентом, що належить даному МСП.

Найважливіша частина патентної інформації складається з офіційних публікацій відомств, відповідальних за правову охорону об'єктів промислової власності: винаходів, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок в кожній державі (національна патентна документація) та регіональних і міжнародних організацій з охорони інтелектуальної (промислової) власності.

Такими публікаціями є *офіційні бюлетені промислової власності та описи до патентів на винаходи і корисні моделі*. Офіційні бюлетені містять бібліографічну інформацію про зареєстровані в країні об'єкти промислової власності, які охороняються в даній країні, а також, зазвичай, реферативну та графічну інформацію. Найповніше уявлення про винахід можна отримати при вивченні його опису, однак для визначення обсягу прав, що випливають з патенту, необхідно аналізувати формулу винаходу, що є складовою частиною опублікованого опису та публікується також і в офіційних бюлетенях.

Патентні дослідження проводяться підприємствами та організаціями відповідно до чинних з 01.01.1998 в Україні державних стандартів ДСТУ 3575-97 «Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення» та 3574-97 «Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення». Застосування цих стандартів є обов'язковим для підприємств, організацій та інших суб'єктів господарської діяльності, розробки яких фінансуються повністю або частково за рахунок державного бюджету. Однак для всіх інших розробників нової продукції та технологій проведення патентних досліджень, визначених цими стандартами, не менш необхідне.

Дані стандарти нададуть можливість підприємцєві:

- впевнено планувати свою ринкову стратегію;
- визначати доцільність застосування заходів для отримання правової охорони винаходу, промислового зразка або торговельної марки;
- допоможуть уникнути порушення прав промислової власності інших суб'єктів господарської діяльності, а тим самим значних фінансових санкцій;
- виявити можливості обійти або анулювати охоронний документ, що заважає реалізації виробничих планів підприємства.

Згідно з цими стандартами на всіх етапах життєвого циклу об'єкта господарської діяльності проводяться патентні дослідження, які включають пошук, відбір та аналіз опублікованої патентної та науково-технічної інформації, оформлення визначених стандартами документів. Обсяг (перелік країн публікації та глибина пошуку) інформації, що підлягає вивченню, зумовлений метою патентних досліджень на кожному етапі життєвого циклу ОІВ. Для проведення патентних досліджень необхідні відповідні *інформаційні ресурси* – упорядковані повні фонди патентної документації.

Найбільші в Україні інформаційні ресурси (як української, так і зарубіжної патентної документації), придатні для проведення патентних досліджень, зосереджені в Фонді патентної документації громадського користування (ФГК) філії ДП «Український інститут промислової власності» – Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг (УкрЦІПП), який знаходиться у м. Києві (*бул. Лесі Українки, 26, 01133, тел. (044) 295-82-77*). Цей фонд містить офіційні бюлетені 53 країн та міжнародних організацій та описи до патентів України і розвинених країн світу, методичну та нормативно-правову літературу з питань інтелектуальної власності. Склад фонду та нові надходження до ФГК публікуються в Інтернеті на сайті Державного департаменту інтелектуальної власності (www.sdip.gov.ua) в розділі «Інформаційні ресурси». Кваліфіковані фахівці ФГК можуть надати консультації щодо обсягу та методики пошуку, інформації на різних носіях, виготовити на замовлення копії патентних документів. УкрЦІПП надає також інші інформаційні послуги, у т.ч. проведення патентних досліджень, на договірних засадах.

Окрім цього, повний фонд української патентної документації з 1993 року

– початку її публікації – наявний в Державній науково-технічній бібліотеці в м. Києві (вул. Горького, 180) та частково в регіональних Центрах науково-технічної та економічної інформації (ЦНТЕІ). З кінця 2002 року функціонує інтерактивна спеціалізована база даних «Винаходи в Україні» (www.ukrpatent.org), у якій накопичені відомості про понад 70 тисяч патентів, зареєстрованих в Україні: бібліографічні дані, реферати, формули та описи винаходів. Оперативний пошук інформації в цій базі даних здійснюється за допомогою механізму ефективної пошукової системи, який на запит користувача реалізує такі види пошуку: предметний (тематичний) пошук; іменний пошук; нумераційний пошук; пошук за ключовими словами в назвах винаходів та текстах рефератів. Доступ до бібліографічних даних та рефератів винаходів у цій базі даних безоплатний, а до формул і описів винаходів – на договірних засадах.

Для пошуку зарубіжної патентної документації в Інтернеті можна використовувати безоплатні патентні бази. Багато корисної інформації з питань інтелектуальної власності в Україні, патентно-інформаційних ресурсів та послуг вміщено в Інтернеті на сайті Державного департаменту інтелектуальної власності (www.sdip.gov.ua) та на сайті філії ДП «Український інститут промислової власності» – Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг (www.ip-centr.kiev.ua).

3. Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі набуття прав

Якщо отримано результат інтелектуальної праці, що може відповідати юридичним вимогам до об'єкта прав інтелектуальної власності, наприклад, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, торговельної марки, твору літератури тощо, виникає важливе питання: *«Чи треба надавати результату інтелектуальної діяльності правову охорону патентом або свідоцтвом?»*

Надання правової охорони є доцільним, якщо:

- об'єкт охорони є невідомим раніше, тобто він не є рівнем техніки;
- охорона надає виключне право на об'єкт передбачуваної охорони;
- об'єкт охорони є комерційно значущим;
- об'єкт охорони сприятиме зменшенню витрат компанії;
- об'єкт охорони сприяє задоволенню потреб споживача;
- об'єкт охорони сприяє зміцненню положення на ринку чи положення компанії в певній галузі;
- об'єкт охорони буде сприйнятий ринком, тобто буде на нього попит;
- об'єкт охорони є потенційно ліцензійним;
- витрати на правову охорону будуть значно меншими ніж дохід від його використання;
- об'єкт охорони підвищує цінність сумарних активів.

Але навіть якщо потенційний об'єкт охорони відповідає більшості з перерахованих вище критеріїв, слід подумати про *альтернативний варіант*

охорони в режимі комерційної таємниці (ноу-хау). Така охорона доцільна в разі, якщо охорона патентом чи свідоцтвом є слабкою та її може обійти конкурент, наприклад, отримавши схожий патент.

Якщо прийняте рішення про набуття правової охорони, то необхідно відповісти на друге важливе питання: «Коли надавати правову охорону?». Як правило, не слід отримувати патент на початковій стадії розроблення ідеї або коли у Вас ще не готова виробнича база для її реалізації. У цьому разі конкуренти, ознайомившись з описом винаходу, можуть випередити розробника ОІВ з виходом інноваційного товару на ринок (рис. 16). Оптимальним варіантом є отримання патенту в момент виходу товару на ринок.

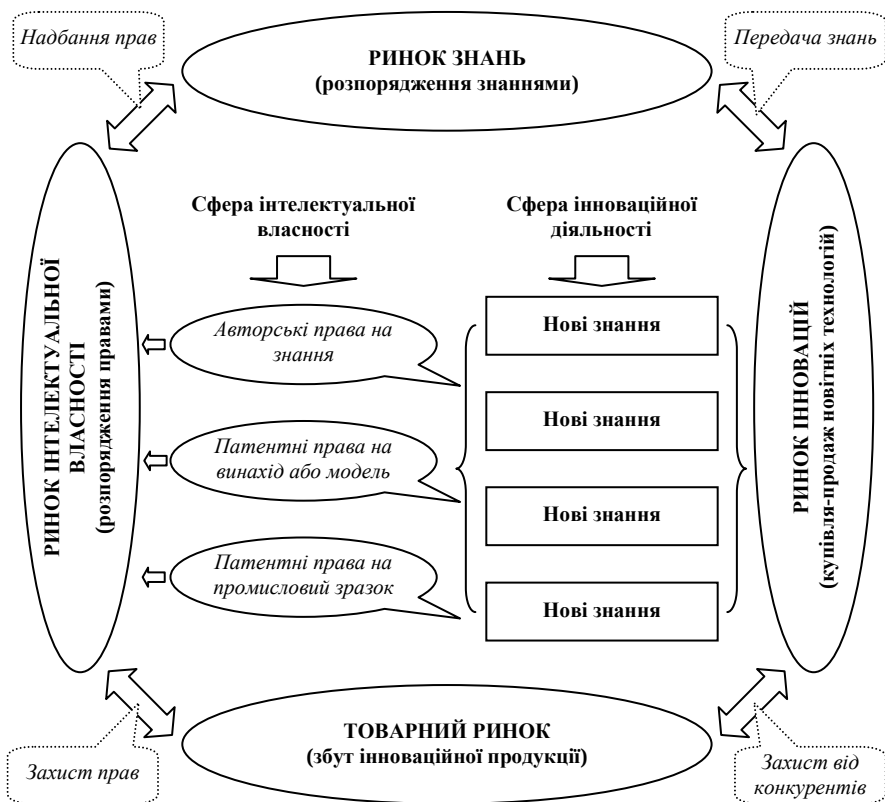

Рис. 16. Взаємозв'язок ринку знань із товарним ринком України

4. Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі використання прав

Є кілька стратегій, яких дотримується фірма при використанні прав на об'єкти інтелектуальної власності.

По-перше, це стратегія захисту від конкурентів шляхом отримання монопольного права на виробництво нової продукції на період продажу її на ринку. При цьому необхідно визначити оптимальний спосіб і територію реєстрації виключних прав.

По-друге, це стратегія ліцензування на основі отримання монопольних прав на технологію виробництва, що примушує інших виробників придбати у власника прав дозвіл на використання цієї технології за ліцензійним договором. Ця стратегія дає можливість контролювати ринок і переслідувати недобросовісних конкурентів.

По-третє, це стратегія формування статутного капіталу підприємства шляхом внесення до його складу права на об'єкти інтелектуальної власності, що мають визначену вартість. Для підприємця, особливо початківця, ця стратегія дозволяє без використання грошей формувати значний за розміром статутний капітал та зайняти на ринку активну позицію.

По-четверте, це стратегія створення іміджу компанії. Ця стратегія спрямована на те, щоб шляхом управління правами інтелектуальної власності підвищити інвестиційну привабливість підприємства.

5. Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі захисту прав

Разом із збільшенням кількості об'єктів інтелектуальної власності, ростом конкуренції на ринках товарів і послуг зростає кількість порушень прав на ОІВ недобросовісними конкурентами.

Для боротьби з цими порушеннями підприємства *створюють служби безпеки*, що займаються попередженням і виявленням правопорушень, а також захистом прав на ОІВ.

Судовий порядок захисту прав є найбільш ефективним, але практика показує, що тільки незначний відсоток спорів щодо порушення прав на ОІВ вирішується у суді. *Як правило, сторони погоджуються на мирову, щоб уникнути значних фінансових витрат, а також ризику витрат свого бізнесу.*

Існує широке коло ризиків стосовно інтелектуальних розробок (рис. 17). Умовно їх можна розділити на такі категорії: фінансові, економічні, політичні, технічні, часові.

У великій мірі зменшенню кількості правопорушень сприяє політика компанії, що спрямована на профілактику правопорушень.

Оцінка загроз негативних впливів має проводитися за різними показниками – як трудовими, фінансовими так і екологічними, технологічними (рис. 18) та охоплювати кілька етапів – від планування до оцінки результатів.

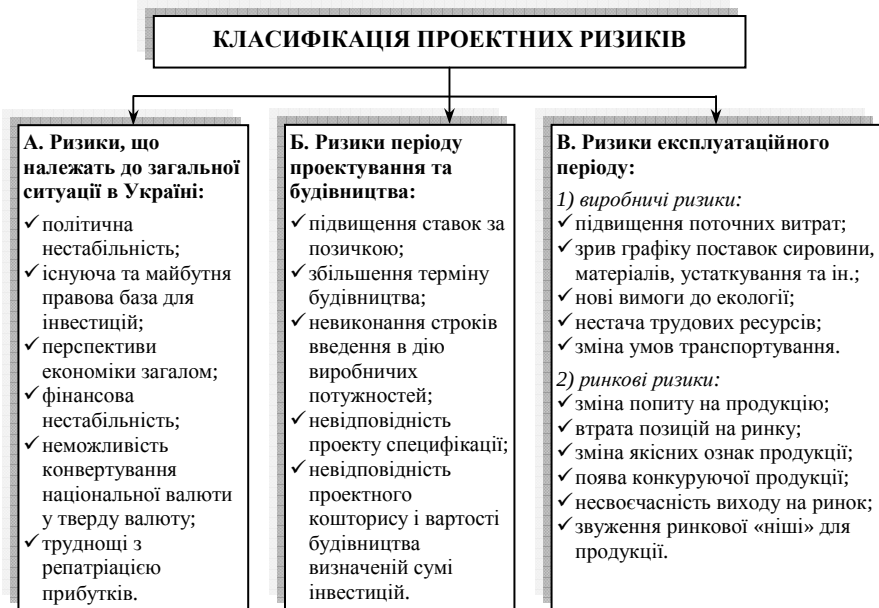

Рис. 17. Види ризиків стосовно втілення інтелектуальних розробок

6. Управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі утилізації

Як уже зазначалося вище, після закінчення юридично визначеного строку дії прав на об'єкти він зникає як об'єкт власності та переходить в суспільне надбання. Тобто його може використовувати без дозволу правовласника будь-хто. Тому на цьому етапі підприємство повинно спрогнозувати наслідки вичерпання прав на свої ОІВ.

На перший погляд здається незвичною постановка питання про управління інтелектуальною власністю на стадії утилізації, тому що не зрозуміло, як можна утилізувати взагалі нематеріальний актив, яким є інтелектуальна власність.

Під утилізацією будемо розуміти використання інтелектуальної власності після того, як сплине юридичний строк дії прав на об'єкт права інтелектуальної власності або цей строк не закінчився, але закінчилася дія ліцензійного договору, предметом якого є об'єкт права інтелектуальної власності, або буде замінена технологія на виробництві, в якій використовується об'єкт права інтелектуальної власності.

У всіх цих випадках необхідно передбачити наслідки, а також прийняти рішення про найбільш ефективне подальше використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Рис. 18. Оцінка загроз неефективного використання інтелектуального потенціалу

З іншого боку, відкривається можливість безоплатного використання науково-технічних і технологічних розробок, права на які належали до їх вичерпання іншим правовласникам. Для багатьох підприємств це часто є чи не єдиною можливістю використати в своїй діяльності досягнення науково-технічного прогресу.

Література для вивчення розділу: [2; 3; 4; 5; 11; 19; 20; 23; 25; 26].

Тема 7. ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

1. *Нові технології штучного інтелекту у вирішенні еколого-економічних проблем.*
2. *Застосування «інтелекту» рослин – нові знання та перспективи.*
3. *Корисні моделі та раціоналізаторські пропозиції у природокористуванні.*

1. Нові технології штучного інтелекту у вирішенні еколого-економічних проблем

Складність еколого-економічних систем зумовлює пошук нових підходів до їх аналізу і прогнозування. Одним із найпрогресивніших і найперспективніших інструментів аналізу інвестиційних проєктів з урахуванням їхнього впливу на довкілля є засоби штучного інтелекту.

Складність аналізу, а тим більше прогнозування екологічних та економічних процесів, явищ і подій зумовлена якраз вираженими особливостями еколого-економічних систем. З одного боку, існує необхідність врахування людського чинника, який, зазвичай, є неконтрольованим, непередбачуваним, а подекуди і нелогічним. Саме тому результати певних дій часто не збігаються із прогнозованими показниками.

З іншого боку – предметом дослідження є екологічні системи, які мають певну кількість варіантів розвитку (атракторів). Кожен атрактор є стабільним і розвивається згідно із законами природи. Проте не завжди те, що прийнятне для стабільної екологічної системи, є бажаним для людини – іноді перехід на новий напрям (варіант) розвитку є неприйнятним для людини як біологічної істоти.

Оскільки системи є хаотичними, порівняно невеликі зміни вхідних параметрів можуть призвести до серйозних наслідків. Власне для того, щоб екологічна система не перейшла на інший, згубний для людини атрактор, необхідним є обмеження певних шкідливих наслідків людської діяльності – забруднення навколишнього середовища, виснаження природних ресурсів і зменшення біорізноманіття.

Штучний інтелект можна визначити як область комп'ютерної науки, яка займається відтворенням розумної поведінки засобами комп'ютерних технологій, і базується на її теоретичних і прикладних принципах [22]. Ці принципи зводяться до структур даних, які використовують для представлення знань, алгоритмів їх застосування, а також відповідних мов і методик програмування.

Перші нововведення щодо застосування системи штучного інтелекту вже впроваджуються у охорону природи. Зокрема, у країнах Африки тестується новий технологічний інструмент PAWS (Protection Assistant for Wildlife Security) – професійний помічник з охорони дикої природи. Грунтується дана розробка на застосуванні елементів штучного інтелекту,

програма аналізує дані про дії браконьєрів у пошуку африканських слонів. PAWS дозволяє природоохоронним патрулям швидко реагувати, відслідковувати маршрути браконьєрів та перешкоджати їх діяльності.

Завдяки вбудованим алгоритмам машинного навчання інтелектуальний PAWS швидко стає найбільш точним інструментом. Розробником PAWS є професор інформатики Університету Південної Каліфорнії Майлінд Тамбе. У 2013 році Тамбе зібрав команду студентів і аспірантів, щоб розпочати роботу над інноваційною розробкою. Ядро алгоритма програми ґрунтується на теорії ігор безпеки з оптимізованою системою захисту. Аналогічні алгоритми застосовують силові структури в інтересах національної безпеки, безпеки на транспорті та берегової охорони.

Перша версія PAWS була створена спільно із Національним парком королеви Єлизавети Адміністрації охорони дикої природи Уганди, де захисники природи накопичили дані за 14 років про 125 тисячах випадків браконьєрства, включаючи відомості про загиблих тварин, зняряддах злочину і координати GPS.

Після вдалих тестувань в Уганді у 2014 році програму досліджували у Малайзії, де доповнили її блоком топографічної інформації для застосування в умовах перехрещуваної місцевості. При цьому патрулі, які застосовували PAWS, демонстрували кращу результативність у виявленні слідів діяльності браконьєрів. На відміну від багатьох інших інтелектуальних розробок з метою заміни праці людини саме PAWS дозволила підвищити ефективність роботи рейнджерів. Завдяки PAWS вдалося збільшити популяцію диких слонів з 2497 у 2005 році до 5739 у 2014 р.

За прогнозами експертів, у перспективі широке застосування матимуть подібні розробки систем штучного інтелекту.

2. Застосування «інтелекту» рослин – нові знання та перспективи

У науці постійно здійснюються відкриття, які здатні змінювати думку про оточуючий світ. Усе більше такої цікавої інформації з'являється про явища природи (як наприклад високо-деталізовані супутникові знімки Землі від НАСА, де експерт з візуалізації даних Джон Нельсон підтвердив теорію про «дихання» землі); про здатність думки матеріалізувати структуру води та давати їй певний заряд; про здатність рослин не лише лікувати серйозні хвороби, але й виконувати інші соціально-корисні функції. Всі ці наукові дослідження стали можливими лише завдяки застосуванню штучного інтелекту.

На Землі є приблизно три бiльйони дерев. Нові дослідження дозволяють припустити, що рослини здатні на більше, ніж ми собі уявляємо. Деякі науковці стверджують, хоча й спірно, що рослини мають інтелект. Дослідники припускають, що краще розуміння їхнього потенціалу допомогло б вирішити деякі найгостріші світові проблеми. У програмі Inquiry Всесвітньої служби BBC експерти під керівництвом Стефано Манкузо:

висунули цікаву теорію про те, що рослини мають інтелект. Професор Стефано Манкузо очолює Міжнародну лабораторію рослинної нейробіології у Флорентійському університеті. Своїми дослідженнями вчений переконує, що рослини мають когнітивні та інтелектуальні здібності, тому застосовував методи і техніки, традиційні для вивчення когнітивних тварин. «Головне ускладнення у вивченні рослин – говорить вчений, – це те, що вони рухаються значно повільніше, ніж тварини, тому нам доводиться фіксувати їхній рух протягом багатьох днів. Сусідні пагони квасолі змагаються за ресурси Ми провели експеримент з двома в'юнками пагонами квасолі. Коли ми поставили між ними одну-єдину опору, вони почали за неї змагатися. Але найцікавішою виявилась поведінка переможеної рослини: щойно її конкурент досяг опори, вона це відчула і почала шукати альтернативу. Це дивовижно – і свідчить про те, що ці пагони щось знали про своє середовище і про поведінку іншого пагона. У тварин це називають свідомістю. Ми чітко не уявляємо, яким чином рослини можуть «відчувати», що роблять інші рослини. Рослини набагато чутливіші за тварин. Кожен окремий корінчик здатний розрізняти 20 різних фізичних і хімічних властивостей – світло, силу тяжіння, магнітне поле, патогени й таке інше. Функції, за які у тварин відповідають окремі органи, у рослин розподілені по всьому організму. У тварин електричні імпульси надходять з єдиного типу клітин – мозкових; рослина ж – це, так би мовити, рівномірно розтягнутий мозок, де майже кожна клітина здатна продукувати такі імпульси. Недооцінювати рослини дуже небезпечно, адже від них залежить наше життя; попри це, ми продовжуємо руйнувати їхнє середовище своїми діями».

Теорію Стефано Манкузо про інтелектуальні здатності рослин розвинуто у працях іншого науковця Університету Британської Колумбії – Сюзанн Сімар: дерева об'єднані у «всесвітню мережу» «Кожне дерево під землею з'єднане з усіма іншими у «всесвітню мережу коріння». Через це з'єднання вони розмовляють одне з одним, а тоді поводяться певним чином. У наших старих хвойних лісах є дугласії, яким по триста років і які сягають майже двох метрів у діаметрі. Це «мережеві вузли», бо вони такі величезні, а їхнє коріння простягається на всі сторони. Як показали експерименти, дугласії впізнають дерева, що вирости з їхнього насіння. Гриби та дерева утворюють союзи, в яких дерева постачають грибам продукти фотосинтезу, які гриби не можуть отримати під землею. Ми посадили дугласії серед чужих дерев і серед їхніх «родичів» – виявилося, що вони відрізняють своїх. Ми також підсадили поміж дугласіями жовті сосни. Задля експерименту, ми ушкодили дугласію – зірвали з неї голки і підселили шкідників-листовійок; тоді вона через мережу відправила сусідній жовтій сосні багато вуглецю. Наскільки я розумію, дугласія знала, що помирає, і вирішила лишити вуглець у спадок сусідці, щоб він це послужив грибам та усій місцевій екосистемі».

Така інформація може мати широке застосування і здатна докорінно

змiнити ставлення до рослин. Крiм того, iнтелектуальнi розробки у галузi рослинництва можуть слугувати iнструментом до пошуку нових знань у як у медицинi, iнженернiй промисловостi, так i природокористуваннi.

Цiкавими є дослiдження i доктора Барбари Маццолai – координатора Центру мiкробiороботики в Италiйському iнститутi технологiй, яка є розробником робота «планетоiд». «Багато якi роботи ззовнi уподiбненi тваринам, але iнженери ще нiколи не брали за зразок рослини, оскiльки тi зазвичай вважаються пасивними – неспроможними на рухи чи комунiкацiю. Коли я почала над цим працювати, на мене кидали косi погляди. Тодi я продемонструвала, як рослини рухаються, як вони вiдчувають змiни у середовищi. Коли я довела, що цi властивостi можна перенести на те, що рухається штучно, ставлення до моєї роботи повнiстю змiнилося.

Робот-плантоiд наслiдує функцiонування рослин. Як i рослина, плантоiд має стовбур, гiлки та листя, а також кiлька штучних коренiв, що можуть зростати за рахунок додаткових матерiалiв – таких, як використовуються у 3D-друку. Штучний корiнь може рухатись у вузькому просторi, автономно шукаючи кисень, воду чи ознаки життя. Отже, такий робот може допомогти у спостереженнi за довкiллям, космiчних дослiдженнях чи рятувальних операцiях пiд завалами, адже вiн пристосовується до середовища як природна система. Вiн не має наперед визначеної структури, але може її утворювати залежно вiд потреби. Інша важлива сфера потенцiйного застосування – медицина. Можна розробити новi ендоскопи, що були б м'якими i могли б рости усерединi тканин живого людського органiзму, не завдаючи йому шкоди. На жаль, ми недооцiнюємо рослини. Вони рухаються пiд ґрунтом, i їхню поведiнку зрозумiти непросто. Але вони мають властивостi, якi справдi допомогли б нам зрозумiти природу».

Професор Денiел Шамовiц – декан факультету бiологiї Тель-Авiвського унiверситету i автор книжки «Що знає рослина» обґрунтовує, що рослини на якомусь рiвнi вiдчувають своє середовище, оскiльки дуже майстерно до нього адаптуються. «Мiж корiнням, листям, кiтками, запильниками i середовищем постiйно триває обмiн iнформацiєю. Рослина «приймає рiшення» – чи їй краще розвернутися на десять градусiв лiворуч, чи на п'ять праворуч? Чи не час зацвiсти? Чи має вона достатньо води? Якщо, вирощуючи рослину, ви поставите червоне свiтло справа, а блакитне злiва, вона «вирiшить» зiгнутися ближче до блакитного свiтла. Питання в тому, чи усвiдомлює вона своє рiшення? Уся ця iнформацiя iнтегрується деiнде, але не в мозку, i це надзвичайно цiкавий i абсолютно невідомий процес. Ми маємо розумiти, що мозок – лише один, хоч i дивовижний, дарунок еволюцiї для обробки даних. Вiн необхiдний, щоб писати симфонiї чи розв'язувати алгебраїчнi задачi, але це не єдиний механiзм збирання iнформацiї. Ми живемо у час стрiмких змiн в екосистемi – глобальне потеплiння, змiни в рiвнях опадiв, демографiчнi трансформацiї. Якщо ми не зрозумiємо, як саме рослина вiдчуває середовище, реагує на нього й адаптується, то рокiв через

50-100 у нас можуть виникнути серйозні проблеми. Ми катастрофічно недооцінюємо рослини. Ми розглядаємо їх як неживі предмети, геть не усвідомлюючи складні й дивовижні біологічні особливості, що дозволяють їм виживати».

3. Корисні моделі та раціоналізаторські пропозиції у природокористуванні

В останні роки надзвичайно популярними стали результати інтелектуальних розробок, пов'язаних із системою раціонального природокористування та енергоефективності.

Наприклад, у Івано-Франківську звели перший будинок-термос, який практично не треба опалювати. У помешканні утеплили все, починаючи від фундаменту. Зовні будинок не відрізняється від звичайних. Втім, якщо придивитися, то товщина утеплювача, а це пінопласт, вражає. Замість звичних 10 см тут він більший, ніж вдвічі товстіший. Зразок будинку-термоса господар запозичив у Європі. Там зведення так званих «пасивних помешкань» є вимогою держави. Даний будинок охолоджуватиметься без системи опалення впродовж двох тижнів. Тобто, якщо будинок не втрачає тепло, його не потрібно опалювати. Також він не пропускає холоду ззовні, адже тут кожен міліметр утеплений. Опалення такого будинку обходиться у сім разів дешевше, ніж звичайного. Завдяки утепленню: фундаменту, підлоги, стін, відкосів, навіть вікон та дверей, забезпечено комфортне проживання для його мешканців через систему постійної вентиляції. Саме вентиляція і не дозволяє у герметично утепленому домі розмножуватися грибок. І водночас є економною. За оцінками фахівців, додаткових 80 тисяч гривень витрат на утеплення компенсує те, що для будинку не потрібно купувати батарей і котлів. Базове джерело опалення у «будинку-термосі» – три електротени, як у звичайному чайнику. Вони нагрівають воду у підлоговому опаленні та працюють виключно вночі, коли тариф на електроенергію дешевий.

Цікавим є патентування установок, що виробляють електрику з морських хвиль [22].

18-річний Михайло Литовченко з Дніпропетровська запатентував свою науку – модульну електростанцію, що виробляє електрику з морських хвиль, і зараз бореться за приз в \$ 200 тисяч на міжнародному конкурсі наукових інновацій Tech-I GIST в США. «Кілька років тому я сидів на березі Азовського моря в Бердянську і, побачивши великі хвилі, задумався, як можна використовувати їх енергію. Після розробки спеціальних установок з двома камерами, схожій на буйки. Коли піднімається хвиля, в одній камері діє сила Архімеда, в іншій – сила тяжіння, які в сукупності і створюють електрику, а також пнуть воду. Моїм проектом активно цікавляться в Скандинавських країнах (Норвегії, Швеції, Данії), а також в Англії, Америці, Іспанії та Індії. Однак інвестора, який вклав би кошти в розвиток мого проекту, поки не

знайшлося. Тому конкурс для мене – це реальний шанс отримати інвестиції, завдяки яким я зможу збудувати першу модульну електростанцію», – каже хлопець. Він пояснює, що використовувати винахід можна не тільки в різних країнах світу, а й в Україні. «Застосовувати цю установку можна на узбережжі Азовського моря та в Одесі. Спочатку електроенергія мого винаходу буде трохи дорожчою за ту, яку зараз добувають на АЕС. Але моя електростанція буде екологічною і цілком безпечною. Плюс – з часом вона себе окупить», – впевнений Михайло. Також, за його словами, модульна електростанція може виконувати і функцію хвилерізів. «Припустимо, в Кирилівці щороку існує одна і та ж проблема – шторм розмиває берег, і доводиться завозити новий пісок. Якщо поставити установку вздовж берега, вона відразу буде виконуватиме кілька функцій: як огорожа-буйок, хвилеріз та модульна електростанція».

Науковий і практичний інтерес становить ефективна технологія утилізації небезпечної для водойм біомаси. Зокрема, українські вчені презентували технологію, яка перетворюватиме «цвітіння» Дніпра на біогаз.

Науковці Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського пропонують переробляти «цвітіння» синьо-зелених водоростей Дніпра у біогаз. Як запевняють дослідники, тільки за один сезон «цвітіння» Дніпра і водосховища з синьо-зелених водоростей можна виробити близько 108 млн кубометрів біогазу, що еквівалентно 64 млн літрам дизпалива. «Зараз самотужки збираємо пробну установку, основні комплектуючі для якої надав гірничо-збагачувальний комбінат, – розповідає професор кафедри екології Володимир Никифоров. – Перший «урожай» водоростей маємо намір почати переробляти вже цього літа». За словами Володимира Никифорова, біометан власного виробництва використовуватимуть для заправки університетського транспорту та продаватимуть кременчужанам. Розробками винахідників кременчуцького «політеху» вже зацікавилася міська влада Черкас і сусіднього Світловодська.

Українські інженери розробили інноваційний котел, який обігріває та є економічно вигідним.

Команда українських інженерів розробила унікальний «розумний» котел. Всередині котла знаходяться чіпи, які постійно вирішують математичні задачі і при цьому виділяють велику кількість тепла. Чіпи, встановлені у котлі, є серверами децентралізованої мережі. Цю мережу використовують люди з усього світу для передачі один одному важливої інформації в зашифрованому вигляді. Щоб ця інформація не потрапила в руки хакерів або бізнес-конкурентів, вона повинна бути добре зашифрована і передаватися тільки в рамках децентралізованих мереж, що володіють достатньою потужністю, щоб протистояти атакам хакерів. Наприклад, відомий месенджер Telegram працює на подібних принципах.

Обчислення допомагають підтримувати мережу в роботі, тому її

користувачі платять невеликі комісії всім, хто приєднався до підтримки (іншими словами – майнінг). Зазвичай ентузіасти нових технологій просто встановлюють ці чіпи для обчислень у себе вдома. Команда «Розумне тепло» спробувала використовувати тепло, яке виділяється при обчисленнях, для обігріву житла. Тому котел не тільки обігріває будинок, але і «сам заробляє гроші». По факту це не зовсім нагрівач. Але його зробили ще і нагрівачем. Від котла просто проводяться труби до батарей, тепло-вентиляторів чи для гарячого водопостачання. Сума винагороди залежатиме від емісії біткоїнів, потужності мережі та вартості біткоїнів на ринку. Навіть за песимистичними прогнозами котел потужністю 28 терахеш зароблятиме чистого прибутку (після відрахування вартості е.енергії) близько 200 у.о. в місяць.

Фахівці компанії підключають котел до системи опалення, після чого він стає частиною мережі таких же котлів та інших комп'ютерів по всьому світі. За вашу частку обчислень вам будуть приходити гроші на онлайн гаманець, з якого їх можна вивести на банківську карточку.

Основні параметри системи:

- Теплова потужність: 3 кВт (обігрів до 30 кв.м)
- Потужність, яка споживається: 3,3 кВт
- ККД: 95%
- Температура води на вході: до 30 С
- Температура води на виході: 70 С

Вартість котлів коливається від \$2000 (потужність – 4 терахеш) до \$6400 (потужність – 28 терахеш). Чим потужніша модель котла, тим більша винагорода за обчислення.

У Вінниці встановили зарядку для гаджетів, яка працює від енергії сонця.

У Вінниці на Європейській площі встановили зарядку для гаджетів, яка працює від енергії сонця. Ініційований Вінницьким обласним осередком Всеукраїнської екологічної ліги проект «Зарядись від сонця» був реалізований за кошти міськради та Єврорегіону Дністер. Біля лавочки з «сонячним» козирком можна одночасно зарядити 4 пристрої від USB-порту. Як зазначає голова Вінницької обласної організації Всеукраїнської екологічної ліги Олександр Мудрак, підживити гаджети можна навіть у похмуру погоду. В конструкції є кілька акумуляторів, які накопичують енергію і видають її у нічні години та хмарні дні. Сонячні панелі мають потужність 1,5 кіловата, що є достатнім для одночасної зарядки чотирьох смартфонів. Встановлена біля Вежі «сонячна» зарядка обійшлася у близько 40 тис. гривень. У майбутньому Вінницький осередок Всеукраїнської екологічної ліги має намір встановити «Екодерево» з десятьма портами для зарядки.

Розроблено технологію виготовлення ультраміцної цегли із землі і паперу.

Завдяки технології запропонованій компанією Practical Engineering, з'явилася ще одна причина, по якій звичайна земля або ґрунт заслуговує на нашу повагу і захоплення. Компанія продемонструвала кілька прикладів того,

як звичайна земля може стати неймовірно міцним будівельним матеріалом. Все, що потрібно – це трохи сполучного матеріалу, але не сталевих балок чи вуглецевого волокна, а паперу, тканини або екранів для вікон, щоб створити цеглу з землі, здатну витримати вагу людини або навіть автомобіля.

У відео Греді Хіллхаус (Grady Hillhouse) демонструє вражаючу міцність механічно стабілізованої землі (так званої MSE (Mechanically Stabilized Earth) або підсиленого ґрунту). Хіллхаус зазначає, що MSE вже використовується в містах по всьому світу, хоча більшість людей не знають про це. Через низьку вартість і легкодоступність MSE є перспективним методом будівництва, де існують бюджетні обмеження, а екологічність є однією з головних умов.

Виготовлення холодильних установок, що працюють без електрики [22].

Індійський винахідник Мансукхбхай Праджапті (Mansukhbhai Prajapati) придумав холодильник, який допомагає людям в країнах з жарким кліматом зберігати їжу свіжою без використання електроенергії. Його холодильник MittiCool розрахований не тільки на людей, які живуть без електрики. Він також користується популярністю у цінителів екологічного способу життя. Власники MittiCool стверджують, що їжа з глиняного холодильника набагато смачніша, ніж зі звичайного. Конструкція винаходу досить проста – це своєрідна шафа з двома полицями і розташованим зверху резервуаром для води. Принцип роботи простий: волога з резервуара поступово просочується в пори глини і, випаровуючись, охолоджує вміст холодильника. Завдяки цьому температура в холодильнику тримається приблизно на рівні 8 градусів за Цельсієм. Це дозволяє зберігати свіжість фруктів і овочів протягом тижня, а молока – протягом трьох днів.

Найкрупніші нафтогазові компанії вкладають мільярди в «зелені» технології.

Низка найбільших традиційних енергетичних компаній почали диверсифікацію свого бізнесу за рахунок посилення інвестицій в розвиток «зелених» технологій. Так, найбільша в світі нафтова компанія за обсягом капіталізації американська Exxon Mobil Corp разом з партнерами запускає проект з уловлювання емісії вуглецю з електростанцій. Французький нафтовий гігант Total, в свою чергу, анонсував операцію обсягом в 1,1 млрд. доларів з купівлі виробника сонячних батарей Saft Groupe SA.

Канадський оператор трубопроводів компанії Enbridge Inc. анонсував покупку частки у морської вітряної ферми за 218 млн. доларів. За допомогою цих потужностей канадці планують подвоїти свою частку на ринку альтернативної енергетики.

Найбільші компанії в сфері традиційної енергетики визнають посилений ріст «зелених» технологій.

За оцінкою агентства Bloomberg, з 2005 по 2013 роки нафтові компанії інвестували 9,4 млрд. доларів в виробництво етанолу та іншого палива з

рослин. Однак у мiру того, як вiтрова та сонячна енергетика стають конкурентоспроможними, акценти змiщуються в iхнiй бiк.

Лiтература для вивчення роздiлу: [1; 3; 8; 11; 17; 19; 20; 21; 22].

ТЕСТОВА ПРОГРАМА

Тести до теми №1

1. Основним принципом інституту патентних прав не є:

- А) Проведення кваліфікаційної науково-технічної експертизи.
- Б) Заборона на відчуження немайнових прав.
- В) Правова охорона тільки тих об'єктів, які отримали охоронні документи.
- Г) Визнання за патентовласником монопольного права на використання свого об'єкту.

2. Знаки для товарів та послуг:

- А) Сприяють просуванню та утриманню.
- Б) Слугують для захисту продукції від підробок.
- В) Забезпечують власнику додаткові дивіденди, й неабияку повагу та ринковий імідж.
- Г) Правильна відповідь А і Б.

3. Інститут патентних прав:

- А) Регулює правовідносини, що виникають у зв'язку із створенням об'єктів промислової власності.
- Б) Регулює правовідносини, що виникають з набуттям, здійсненням та захистом прав на них.
- В) Стимулює створення та комерціалізацію об'єктів промислової власності, забезпечує їх охорону та захист.
- Г) Всі відповіді вірні.

4. Основними принципами інституту авторських та суміжних прав є:

- А) Свобода творчості.
- Б) Можливість передавання майнових прав іншим особам.
- В) Заборона на відчуження немайнових прав.
- Г) Всі відповіді вірні.

5. Сфера суспільних відносин, що складаються у сфері інтелектуальної власності, урегульована величезною кількістю нормативно-правових актів, які поділяються на (оберіть невірну відповідь):

- А) Міжнародні акти.
- Б) Вітчизняні закони.
- В) Документи судової практики.
- Г) Акти Європейського Союзу.

6. Скільки існує причин, які спонукають уряди країн розробляти, приймати і удосконалювати закони, спрямовані на охорону об'єктів інтелектуальної власності:

- А) 1.
- Б) 2.
- В) 3.
- Г) 4.

7. Основний орган будь-якої країни, який формує та реалізує державну

політику у сфері інтелектуальної власності – це:

- А) Державний департамент інтелектуальної власності.
- Б) Кабінет Міністрів України.
- В) Патентне відомство.
- Г) Верховна Рада України.

8. Охорона інтелектуальної власності є неможливою без забезпечення функціонування відповідної державної системи, яка містить:

- А) Три складові.
- Б) Дві складові.
- В) Чотири складові.
- Г) П'ять складових.

9. Вищим класом творчого пошуку серед об'єктів інтелектуальної власності вважаються:

- А) Винаходи.
- Б) Твори.
- В) Інжиніринг.
- Г) Наукові відкриття.

10. Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) рекомендується наступний розподіл об'єктів інтелектуальної власності (оберіть хибну відповідь):

- А) Об'єкти промислової власності.
- Б) Об'єкти авторського та суміжного прав.
- В) Об'єкти комерційної власності.
- Г) Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

11. Об'єкти промислової власності:

- А) Винаходи; корисні моделі; промислові зразки; товарні знаки.
- Б) Усні твори; комп'ютерні програми; бази даних; музичні твори.
- В) Наукові відкриття; раціоналізаторські пропозиції; комерційні таємниці; інжиніринг.
- Г) Всі відповіді вірні.

12. Об'єкти авторського та суміжного прав:

- А) Винаходи; корисні моделі; промислові зразки; товарні знаки.
- Б) Усні твори; комп'ютерні програми; бази даних; музичні твори.
- В) Наукові відкриття; раціоналізаторські пропозиції; комерційні таємниці; інжиніринг.
- Г) Всі відповіді вірні.

13. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності:

- А) Винаходи; корисні моделі; промислові зразки; товарні знаки.
- Б) Усні твори; комп'ютерні програми; бази даних; музичні твори.
- В) Наукові відкриття; раціоналізаторські пропозиції; комерційні таємниці; інжиніринг.
- Г) Всі відповіді вірні.

14. Об'єктами права інтелектуальної власності є:

- А) Матеріальні речі.
- Б) Нематеріальні речі.
- В) Як матеріальні, так і нематеріальні речі.
- Г) Немає вірної відповіді.

15. *Матеріально виражений результат розумової праці, який охороняється встановленими нормами та офіційними документами (патентами, ліцензіями) і надає автору виключне право на нього:*

- А) Інтелектуальна власність.
- Б) Інтелектуальний продукт.
- В) Інтелектуальний капітал.
- Г) Інтелектуальний актив.

16. *– це новостворені духовні і матеріальні цінності - результати інтелектуальної діяльності особи чи групи осіб.*

- А) Інтелектуальна власність.
- Б) Інтелектуальні продукти.
- В) Інтелектуальний капітал.
- Г) Інтелектуальний актив.

17. *Сукупність інтелектуальних продуктів, що складається з винаходів, корисних моделей, раціоналізаторських пропозицій, специфічних баз знань та даних, комп'ютерних програм, інших інтелектуальних об'єктів, а також менеджерського досвіду і знань, умінь і навиків окремих людей, які можна конвертувати в прибуток, складає:*

- А) Інтелектуальна власність.
- Б) Інтелектуальний продукт.
- В) Інтелектуальний капітал.
- Г) Інтелектуальний актив.

18. *Управління інтелектуальним капіталом підприємства передбачає:*

- А) Вміння його керівників знаходити адекватні методи захисту від неправомірних посягань на нематеріальні активи і запобігати порушенням виключних прав, одержувати і підтримувати в силі правовий статус об'єктів промислової власності, визначати надлишкові активи і організовувати їх реалізацію шляхом продажу ліцензій або ноу-хау тощо.
- Б) Ринкову вартість компанії та проявляється у здатності колективу генерувати нові ідеї, впроваджувати інновації, максимально використовувати всі види внутрішніх ресурсів і, таким чином, зміцнювати та утримувати конкурентні позиції підприємства на певному сегменті ринку.
- В) Правильна відповідь А і Б.
- Г) Немає вірної відповіді.

19. *Об'єктами права власності є:*

- А) Матеріальні речі.
- Б) Нематеріальні речі.
- В) Як матеріальні, так і нематеріальні речі.
- Г) Немає вірної відповіді.

20. Інститут авторського та суміжного прав:

- А) Регулює правовідносини, що виникають у зв'язку із створенням творів науки, літератури і мистецтва, створення фонограм, відеограм, передач організацій мовлення тощо.
- Б) Регулює правовідносини, що виникають у зв'язку із створенням об'єктів промислової власності, а також набуттям, здійсненням та захистом прав на них. Інститут стимулює створення та комерціалізацію об'єктів промислової власності, забезпечує їх охорону та захист.
- В) Покликаний забезпечувати належну індивідуалізацію товарів та послуг, які виробляються різними суб'єктами господарювання і складається з прав на позначення виробників продукції та прав на позначення товарів і послуг.
- Г) Всі відповіді вірні.

Тести до теми № 2

1. Коли виникає авторське право на твір?

- А. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і вимагає реєстрації та виконання інших формальностей;
- Б. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його публікації чи іншого оприлюднення;
- В. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і не вимагає реєстрації та виконання якихось інших формальностей;
- Г. Авторське право на твір виникає лише після отримання державного свідоцтва.

2. Що означає поняття «презумпція авторства»?

- А. Презумпція авторства означає, що, за відсутності доказів іншого, автором вважається особа, зазначена на творі;
- Б. Презумпція авторства означає, що автором вважається особа, яка представить докази власного створення твору;
- В. Презумпція авторства означає, що, за відсутності доказів іншого, автором вважається особа, яка заявить, що вона є автором твору;
- Г. Презумпція авторства означає, що автором вважається особа, яка здійснила першу публікацію твору.

3. З чого складається знак охорони авторського права?

- А. З латинської літери «С» в колі, імені автора та року створення твору;
- Б. З латинської літери «С» в колі, імені автора та року першої публікації твору;
- В. З латинської літери «А» в колі, імені автора та року створення твору;
- Г. З латинської літери «А» в колі, імені автора та року першої публікації твору.

4. З чого складаються виключні права автора твору?

- А. Приватних та колективних прав;
- Б. Короткострокових та довгострокових прав;
- В. Цілковитих і обмежених прав;

Г. Особистих і майнових прав.

5. *Протягом якого терміну діють немайнові права автора?*

А. Протягом життя автора;

Б. Діють довічно і не можуть бути передані іншим особам;

В. Протягом життя автора і ще 70 років після його смерті;

Г. Діють довічно, якщо вони не були передані іншим особам.

6. *Протягом якого терміну діють майнові права автора?*

А. Діють довічно, але можуть бути передані іншим особам;

Б. Діють тільки протягом життя автора;

В. Діють протягом життя автора і ще 50 років після його смерті;

Г. Правильної відповіді немає.

7. *Якщо твір був створений працівником на роботі, під час виконання ним своїх службових обов'язків відповідно до трудового контракту то кому належать права на цей твір?*

А. Працівнику належать тільки особисті права, а майнові ж права належать роботодавцю;

Б. Працівнику належать всі права на твір, за умови що він був єдиним його автором;

В. Роботодавцю належать як немайнові так і майнові права на твір, а працівник отримує лише певну винагороду;

Г. Працівнику належать тільки майнові права, а немайнові ж права належать роботодавцю.

8. *Засіб захисту авторських прав на твір, який виконаний в процесі виконання службових обов'язків, що є гарантією отримання авторської винагороди це?*

А. Державне свідоцтво;

Б. Авторський договір;

В. Трудовий контракт;

Г. Авторське свідоцтво.

9. *В якому вигляді визначається в договорі авторська винагорода?*

А. Як надбавка до основної заробітної плати;

Б. У вигляді відсотків від майбутнього доходу;

В. Як фіксована сума;

Г. Правильні відповіді Б і В.

10. *Що з названого нижче належить до авторського і є об'єктом захисту?*

А. Винаходи і раціоналізаторські пропозиції;

Б. Тексти монографій, статей, тез;

В. Наукові ідеї, теорії;

Г. Наукові методи, відкриття.

11. *Що з нижче перерахованого не охороняється нормами авторського права?*

А. Новини та офіційні документи;

Б. Фольклорні твори та грошові знаки;

В. Державні символи та нагороди, телефонні довідники, розклади руху транспорту;

Г. Всі відповіді вірні.

12. Для реєстрації авторського права в УААСП необхідно надіслати заявку що містить (назвіть найбільш повну та правильну відповідь)?

А. Заяву встановленої форми, примірник твору, документ про факти і дату оприлюднення твору (за наявності), документ про сплату збору за підготовку до реєстрації, документ про сплату збору за видачу свідоцтва після рішення про реєстрацію;

Б. Заяву встановленої форми, примірник твору, документ про сплату збору за підготовку до реєстрації, документ про сплату збору за проведення експертизи, документ про сплату збору за видачу свідоцтва після експертизи;

В. Заяву встановленої форми, примірник твору, документ про факти і дату оприлюднення твору (за наявності), документ про сплату збору за підготовку до реєстрації, документ про сплату збору за проведення експертизи, документ про сплату збору за видачу свідоцтва після експертизи;

Г. Заяву встановленої форми, примірник твору, документ про факти і дату оприлюднення твору (за наявності), документ про сплату збору за проведення експертизи, документ про сплату збору за видачу свідоцтва після експертизи.

13. На протязі якого терміну здійснюється прийняття рішення про реєстрацію авторського права ?

А. Протягом двох тижнів від дати надходження заявки;

Б. Протягом одного місяця від дати надходження заявки;

В. Протягом трьох місяців від дати надходження заявки;

Г. Протягом пів року від дати надходження заявки.

14. Чи потребують реєстрації новостворені комп'ютерні програми?

А. Не потребують реєстрації;

Б. Потребують реєстрації;

В. Потребують реєстрації лише в деяких країнах;

Г. Потребують реєстрації лише деякі види комп'ютерних програм.

15. Який термін охорони майнових і особистих прав встановлюється на твори виконавців?

А. На особисті права термін охорони безстроковий, на майнові – 50 років після першої фіксації виконання;

Б. На особисті права термін охорони безстроковий, на майнові – протягом життя виконавця;

В. На особисті права термін охорони безстроковий, на майнові – протягом життя виконавця та 10 років після його смерті;

Г. На особисті права термін охорони безстроковий, на майнові – протягом життя виконавця та 50 років після його смерті.

16. Що належить до особистих прав виконавців?

А. Право на ім'я;

- Б. Право на охорону своїх виступів від спотворення;
- В. Право на оповіщення свого імені при виконанні твору;
- Г. Всі відповіді правильні.

17. З чого складається знак охорони суміжних прав?

- А. 3 літери «С» в колі, імені виконавця та року створення твору;
- Б. 3 літери «С» в колі, імені виконавця та року першого оприлюднення фонограми;
- В. 3 літери «R» в колі, імені виконавця та року першого оприлюднення фонограми;
- Г. 3 літери «R» в колі, імені виконавця та року створення твору.

18. Чи можуть такі суб'єкти господарювання як кафе, ресторани, театри, клуби, дискотеки казино тощо використовувати фонограми і відеограми виконавців та виробників?

- А. Ні, не можуть;
- Б. Можуть у будь-якому випадку;
- В. Можуть лише з дозволу виконавців та виробників;
- Г. Можуть з дозволу виконавців та виробників при виплаті їм належної винагороди.

19. Скільки складає розмір винагороди за використання чужих творів (як закладів з платним, так і з безплатним входом)?

- А. 1 % від доходів, одержаних з діяльності, у процесі якої використовувалися фоно- або відеограми, або 2-5% від суми витрат на зазначений вид використання у разі відсутності доходів;
- Б. 1 % від доходів, одержаних з діяльності, у процесі якої використовувалися фоно- або відеограми, або 3-5% від суми витрат на зазначений вид використання у разі відсутності доходів;
- В. 2 % від доходів, одержаних з діяльності, у процесі якої використовувалися фоно- або відеограми, або 2-5% від суми витрат на зазначений вид використання у разі відсутності доходів;
- Г. 2 % від доходів, одержаних з діяльності, у процесі якої використовувалися фоно- або відеограми, або 3-5% від суми витрат на зазначений вид використання у разі відсутності доходів.

20. В яких випадках твори можуть використовуватися без згоди виконавці та без виплати їм винагороди?

- А. Під час публічних офіційних церемоній та при озвучуванні коротких уривків творів;
- Б. При використанні у навчальному процесі та при використанні в особистих цілях без отримання прибутку;
- В. При публічному виконанні в ефірах на телебаченні та радіо;
- Г. Правильні відповіді А та Б.

Тести до теми № 3

1. Винахiд – це:

- А) технiчне або технологiчне рiшення, що не вiдповiдає винахiдницькому рiвню i промислово придатне, а також не суперечить суспiльним iнтересам;
- Б) технiчне або технологiчне рiшення, яке вiдповiдає умовам патентоспроможностi, тобто є новим, має винахiдницький рiвень i промислово придатне, а також не суперечить суспiльним iнтересам;
- В) технiчне або технологiчне рiшення, яке не вiдповiдає умовам патентоспроможностi, тобто є новим, має винахiдницький рiвень i промислово придатне, а також не суперечить суспiльним iнтересам;
- Г) вiрної вiдповiдi немає.

2. Корисна модель є:

- А) не повинна вiдповiдати винахiдницькому рiвню;
- Б) повинна вiдповiдати винахiдницькому рiвню;
- В) повинна вiдповiдати технiчному рiвню;
- Г) не повинна вiдповiдати технiчному i технологiчному рiвню.

3. Новим винахiд визнається, якщо вiн:

- А) є частиною iснуючого рiвня технiки ;
- Б) вiдомий у тiй чи iншiй країнi або групi країн;
- В) не є частиною iснуючого рiвня технiки, а простiше кажучи є невiдомий у тiй чи iншiй країнi або групi країн;
- Г) мiстить незначнi вiдмiнностi вiд iснуючих рiшень.

4. Новизна буває:

- А) свiтовою, локальною i нацiональною;
- Б) локальною i нацiональною;
- В) свiтовою i мiсцевою;
- Г) свiтовою i локальною.

5. Об'єктами винаходiв можуть бути:

- А) новi продукти i способи, а також застосування вiдомих продуктiв або способiв за новим призначенням;
- Б) новi продукти, та застосування вiдомих продуктiв за новим призначенням;
- В) новi продукти та способи;
- Г) пристрої та речовини..

6. Пристрої - це :

- А) характеризуються компонентами та хiмiчною будовою;
- Б) найбільш поширенi об'єкти винаходiв, характеризуються конструктивними ознаками: взаєморозташування i взаємозв'язком елементiв, їх формою, співвiдношенням розмiрiв, матерiалами, з яких вони виконанi;
- В) не поширенi об'єкти винаходiв, характеризуються конструктивними ознаками: взаєморозташування i взаємозв'язком елементiв, їх формою, співвiдношенням розмiрiв, матерiалами, з яких вони виконанi;
- Г) немає вiрного варiанту вiдповiдi.

7. Не визнаються винаходами:

- А) технічні рішення, які суперечать принципам гуманності;
- Б) рішення, які не мають хоча б однієї ознаки патентоспроможності;
- В) технічні рішення, які суперечать суспільним інтересам;
- Г) всі відповіді вірні.

8. Заява на винахід повинна включати:

- А) заяву на видачу патенту на винахід, реферат на винахід;
- Б) опис винаходу з формулою винаходу, креслення, схеми, інші графічні матеріали;
- В) заяву на видачу патенту, формула винаходу, заява на видачу авторського свідоцтва;
- Г) Правильна відповідь А і Б.

9. Опис винаходу:

- А) має окреслювати обсяг технічних рішень, який визначений формулою винаходу, зрозуміло розкривати суть винаходу для фахівця даної галузі;
- Б) має окреслювати обсяг правового захисту, який визначений формулою винаходу, зрозуміло розкривати суть винаходу для фахівця даної галузі;
- В) має окреслювати обсяг правового захисту, який визначений формулою винаходу, стисло розкривати суть винаходу для фахівця даної галузі;
- Г) має окреслювати обсяг технічних рішень, який визначений формулою винаходу, стисло розкривати суть винаходу для фахівця даної галузі.

10. Аналоги - це:

- А) відомі технічні рішення іншого призначення, що й винахід, які характеризуються сукупністю істотних ознак, подібних сукупності істотних ознак самого винаходу;
- Б) відомі технічні рішення того ж призначення, що й винахід, які характеризуються сукупністю нечисленних ознак, подібних сукупності нечисленних ознак самого винаходу;
- В) відомі технічні рішення того ж призначення, що й винахід, які характеризуються сукупністю істотних ознак, подібних сукупності істотних ознак самого винаходу;
- Г) немає вірного та повного варіанту відповіді.

11. Формула винаходу призначена для того, щоб:

- А) однозначно виразити технічну суть винаходу;
- Б) визначити границі прав патентовласника у відповідності з обсягом винаходу;
- В) слугувати засобом відмінності об'єкту винаходу від інших об'єктів для встановлення факту використання винаходу;
- Г) всі відповіді вірні.

12. Види експертиз:

- А) явочна або реєстраційна, перевірна;
- Б) явочна або реєстраційна, перевірна, повторна;
- В) явочна або реєстраційна;
- Г) явочна або реєстраційна, повторна.

13. Патентна інформація складається з:

- А) описів винаходів та патентних бюлетенів різних країн світу, документів міжнародних організацій, які діють у сфері інтелектуальної власності, баз даних у сфері інтелектуальної власності України;
- Б) описів винаходів та патентних бюлетенів різних країн світу, документів міжнародних організацій, які діють у сфері інтелектуальної власності;
- В) описів винаходів та патентних бюлетенів різних країн світу, документів міжнародних країн світу патентного фонду;
- Г) описів винаходів та патентних бюлетенів різних країн світу, документів міжнародних організацій, які діють у сфері інтелектуальної власності, документів міжнародних країн світу патентного фонду, баз даних у сфері інтелектуальної власності України.

14. Патентний фонд - це:

- А) впорядкована збірка патентних документів та періодичної літератури з довідково-пошуковим апаратом до неї, а також нормативно - методичні матеріали з питань охорони об'єктів промислової власності;
- Б) впорядкована збірка авторських документів та періодичної літератури з довідково-пошуковим апаратом до неї, а також нормативно - методичні матеріали з питань охорони об'єктів промислової власності;
- В) впорядкована збірка патентних документів та періодичної літератури ;
- Г) немає вірного варіанту відповіді.

15. Основами спеціалізованих баз даних є:

- А) "Винаходи(корисні моделі) в Україні";
- Б) "Зареєстровані в Україні знаки для товарів та послуг";
- В) "Промислові зразки, зареєстровані в Україні";
- Г) всі відповіді вірні.

16. Види патентного пошуку:

- А) тематичний пошук, пошук патентів – аналогів;
- Б) тематичний пошук, іменний пошук, нумераційний пошук, пошук патентів - аналогів, пошук для виявлення патентних прав;
- В) іменний пошук, нумераційний пошук, пошук патентів - аналогів, пошук для виявлення патентних прав;
- Г) іменний пошук, нумераційний пошук.

17. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності поділяється на:

- А) міжнародну патентну класифікацію;
- Б) міжнародну патентну класифікацію, міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків, міжнародну класифікацію зображувальних елементів товарних знаків, міжнародну класифікацію промислових зразків;
- В) міжнародну патентну класифікацію, міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків, міжнародну класифікацію зображувальних елементів товарних знаків;
- Г) міжнародну патентну класифікацію, міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків.

18. *Промисловим зразком визнається:*

- А) конструкторське вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, відповідає вимогам новизни і придатне для виготовлення промисловим способом;
- Б) художньо - конструкторське вирішення виробу, що визначає його внутрішній вигляд, відповідає вимогам новизни і придатне для виготовлення промисловим способом;
- В) художньо - конструкторське вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, відповідає вимогам новизни і придатне для виготовлення промисловим способом;
- Г) художньо - конструкторське вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, не відповідає вимогам новизни і придатне для виготовлення одиничним способом.

19. *Не можуть отримати статус промислових зразків вироби, зовнішній вигляд яких обумовлений виключно їх:*

- А) технічною функцією, об'єкти архітектури;
- Б) зовнішній вигляд кіосків, телефонних будок, друкована продукція як така, а не її зовнішній вигляд;
- В) об'єкти нестійкої форми з рідких, газоподібних, сполучних або їм подібних речовин, вироби, що суспільним інтересам;
- Г) всі відповіді вірні.

20. *Право власності на промисловий зразок засвідчується:*

- А) 10 – річним патентом;
- Б) 15 – річним патентом;
- В) 20 – річним патентом;
- Г) 30 – річним патентом.

Тести до теми №6

1. *Скільки етапів життєвого циклу об'єктів права інтелектуальної власності виділяють?*

- А) 3;
- Б) 4;
- В) 5;
- Г) 6.

2. *Який з етапів життєвого циклу об'єкта права інтелектуальної власності сформульований невірно?*

- А) Створення ОІВ;
- Б) Набуття прав на ОІВ;
- В) Захист прав інтелектуальної власності;
- Г) Продаж прав на ОІВ.

3. *Найпродуктивнішим серед етапів життєвого циклу об'єкта права інтелектуальної власності є?*

- А) Набуття прав на ОІВ;

Б) Використання прав ОIВ;

В) Захист прав iнтелектуальної власностi;

Г) Утилізація ОIВ.

4. *Найдiвiшiю формою захисту прав є звернення до:*

А) Державного департаменту iнтелектуальної власностi;

Б) Держпiдприємства «Українське агентство з авторських та сумiжних прав»;

В) Апеляційної палати при Держдепартаментi iнтелектуальної власностi;

Г) Суду.

5. *Патентна iнформація :*

А) це технiчна iнформація, що мiститься в офiційних перiодичних публікаціях вiдомств iнтелектуальної власностi, якi є в усiх країнах;

Б) це технiчна i правова iнформація, що мiститься в офiційних перiодичних публікаціях вiдомств iнтелектуальної власностi, якi є в усiх країнах, де законодавством передбачена правова охорона об'єктiв права iнтелектуальної власностi.

В) це технiчна iнформація, що мiститься в офiційних перiодичних публікаціях вiдомств iнтелектуальної власностi, якi є в усiх країнах, де законодавством передбачена правова охорона об'єктiв права iнтелектуальної власностi.

Г) це правова iнформація, що мiститься в офiційних перiодичних публікаціях вiдомств iнтелектуальної власностi, якi є в усiх країнах, де законодавством передбачена правова охорона об'єктiв права iнтелектуальної власностi.

6. *У галузі комерційної стратегії бiзнесу патентна iнформація допоможе:*

А) вiдслiдкувати передові досягнення у вашiй сферi;

Б) знайти постачальникiв та матерiали;

В) бути на сучасному рiвнi в певнiй галузі;

Г) правильна вiдповiдь А) i Б).

7. *Технiчна iнформація, яка мiститься в патентних документах, дозволить МСП:*

А) уникнути зайвих витрат на дублювання дослiджень; виявити, оцiнити технологію для ліцензування i передання технології;

Б) уникнути зайвих витрат на дублювання дослiджень; виявити, оцiнити технологію для ліцензування i передання технології, знайти альтернативні технології, бути на сучасному рiвнi в певнiй галузі, знайти готові рiшення технологічних проблем, знайти ідеї для подальших iнновацій;

В) уникнути зайвих витрат на дублювання дослiджень; виявити, оцiнити технологію для ліцензування i передання технології, оцiнити патентоспроможність власних винаходiв, знайти альтернативні технології, бути на сучасному рiвнi в певнiй галузі, знайти готові рiшення технологічних проблем, знайти ідеї для подальших iнновацій;

Г) оцiнити патентоспроможність власних винаходiв, знайти альтернативні технології, бути на сучасному рiвнi в певнiй галузі, знайти готові рiшення

технологiчних проблем, знайти iдеї для подальших iнновацiй

8. З правої точки зору, патентна iнформацiя може використовуватися МСП для того, щоб:

- А) уникнути можливих проблем з порушенням прав власникiв охоронних документiв на об'єкти промислової власностi;
- Б) оцiнити патентоспроможнiсть власних винаходiв;
- В) заперечувати проти видачi патентiв, якi знаходяться в колiзiї з патентом, що належить даному МСП.
- Г) Всi вiдповiдi вiрнi.

9. Застосування державних стандартiв ДСТУ 3575-97 «Патентнi дослідження. Основнi положення та порядок проведення» та 3574-97 «Патентний формуляр. Основнi положення. Порядок складання та оформлення» не нададуть пiдприємцю можливiсть

- А) впевнено планувати свою ринкову стратегiю;
- Б) визначати доцiльнiсть застосування заходiв для отримання правової охорони винаходу, промислового зразка або торговельної марки;
- В) запобiгти можливостi обiйти або анулювати охоронний документ, що заважає реалiзацiї виробничих планiв пiдприємства;
- Г) допоможуть уникнути порушення прав промислової власностi iнших суб'єктiв господарської дiяльностi, а тим самим значних фiнансових санкцiй.

10. Патентнi дослідження проводять на етапi:

- А) Створення ОIВ;
- Б) Створення нового продукту об'єктом господарської дiяльностi;
- В) Захист прав iнтелектуальної власностi;
- Г) На всiх етапах життєвого циклу об'єкта господарської дiяльностi.

11. Найбiльшi в Україні iнформацiйнi ресурси (як української, так i зарубiжної патентної документацiї), придатнi для проведення патентних досліджень, зосередженi

- А) в Фондi патентної документацiї громадського користування (ФГК) фiлiї ДП «Український iнститут промислової власностi» – Українського центру iнноватики та патентно-iнформацiйних послуг (УкрЦППП);
- Б) в Державнiй науково-технiчнiй бiблiотецi;
- В) в iнтерактивнiй спецiалiзованiй базi даних «Винаходи в Україні»;
- Г) на сайтi Державного департаменту iнтелектуальної власностi (www.sdip.gov.ua) та на сайтi фiлiї ДП «Український iнститут промислової власностi» – Українського центру iнноватики та патентно-iнформацiйних послуг (www.ip-centr.kiev.ua).

12. Оперативний пошук iнформацiї в базi даних «Винаходи в Україні» здiйснюється за допомогою механiзму ефективної пошукової системи, який на запит користувача реалiзує такi види пошуку:

- А) предметний (тематичний) пошук; iменний пошук;
- Б) нумерацiйний пошук; пошук за ключовими словами в назвах винаходiв та текстах рефератiв;

- В) Вірні відповіді А і Б
- Г) Жодної вірної відповіді.

13. *Надання правової охорони є недоцільним, якщо:*

- А) об'єкт охорони є невідомим раніше, тобто він не є рівнем техніки, охорона надає виключне право на об'єкт передбачуваної охорони;
- Б) витрати на правову охорону будуть значно більшими ніж дохід від його використання, об'єкт охорони підвищує цінність сумарних активів.
- Г) об'єкт охорони є комерційно значущим, об'єкт охорони сприятиме зменшенню витрат компанії;
- Д) об'єкт охорони сприяє задоволенню потреб споживача та зміцненню положення на ринку чи положення компанії в певній галузі;

14. *Оптимальний варіант отримання патенту на стадії:*

- А) розроблення ідеї;
- Б) підготовки виробничої бази для реалізації ідеї;
- В) виготовлення товару;
- Г) виходу товару на ринок.

15. *Стратегія захисту від конкурентів полягає в*

- А) отримання монопольних прав на технологію виробництва, що примушує інших виробників придбати у власника прав дозвіл на використання цієї технології за ліцензійним договором. Ця стратегія дає можливість контролювати ринок і переслідувати недобросовісних конкурентів;
- Б) внесенні до складу статутного капіталу права на об'єкти інтелектуальної власності, що мають визначену вартість. Для підприємця, особливо початківця, ця стратегія дозволяє без використання грошей формувати значний за розміром статутний капітал та зайняти на ринку активну позицію;
- В) тому щоб шляхом управління правами інтелектуальної власності підвищити інвестиційну привабливість підприємства;
- Г) отриманні монопольного права на виробництво нової продукції на період продажу її на ринку. При цьому необхідно визначити оптимальний спосіб і територію реєстрації виключних прав.

16. *Стратегія ліцензування полягає в:*

- А) отриманні монопольних прав на технологію виробництва, що примушує інших виробників придбати у власника прав дозвіл на використання цієї технології за ліцензійним договором. Ця стратегія дає можливість контролювати ринок і переслідувати недобросовісних конкурентів;
- Б) внесенні до складу статутного капіталу права на об'єкти інтелектуальної власності, що мають визначену вартість. Для підприємця, особливо початківця, ця стратегія дозволяє без використання грошей формувати значний за розміром статутний капітал та зайняти на ринку активну позицію;
- В) тому щоб шляхом управління правами інтелектуальної власності підвищити інвестиційну привабливість підприємства;
- Г) отриманні монопольного права на виробництво нової продукції на період продажу її на ринку. При цьому необхідно визначити оптимальний спосіб і

територiю реєстрацiї виключних прав.

17. *Стратегiя формування статутного капiталу пiдприємства полягає у:*

- А) отриманнi монопольних прав на технологiю виробництва, що примушує iнших виробникiв придбати у власника прав дозвiл на використання цiєї технологiї за лiцензiйним договором. Ця стратегiя дає можливiсть контролювати ринок i переслiдувати недобросовiсних конкурентiв;
- Б) внесеннi до складу статутного капiталу права на об'єкти iнтелектуальної власностi, що мають визначену вартiсть. Для пiдприємця, особливо початкiвця, ця стратегiя дозволяє без використання грошей формувати значний за розмiром статутний капiтал та зайняти на ринку активну позицiю;
- В) тому щоб шляхом управлiння правами iнтелектуальної власностi пiдвищити iнвестицiйну привабливiсть пiдприємства;
- Г) отриманнi монопольного права на виробництво нової продукцiї на перiод продажу її на ринку. При цьому необхідно визначити оптимальний спосiб i територiю реєстрацiї виключних прав.

18. *Стратегiя створення iмiджу компанiї полягає в*

- А) отриманнi монопольних прав на технологiю виробництва, що примушує iнших виробникiв придбати у власника прав дозвiл на використання цiєї технологiї за лiцензiйним договором. Ця стратегiя дає можливiсть контролювати ринок i переслiдувати недобросовiсних конкурентiв;
- Б) внесеннi до складу статутного капiталу права на об'єкти iнтелектуальної власностi, що мають визначену вартiсть. Для пiдприємця, особливо початкiвця, ця стратегiя дозволяє без використання грошей формувати значний за розмiром статутний капiтал та зайняти на ринку активну позицiю;
- В) тому щоб шляхом управлiння правами iнтелектуальної власностi пiдвищити iнвестицiйну привабливiсть пiдприємства;
- Г) отриманнi монопольного права на виробництво нової продукцiї на перiод продажу її на ринку. При цьому необхідно визначити оптимальний спосiб i територiю реєстрацiї виключних прав.

19. *Для боротьби з порушеннями прав на ОІВ недобросовiсними конкурентами пiдприємства:*

- А) створюють служби безпеки.
- Б) ведуть полiтика, що спрямована на профiлактику правопорушень;
- Б и В) вирiшують питання захисту у судовому порядку;
- Г) використовують в тiй чи iншiй мiрi всi вище перерахованi заходи.

20. *На етапi утилiзацiї - ОІВ:*

- А) зникає як об'єкт власностi та переходить в суспiльне надбання;
- Б) переходить у власнiсть держави;
- В) переходить у власнiсть нащадкiв.
- Г) зникає як об'єкт власностi.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1. Система інтелектуальної власності

Поняття про інтелектуальні продукти, власність і капітал.

Об'єкти інтелектуальної власності.

Органи державної охорони інтелектуальної власності в Україні.

Міжнародні і вітчизняні законодавчі акти й угоди у сфері інтелектуальної власності. Інститути авторських суміжних і патентних прав.

Тема 2. Об'єкти авторського права та суміжних прав

Виникнення та здійснення авторського права.

Реєстрація об'єктів авторського права і авторських договорів. Особливості авторського права на комп'ютерні програми та Інтернет-твори. Суміжні права виконавців.

Тема 3. Об'єкти патентного права (винаходи, корисні моделі, промислові зразки)

Поняття винаходу та корисної моделі.

Критерії патентоспроможності винаходу (корисної моделі).

Об'єкти винаходів. Заявка на винахід. Проведення державної експертизи заявок на винаходи. Патентна інформація і патентні дослідження.

Правова охорона промислових зразків.

Про деякі успішні винаходи людства.

Тема 4. Знаки індивідуалізації товарів та послуг. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності

Знаки для товарів та послуг.

Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: наукові відкриття; раціоналізаторські пропозиції; секрети виробництва; інжиніринг.

Інші нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

Змістовий модуль 2.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ

Тема 5. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності

Мета і основні способи комерціалізації.

Використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві.

Передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Внесення інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства.

Оцінка вартості прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Постановка iнтелектуальної власності на бухгалтерський облік.

Тема 6. Управління правами iнтелектуальної власності

Життєвий цикл об'єктів права iнтелектуальної власності.

Управління об'єктом права iнтелектуальної власності на етапі його створення. Управління об'єктом права iнтелектуальної власності на етапі набуття прав. Управління об'єктом права iнтелектуальної власності на етапі використання прав. Управління об'єктом права iнтелектуальної власності на етапі захисту прав. Управління об'єктом права iнтелектуальної власності на етапі утилізації.

Тема 7. Інтелектуалізація у сфері природокористування

Нові технології штучного iнтелекту у вирішенні еколого-економічних проблем. Застосування «iнтелекту» рослин – нові знання та перспективи. Корисні моделі та раціоналізаторські пропозиції у природокористуванні. Нові напрями iнтелектуалізації сфери прииородкористування.

3. ТЕМИ ТА ГОДИНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Міжнародні та вітчизняні угоди у сфері iнтелектуальної власності	<u>1,0</u> 0,25
2.	Процес набуття авторських прав, оформлення та реєстрація наукового твору	<u>2,0</u> 0,25
3.	Розроблення, оформлення та реєстрація заявки на винахід та корисну модель	<u>2,0</u> 0,25
4.	Розробка, оформлення та реєстрація знаків для товарів і послуг	<u>2,0</u> 0,25
5.	Оцінка вартості об'єкта iнтелектуальної власності	<u>2,0</u> 0,5
6.	Методи управління правами iнтелектуальної власності на різних етапах життєвого циклу	<u>2,0</u> 0,5
7.	Інтелектуалізація у сфері природокористування	<u>1,0</u> 0,0
	ВСЬОГО	12/2

Примітка.

У чисельнику – дані для денної форми навчання, у знаменнику – для заочної форми навчання.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Міжнародні та вітчизняні угоди у сфері інтелектуальної власності

Зміст заняття

1. Загальні міжнародні угоди з питань інтелектуальної власності.
2. Міжнародні конвенції про охорону авторського права і суміжних прав.
3. Міжнародно-правова охорона промислової власності.
4. Міжнародно-правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Основні терміни

Інтелектуальний продукт; інтелектуальні активи; інтелектуальна власність; інтелектуальний капітал; інновація.

Питання для обговорення

1. Обґрунтуйте зміст термінів «інтелектуальний продукт», «інтелектуальні активи», «інтелектуальна власність», «інтелектуальний капітал».
2. Дайте характеристику об'єктам права інтелектуальної власності.
3. Який основний орган державної влади формує та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності? Які установи він включає?
4. Які акти загальною законодавства України містять, норми щодо захисту права інтелектуальної власності?
5. Які норми щодо захисту права інтелектуальної власності містить Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS)?
6. Дайте перелік законів України, що містять норми щодо захисту права інтелектуальної власності.
7. Дайте перелік міжнародних договорів, учасником яких є Україна і які містять норми щодо захисту права інтелектуальної власності.
8. Як використовуються норми щодо захисту авторського права і суміжних прав, які містять міжнародні договори у сфері інтелектуальної власності, учасником яких є Україна?
9. Охарактеризуйте механізми захисту права інтелектуальної власності в розвинутих країнах світу.
10. Яка інфраструктура створена в Україні для забезпечення реалізації норм законодавства щодо захисту права інтелектуальної власності.
11. Основні міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності.
12. Паризька конвенція з охорони промислової власності.
13. Міжнародні конвенції про охорону авторського права і суміжних прав.
14. Міжнародні угоди про охорону засобів індивідуалізації учасників

цивiльного обороту, товарiв i послуг.

15. Перелiчить iншi мiжнароднi угоди у сферi iнтелектуальної власностi.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Процес набуття авторських прав, оформлення та реєстрація наукового твору

Зміст заняття

1. Процедура подання в УААСП заяви про реєстрацію твору.
2. Зміст i форма авторського договору про передачу майнового права на твір.
3. Документи, що підтверджують наявність майнових прав.
4. Сплата збору за підготовку договору до реєстрації.

Основні терміни

Авторське право; презумпція авторства; авторський договір; виключні та невиключні права; авторська винагорода; депонування; суміжні права.

Питання для обговорення

1. Що таке «авторське право», «презумпція авторства», «отримання офіційного підтвердження існування твору»?
2. З яких видів прав складаються виключні права автора твору?
3. Назвіть особливості набуття авторських прав на твори створені на робочому місці.
4. Що таке «авторський договір» та «авторська винагорода»?
5. Які твори не охороняються нормами авторського права?
6. В якій установі реєструють авторство твору?
7. Які документи необхідно надіслати в УААСП, щоб зареєструвати авторське право?
8. Які документи необхідно надіслати в УААСП, щоб зареєструвати авторський договір?
9. Назвіть процедуру та терміни реєстрації авторського права в УААСП.
10. Яка процедура захисту порушення авторських прав?
11. У чому полягають особливості авторського права на комп'ютерні програми? Що таке «депонування»?
12. У чому полягають особливості авторського права на інтернет-твори?
13. Які права називаються суміжними? Назвіть критерії для надання суміжних прав.
14. Який розмір винагороди встановлюється за використання чужих творів.
15. Що таке «Організації колективного управління»? Яким органом влади вони визначаються?
16. Назвіть основні Організації колективного управління.

Навчальні завдання

Завдання 1. Заповніть таблицю сплати зборів за процедуру державної реєстрації.

Розміри зборів за виконання процедур державної реєстрації авторського права та авторських договорів

Найменування дій	Збір, грн.
Підготовка до реєстрації авторського права фізичної особи	
Видача свідоцтва фізичній особі про реєстрацію автор. права	
Підготовка до реєстрації авторського права юридичної особи	
Видача свідоцтва юридичній особі про реєстрацію авторського права	
Підготовка до реєстрації авторського договору фізичної особи	
Підготовка до реєстрації авторського договору юридичної особи	

Завдання 2. Ситуаційна задача.

Редакція газети «Рівне-старт» пред'явила до ТОВ «Інформ-агент» позов про стягнення компенсації за порушення майнових авторських прав. Підставою для звернення до суду було розміщення на сайті відповідача в мережі Інтернет матеріалу, що був опублікований у газеті позивача. Майнові авторські права на цей матеріал були передані редакції газети автором надрукованої статті Твердим на підставі авторського договору. У зв'язку з цим позивач вважає свої авторські права порушеними і вимагає від ТОВ «Інформ агент» компенсації в розмірі 1000 грн.

Відповідач проти позову заперечував, мотивуючи це тим, що розміщення матеріалу на сайті у системі мережі Інтернет не є використанням твору, оскільки воно не належить ні до відтворення, ні до показу, ні до сповіщення твору, у зв'язку з чим не потребує дозволу особи, яка має авторське право.

Чи має редакція авторські права на опубліковану статтю?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Розроблення, оформлення та реєстрація заявки на винахід та корисну модель

Зміст заняття

1. Поняття та ознаки патентного права.
2. Поняття патенту та його види. Строки дії патенту.
3. Охоронні документи в патентному праві.
4. Формальна і кваліфікаційна експертизи. Порядок та підстави їх проведення.
5. Поняття, ознаки та види винаходів. Права винахідника.
6. Поняття та ознаки корисної моделі.
7. Правова охорона промислових зразків.

Основні терміни

Винахід; корисна модель; промисловий зразок; патент; експертиза.

Питання для обговорення

1. Що таке «винахід»? Яким документом захищається винахід?
2. Що таке «корисна модель»? Чим корисна модель відрізняється від винаходу?
3. Дайте характеристику критеріям патентоспроможності винаходу (корисної моделі).
4. Яким умовам має відповідати рішення, щоб воно могло претендувати на винахід?
5. Які є об'єкти винаходів? Дайте їм загальну характеристику.
6. Які рішення винаходами не визнаються?
7. Назвіть процедуру оформлення заявки на винахід (корисну модель).
8. У чому полягає зміст «опису винаходу»?
9. Обґрунтуйте основні складові формули винаходу.
10. Назвіть мету та дайте загальну характеристику змісту реферату винаходу.
11. Назвіть основні види державної експертизи заявок на винаходи.
12. Де і яким чином здійснюється процедура науково-технічної експертизи заявок на винаходи?
13. Яка інформація називається патентною? Що таке «патентні дослідження»?
14. Назвіть основні джерела масивів патентної інформації.
15. У чому полягає суть спеціалізованих баз даних патентної інформації? Дайте їм загальну характеристику.
16. За якими видами здійснюється Міжнародна класифікація об'єктів інтелектуальної власності?
17. Назвіть основні засади правової охорони промислових зразків?

Навчальні завдання

Завдання 1. Визначити:

- поняття та ознаки патентного права;
- охоронні документи, які існують в патентному праві.

Завдання 2. Проаналізувати:

- поняття патенту та його види;
- порядок і підстави проведення формальної та кваліфікаційної експертизи.

Завдання 3. Охарактеризувати такі об'єкти права інтелектуальної власності, як: винахід; корисна модель; раціоналізаторська пропозиція; промислові зразки; топографії інтегральних мікросхем; селекційні досягнення.

Завдання 4. Встановити правове положення авторів та власників прав на об'єкти права промислової власності.

Завдання 5. Ситуаційна задача.

Приватний підприємець Міщенко, отримавши патент на винахід «Пристрій для виготовлення фрезерного морозива», виготовив партію таких пристроїв.

Частину з них він продав ТОВ «Пошук+», а інші почав використовувати у своїй діяльності. Довідавшись, що ТОВ «Пошук+» продало два пристрої без дозволу патентовласника іншим особам, Міщенко заявив позов про визнання цих договорів недійсними у зв'язку з порушенням його прав і стягнення плати за використання тих пристроїв, що залишилися у ТОВ «Пошук+». У випадку невиконання його вимог він погрожував забрати усі передані ним пристрої, що змусить ТОВ «Пошук+» відмовитися від прибуткового бізнесу по виготовленню морозива.

ТОВ «Пошук+» вважає дії Міщенка неправомірними, хоча і не бачить загрози для своєї підприємницької діяльності, оскільки може придбати такі ж пристрої у ПАТ «Світанок», яке виготовляє і реалізує їх на території Беларусь у м. Могильові. Міщенко звернувся до ПАТ «Світанок» з вимогою припинити незаконні дії і відшкодувати йому завдані збитки. Керівництво ПАТ «Світанок» вважає, що виключні права Міщенка не поширюються на територію Білорусії, тому вони можуть вільно використовувати його винахід.

Проаналізуйте ситуацію. Які права має патентовласник? Що таке «вичерпання прав патентовласника»? Чим відрізняється право на винахід від права на матеріальний носій, у який втілено винахід?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Розробка, оформлення та реєстрація знаків для товарів і послуг

Зміст заняття

1. Поняття, види та правова природа засобів індивідуалізації товаровиробників як об'єктів права інтелектуальної власності.
2. Поняття знаків для товарів і послуг, критерії їх охороноспроможності.
3. Правова охорона фірмових найменувань.
4. Порядок реєстрації знаків для товарів і послуг.
5. Права й обов'язки, що впливають із свідоцтва на знаки для товарів і послуг.
6. Правова охорона зазначень місць походження товарів як засобів індивідуалізації товаровиробників.

Основні терміни

Торгівельна марка; товарний знак; знак для товарів і послуг; маркування; домен; свідоцтво на знак для товарів і послуг; кваліфікаційна експертиза.

Питання для обговорення

1. Дайте визначення поняття «товарний знак». Які функції він виконує?

2. Чим товарний знак відрізняється від знака обслуговування?
3. Які товарні знаки можуть бути об'єктами правової охорони в Україні?
4. Зробіть порівняльний аналіз таких позначень: ©, ® та ™.
5. Охарактеризуйте основні способи створення товарних знаків.
6. Які позначення не можуть отримати правову охорону в Україні в якості товарних знаків?
7. Які товарні знаки не можуть бути зареєстровані в Україні?
8. Дайте характеристику документів, які потрібно подати до Державного департаменту інтелектуальної власності з метою отримання свідоцтва про правову охорону товарного знаку.
9. Як робиться опис товарного знаку? Наведіть приклади.
10. Як визначається дата пріоритету при розгляді заявки на отримання свідоцтва про правову охорону товарного знаку?
11. Що таке конвенційний та виставковий пріоритет? Як він визначається?
12. Які права отримує володар свідоцтва про правову охорону товарного знаку?
13. Охарактеризуйте основні етапи експертизи заявки на реєстрацію товарного знаку.
14. Чи можна продовжити дію свідоцтва про правову охорону товарного знаку? Що для цього потрібно зробити?
15. Яким чином суб'єкт підприємництва може зареєструвати товарний знак в інших іноземних країнах?
16. В яких випадках власник свідоцтва на товарний знак не може застосувати своє виключне право на заборону використання зареєстрованого товарного знаку іншим суб'єктам підприємництва?

Навчальні завдання

Завдання 1.

В таблиці наведені дані щодо товарів і послуг, на які потрібно розробити товарний знак.

Вихідні дані для виконання завдання

Варі- ант	Товар або послуга	Варі- ант	Товар або послуга
1	2	3	4
1	Виробництво легкових автомобілів	21	Виробництво харчових продуктів, наприклад, ковбасні вироби
2	Виробництво меблів для побуту	22	Виробництво сучасних газових плит
3	Пошиття різноманітного дитячого одягу	23	Виробництво замків для осель, гаражів тощо
4	Пошиття жіночого зимового одягу	24	Виробництво дитячих іграшок

Продовження табл.

1	2	3	4
5	Виробництво кольорових телевізорів	25	Виробництво харчових продуктів, наприклад, джеми
6	Пошиття чоловічого одягу	26	Виробництво ліків
7	Виробництво дитячого взуття	27	Виробництво канцелярських товарів
8	Виробництво електричних прасок	28	Стоматологічні послуги
9	Виробництво мобільних телефонів	29	Освітнянські послуги
10	Пошиття елегантного спортивного одягу	30	Виробництво мінеральних добрив
11	Ремонт взуття	31	Виробництво велосипедів для підлітків
12	Лікувальний масаж	32	Виробництво спортивного інвентарю
13	Виробництво міксерів	33	Будівництво індивідуального житла
14	Виробництво калькуляторів або комп'ютерів	34	Виготовлення виробів з металу
15	Виробництво килимів	35	Туристичні послуги
16	Виробництво харчових продуктів, наприклад, майонез	36	Виробництво одягу з овечої шерсті
17	Виробництво настільних ламп	37	Виробництво м'яса і м'ясопродуктів
18	Виробництво спортивних літаків	38	Видавнича діяльність
19	Виробництво безалкогольних напоїв	39	Виробництво замінників, наприклад, кави, цукру
20	Виробництво напоїв з лісових ягід	40	Виробництво технічних мастил

На підставі завдання, наведеного в таблиці потрібно:

1. Визначити вид товару або послуги, для яких потрібно розробити товарний знак.
2. Вибрати спосіб розробки товарного знака.
3. Розробити товарний знак та нарисувати його.
4. Зробити опис товарного знака.
5. Розробити заходи, за допомогою яких планується створити на даний товар. При розробці товарного знаку слід звернути увагу на позиціонування товару на ринку та вибір цільової аудиторії. Потрібно сформулювати слоган,

за допомогою якого буде рекламуватися товар; розробити рекламнi заходи та програми просування товару на ринок тощо.

6. Зробити висновки.

Завдання 2. Ситуацiйна задача.

Концерн «Укрспирт» подав заявку до Державного департаменту iнтелектуальної власностi на торговельну марку «Керченський коньяк» для алкогольного напою. Дiзнавшись про це, Нацiональний iнститут найменувань мiсць походження Францiї заперечував проти видачi цього свiдоцтва, оскiльки реєстрацiя торговельної марки, яка мiстить як елемент позначення «коньяк», яке є географiчним зазначенням, зачiпає нацiональнi iнтереси Францiї i стосується мiжнародних вiдносин мiж Україною i Францiєю.

Концерн «Укрспирт» не погодився iз зазначеними аргументами, оскiльки на території України дiють стандарти i технiчнi умови, якi визначають «коньяк» як вид мiцного ароматного виноградного напою, виготовленого iз виноградного спирту. I взагалi, словесне позначення «коньяк» стало в Україні загальноприйнятим як позначення певного виду товару, яке асоцiюється у споживача з певним напоєм, а не з мiсцем його виготовлення, тобто перетворилося у видову назву товару. Представники Францiї вважають, що така аргументацiя є пiдставою для порушення їх прав шляхом використання найменування мiсця походження «коньяк».

Вирiшiть спiр.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Оцiнка вартостi об'єкта iнтелектуальної власностi

Змiст заняття

1. Поняття оцiнки, ринку, вартостi, цiни.
2. Пiдходи i методи оцiнки прав на об'єкти iнтелектуальної власностi.
3. Визначення ставки дисконтування та роялтi.
4. Особливостi оцiнки прав на об'єкти iнтелектуальної власностi.
5. Оцiнка економiчної ефективностi iнтелектуальної власностi в iнновацiйних проєктах.
6. Органiзацiя процесу оцiнки об'єктiв iнтелектуальної власностi.

Основнi термiни

Нематерiальнi активи; гудвiл; лiцензiя; лiцензiар; лiцензiат; комбiнований платiж; лiцензiйний платiж; паушальний платiж; роялтi; ставка роялтi; строк (залишковий, фактичний) корисного використання об'єкта права iнтелектуальної власностi; пiдходи до оцiнки; методи оцiнки.

Питання для обговорення

1. З яких етапiв складається послiдовнiсть оцiнки об'єктiв

інтелектуальної власності?

2. Як здійснюється ідентифікація об'єктів інтелектуальної власності?

3. У чому полягає суть визначення мети та цілей оцінки об'єктів інтелектуальної власності?

4. На основі чого здійснюється вибір бази оцінки?

5. Назвіть основні підходи до проведення оцінки об'єктів інтелектуальної власності.

6. Дайте характеристику витратного підходу до оцінки об'єктів інтелектуальної власності.

7. Обґрунтуйте зміст методів витратного підходу щодо оцінки об'єктів інтелектуальної власності.

8. Дайте характеристику порівняльному підходу до оцінки об'єктів інтелектуальної власності.

9. Обґрунтуйте зміст методів порівняльного підходу для оцінки об'єктів інтелектуальної власності.

10. Дайте характеристику доходному підходу до оцінки об'єктів інтелектуальної власності.

11. Обґрунтуйте зміст методів доходного підходу щодо оцінки об'єктів інтелектуальної власності.

12. Обґрунтуйте види та способи розрахунку вартості об'єктів інтелектуальної власності.

13. Наведіть основні розділи звіту (акту) про оцінку майна.

Навчальні завдання

Завдання 1. Приклад: На підприємстві виготовляються вироби, ціна реалізації кожного з яких складає 1200 грн. На виготовлення одного виробу витрачається: матеріали – 220 грн., основна та додаткова заробітна плата виробничих робітників з обов'язковими нарахуваннями – 100 грн., амортизаційні відрахування – 50 грн. Річні витрати від операційної діяльності складають на підприємстві 4 млн. грн. Ставка податку на прибуток – 25%. Ставка податку на додану вартість – 20%.

В результаті можливого впровадження певного винаходу, захищеного патентом, планується при виготовленні одного виробу скоротити витрати на матеріали на 40%, основну та додаткову заробітну плату виробничих робітників з обов'язковими нарахуваннями – на 25%. Величина інших витрат підприємства не зміниться. На впровадження винаходу потрібно витратити 120 тис. грн. При цьому за рахунок підвищення якості виробів прогнозується збільшення обсягів реалізації виробів за рік з 8000 шт. до 9000 шт. при зменшенні ціни реалізації виробу на 100 грн.

Вартість підприємства за даними бухгалтерського балансу складає 4,7 млн. грн.

Потрібно оцінити вартість об'єкта права інтелектуальної власності – патенту на винахід, що пропонується внеском до статутного фонду

пiдприємства.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Методи управління правами інтелектуальної власності на різних етапах життєвого циклу

Зміст практичного заняття

1. Життєвий цикл та принципи управління об'єктами права інтелектуальної власності.
2. Управління об'єктами права інтелектуальної власності на стадії розробки інноваційної продукції.
3. Оцінка економічної ефективності виробництва інноваційної продукції.
4. Управління об'єктами інтелектуальної власності на стадії правової охорони.
5. Управління процесом використання об'єктів інтелектуальної власності.
6. Управління трансфером технологій.
7. Управління захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Основні терміни

Життєвий цикл; етапи життєвого циклу; принципи управління; функції управління; методи управління; управління інформацією; управління знаннями; трансфер технологій.

Питання для обговорення

1. Назвіть етапи життєвого циклу об'єкта права інтелектуальної власності та дайте їм характеристику.
2. Обґрунтуйте цикл створення об'єктів права інтелектуальної власності.
3. Обґрунтуйте цикл набуття прав на об'єкти права інтелектуальної власності.
4. Обґрунтуйте цикл використання прав на об'єкти права інтелектуальної власності.
5. Обґрунтуйте цикл захисту прав об'єктів права інтелектуальної власності.
6. Обґрунтуйте цикл утилізації прав об'єктів права інтелектуальної власності.
7. Назвіть основні методи управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапі його створення.
8. Що таке патентна інформація? Яке місце займає аналіз патентної інформації у процесі розробки стратегії бізнесу?
9. Назвіть основні джерела інформаційних ресурсів для проведення патентних досліджень.
10. Назвіть основні методи управління об'єктом права інтелектуальної

власностi на етапi набуття прав.

11. Назвіть основні методи управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапi використання прав.

12. Дайте характеристику стратегіям яких дотримується фірма при використанні прав на об'єкти інтелектуальної власності.

13. Назвіть основні методи управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапi захисту прав.

14. Назвіть основні методи управління об'єктом права інтелектуальної власності на етапi утилізації.

Навчальні завдання

Завдання 1. Визначити:

- порядок управління авторськими та суміжними правами;
- порядок управління майновими правами суб'єктів права промислової власності;
- правове положення патентних повірених.

Завдання 2. Ситуаційна задача:

Фірма ЧП «Челентано» уклала договір комерційної концесії з ПрАТ «Пекарня», відповідно до якого останньому було надано право на користування комерційним найменуванням «Челентано», торговельною маркою, промисловим зразком, комерційним досвідом та діловою репутацією Фірми «Челентано». Користувач завдяки цьому налагодив досить вдалий бізнес. Розуміючи, що на ринку є можливість розширення сфери зазначеного бізнесу, ПрАТ «Пекарня» уклав договір комерційної субконцесії з ТОВ «Варум». Через певний час Фірма «Челентано» у зв'язку з наявністю публікацій, що завдають шкоди діловій репутації, дізналася про укладення договору комерційної субконцесії. Як з'ясувалося, ТОВ «Варум», використовуючи торговельну марку і комерційне найменування «Челентано», реалізовувало неякісні товари та неналежним чином надавало послуги споживачам.

Фірма «Челентано» звернулася з позовом до ПрАТ «Пекарня» про дострокове розірвання договору комерційної концесії та відшкодування збитків, завданих ТОВ «Варум», аргументуючи тим, що користувач не мав права укладати договір комерційної субконцесії. ПрАТ «Пекарня» проти позову заперечував на підставі того, що оскільки збитки були завдані ТОВ «Варум», то саме воно має нести відповідальність. До того ж, на думку користувача, він міг укласти договір комерційної субконцесії, оскільки в договорі не було заборони на вчинення таких дій.

Хто повинен відшкодовувати збитки правоволодільцю? Чи змінилося б рішення, якби договір комерційної субконцесії був укладений з дозволу правоволодільця?

Завдання 3. Ситуаційна задача:

ПрАТ «Універсал» уклало з ТОВ «Водограй» договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Відповідно до цього договору ТОВ «Водограй» зобов'язалось розробити промисловий зразок «Етикетка для маргарину», усі майнові права на який переходять до ПрАТ «Універсал». Після виконання договору ПрАТ «Універсал» подало заявку і отримало патент на промисловий зразок, після чого уклало спочатку ліцензійний договір, а потім договір про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності на зазначений промисловий зразок.

Довідавшись про це, ТОВ «Водограй» вимагало сплати половини отриманої винагороди, а у випадку відмови погрожувало визнати як реєстрацію промислового зразка, так і укладені договори недійсними. Свою позицію воно аргументувало тим, що питання передачі прав замовнику було вирішено ще до виникнення майнових прав на промисловий зразок, тобто створення самого об'єкту інтелектуальної власності, а тому зазначена умова є недійсною. У зв'язку з цим застосовується ст. 430 ЦК України, а тому ТОВ «Водограй» є співвласником майнових прав на промисловий зразок.

Проаналізуйте наведену аргументацію. Які наслідки укладення договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності? У чому полягає різниця між передаванням виключних майнових прав і встановлення механізму їх розподілу?

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ТИПОВИХ ЗАДАЧ

Задача 1

Вартість об'єкта складає 10000 тис.грн. Передбачається, що об'єкт буде проданий через три роки, при чому його фізичний стан не зміниться, так само як не зміняться ринкові умови, що впливають на його вартість. Ставка банківського відсотку складає 10% річних. Розрахувати майбутню вартість об'єкта.

Розв'язок

Майбутня вартість грошової одиниці (F_1) – це функція, яка визначає величину майбутньої вартості сьогодишньої грошової одиниці через n періодів при складному відсотку, що дорівнює r :

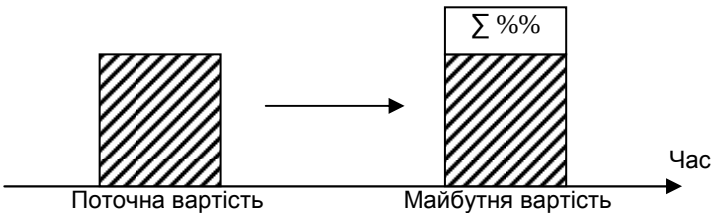
$$F_1 = (1 + r)^n$$

Для розрахунку майбутньої вартості грошової суми використовується формула:

$$F_V = P_V \times F_1 = P_V \times (1 + r)^n$$

де, F_V – майбутня вартість грошей;

P_V – поточна вартість грошей.

За умов визначених у задачі:

$$F_V = 10000 \times (1 + 0,1)^3 = 13310 \text{ тис.грн.}$$

Задача 2

Необхідно визначити майбутню вартість об'єкта, який купується на умовах відстрочки платежу. Платежі здійснюватимуться в однаковому розмірі по 10000 тис.грн. упродовж 5 років. На цей період прогнозується відсоткова ставка на рівні 10% річних.

Розв'язок

Майбутня вартість ануїтету (нагромадження грошової одиниці за період, F_2) –

це функція, що дає змогу визначити вартість серії рівних платежів, депонованих у кінці кожного інтервалу за аналізований період:

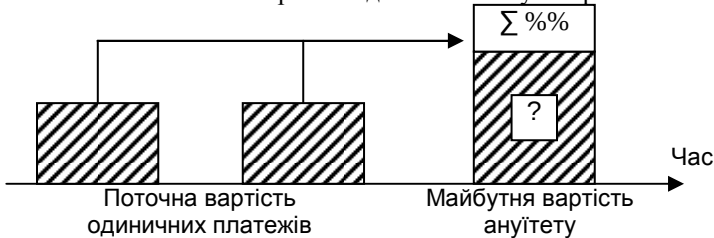
$$F_2 = \frac{(1 + r)^n - 1}{r}$$

Коли розглядається серія періодичних однакових платежів, тобто анuitет, то його майбутня вартість буде дорівнювати:

$$F_{VA} = P_{VT} \times F_2 = P_{VT} \times \frac{(1+r)^n - 1}{r}$$

де, F_{VA} – майбутня вартість анuitету;

P_{VT} – поточна вартість одного платежу в серії виплат.

За умов визначених у задачі:

$$F_{VA} = 10000 \times \frac{(1+0,1)^5 - 1}{0,1} = 61051 \text{ тис.грн.}$$

Задача 3

Прогнозована через три роки ціна об'єкта складає 80000 тис.грн. Покупець розраховує накопичити дану суму, роблячи періодичні однакові платежі на банківський рахунок. Ставка відсотку складає 12% річних. Необхідно визначити величину щорічного внеску.

Розв'язок

Коефіцієнт відшуккування капіталу (F_3) – це функція, що відображає суму періодичного рівновеликого вкладу, необхідного для накопичення грошової одиниці, майбутня вартість якого через n періодів за заданого відсотку r дорівнює 1. Розраховується як величина обернена майбутній вартості анuitету:

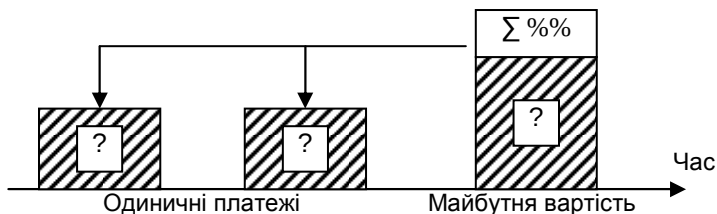
$$F_3 = \frac{r}{(1+r)^n - 1}$$

Для розрахунку величини періодичного вкладу з метою накопичення необхідної суми включаючи відсотки при заданій ставці доходності, величині майбутньої суми та терміну накопичення використовується формула:

$$F_{VF} = F_V \times F_3 = F_V \times \frac{r}{(1+r)^n - 1}$$

де, F_{VF} – майбутня сума періодичного вкладу;

F_V – майбутня вартість необхідної для накопичення суми.

За умов визначених у задачі:

$$F_{VF} = 80000 \times \frac{0,12}{(1 + 0,12)^3 - 1} = 23708 \text{ тис.грн.}$$

Задача 4

Дохід від експлуатації об'єкта, що очікується отримати через 2 роки, оцінюється у розмірі 100000 тис.грн. Ставка дисконту складає 18% річних. Необхідно визначити поточну вартість майбутнього доходу.

Розв'язок

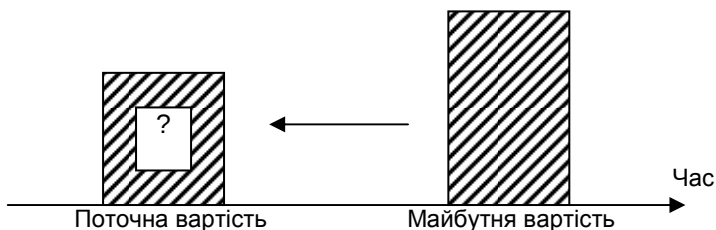
Поточна вартість грошової одиниці (F_4) – це функція, що відображає поточну вартість майбутньої грошової одиниці через n періодів при r відсотках річних:

$$F_4 = \frac{1}{(1 + r)^n}$$

де, r – ставка дисконту.

Теперішня вартість майбутньої суми розраховується наступним чином:

$$P_V = F_V \times F_4 = F_V \times \frac{1}{(1 + r)^n}$$

За умов визначених у задачі:

$$P_V = 100000 \times \frac{1}{(1 + 0,18)^2} = 71818 \text{ тис.грн.}$$

Задача 5

Упродовж трьох років експлуатації об'єкта орендодавцю надходить щорічна орендна плата у розмірі 400000 тис.грн. Ставка дисконту – 20%. Визначити поточну вартість усіх орендних платежів.

Розв'язок

Поточна вартість ануїтету (F_5) – це функція, що відображає поточну вартість серії майбутніх рівних одиничних платежів протягом періоду n за норми дисконту r .

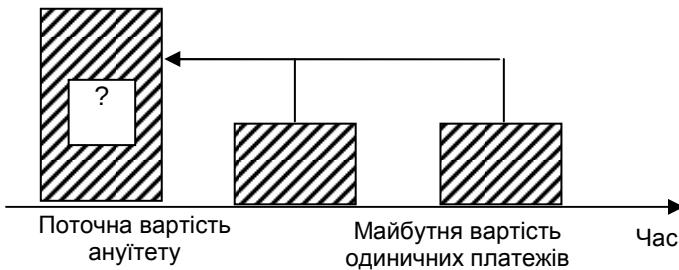
Перші надходження у цій серії поступають в кінці першого періоду, а наступні – в кінці наступних періодів:

$$F_5 = \sum_{n=1}^N \frac{1}{(1+r)^n} = \frac{1 - \frac{1}{(1+r)^n}}{r}$$

Поточна вартість всієї суми ануїтету визначається наступним чином:

$$P_{VA} = F_{VT} \times F_5 = F_{VT} \times \frac{1 - \frac{1}{(1+r)^n}}{r}$$

де, P_{VA} – поточна вартість рівновеликих сумарних грошових надходжень;
 F_{VT} – майбутній платіж у серії виплат.

За умов визначених у задачі:

$$P_{VA} = 400000 \times \frac{1 - \frac{1}{(1+0,2)^3}}{0,2} = 842593 \text{ тис.грн.}$$

Задача 6

Вартість об'єкту складає 100000 тис.грн. Покупець використовує для придбання кредитні ресурси, взяті на 4 роки під 15% річних. Умови повернення кредиту – однаковими частинами кожний рік, при цьому щорічно погашається як основна сума боргу, так і відсотки за кредитом. Необхідно визначити суму щорічного внеску.

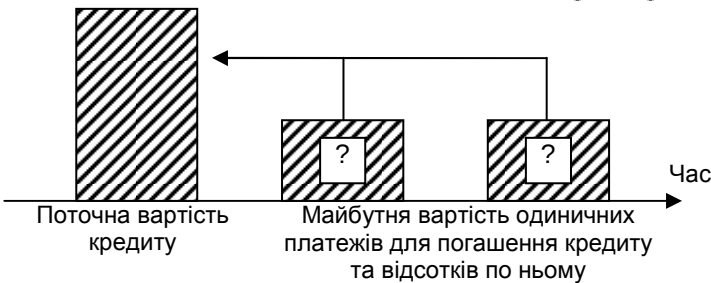
Розв'язок

Внесок на амортизацію грошової одиниці (F_6) – це функція, яка показує розмір платежів протягом періоду n , щоб їх поточна вартість за норми відсотку r в кінці періоду дорівнювала 1. Визначається як величина обернена до поточної вартості анuitету:

$$F_6 = \frac{r}{1 - \frac{1}{(1+r)^n}}$$

Внесок на амортизацію грошової одиниці – це регулярний платіж по погашенню кредиту, який включає в себе як виплату основної суми боргу, так і нарахованих відсотків. Одиничний платіж в серії платежів, що погашаються розраховується таким чином:

$$F_{VT} = P_V \times F_6 = P_V \times \frac{r}{1 - \frac{1}{(1+r)^n}}$$

За умов визначених у задачі:

$$F_{VT} = 100000 \times \frac{0,15}{1 - \frac{1}{(1+0,15)^4}} = 35027 \text{ тис.грн.}$$

ТЕМИ РЕФЕРАТИВНИХ РОБІТ

1. Об'єкти права інтелектуальної власності на результати науково-технічної діяльності.
2. Суб'єкти права інтелектуальної власності на результати науково-технічної діяльності
3. Джерела права інтелектуальної власності на результати науково-технічної діяльності та комерційні позначення.
4. Особливості складання, подання та розгляду заявки на винахід (корисну модель).
5. Особливості складання, подання та розгляду заявки на промисловий зразок.
6. Особливості складання, подання та розгляду заявки на сорт рослини.
7. Права та обов'язки власника права інтелектуальної власності на результати науково-технічної діяльності.
8. Права та обов'язки власника права інтелектуальної власності на торговельну марку та географічне зазначенн.
9. Права авторів винаходів, корисних моделей, промислових зразків.
10. Підстави та наслідки припинення чинності та визнання недійсним права інтелектуальної власності наторговельні марки, географічні зазначення та комерційне найменування.
11. Відповідність чинного законодавства України у сфері охорони права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі та промислові зразки положенням Паризької конвенції по охороні промислової власності.
12. Відповідність чинного законодавства України у сфері охорони права інтелектуальної власності на торговельні марки положенням Паризької конвенції по охороні промислової власності.
13. Директиви ЄС 98/44 з правового захисту біотехнологічних винаходів та відповідність чинного законодавства України її положенням.
14. Особливості патентування винаходів в іноземних державах відповідно до регіональних угод.
15. Особливості патентування винаходів в іноземних державах відповідно до Договору про патентну кооперацію.
16. Відповідність законодавства України у сфері охорони прав інтелектуальної власності на промислові зразки європейському законодавству у цій сфері.
17. Відповідність законодавства України у сфері охорони прав інтелектуальної власності на торговельні марки європейському законодавству у цій сфері.
18. Відповідність законодавства України у сфері охорони прав інтелектуальної власності на географічні зазначення європейському законодавству у цій сфері.

19. Вiдповiднiсть законодавства України у сферi охорони прав iнтелектуальної власностi на компонування iнтегральних мiкросхем європейському законодавству у цiй сферi.

20. Державна система охорони iнтелектуальної власностi України – складова частина мiжнародної системи охорони промислової власностi.

21. Торговельна марка – об'єкт правової охорони. Одержання прав в Україні та iноземних державах.

22. Змiст прав iнтелектуальної власностi на торговельнi марки. Практика застосування.

23. Припинення чинностi права iнтелектуальної власностi на торговельнi марки в Україні – пiдстави та наслiдки.

24. Мадридська система та її використання для набуття прав iнтелектуальної власностi на торговельну марку в iноземних державах.

25. Договiр про патенту кооперацiю (РСТ) – шляхи реформування.

26. Договiр про патентне право (PLT) – сьогодення та перспективи. Вiдповiднiсть чинного законодавства України у сферi охорони права iнтелектуальної власностi на винаходи Договору про патентне право.

27. Договiр про закони щодо товарних знаків (TLT). – сьогодення та перспективи реформування. Вiдповiднiсть чинного законодавства України у сферi охорони права iнтелектуальної власностi на торговельнi марки Договору про закони щодо товарних знаків.

28. Охорона прав iнтелектуальної власностi на позначення в Інтернетi.

29. Практика визнання знаків добре вiдомими в Україні.

30. Охорона прав iнтелектуальної власностi на промисловi зразки в Україні та iноземних державах.

31. Гаазька угода про мiжнародну реєстрацiю промислових зразків.

32. Охорона компонування iнтегральних мiкросхем в Україні та iноземних державах.

33. Географiчні зазначення - об'єкт права iнтелектуальної власностi. Мiжнародний досвiд та законодавство України у цiй сферi.

34. Охорона прав iнтелектуальної власностi на комерцiйнi найменування в Україні.

35. Закордонний досвiд у сферi застосування штучного iнтелекту.

СЛОВНИК ОФІЦІЙНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»

Автор

Автор - фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Автор сорту (селекціонер)

Автор сорту (селекціонер) - людина, яка безпосередньо вивела або виявила і поліпшила сорт.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Автори аудіовізуального твору

Авторами аудіовізуального твору є:

- а) режисер-постановник;
- б) автор сценарію і (або) текстів, діалогів;
- в) автор спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього;
- г) художник-постановник;
- д) оператор-постановник.

(Витяг з ст. 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Автор сорту (селекціонер)

Автор сорту (селекціонер) - людина, яка безпосередньо вивела або виявила і поліпшила сорт.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Авторська винагорода

Авторська винагорода – плата творцю (винахіднику, автору) за використання об'єкта права інтелектуальної власності, розмір якої визначається договором з урахуванням положень нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності. (Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Авторський договір замовлення

За авторським договором замовлення автор зобов'язується створити у майбутньому твір відповідно до умов цього договору і передати його замовникові. Договором може передбачатися виплата замовником авторові авансу як частини авторської винагороди. (Витяг з п. 6 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Авторський договір про передачу виключного права на використання твору

За авторським договором про передачу виключного права на використання твору автор (чи iнша особа, яка має виключне авторське право) передає право використовувати твір певним способом i у встановлених межах тiльки одній особi, якiй цi права передаються, i надає цiй особi право дозволяти або забороняти подiбне використання твору iншим особам. При цьому за особою, яка передає виключне право на використання твору, залишається право на використання цього твору лише в частинi прав, що не передаються.

(Витяг з п. 3 ст. 32 Закону України «Про авторське право i сумiжнi права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Авторський договiр про передачу невиключного права на використання твору

За авторським договором про передачу невиключного права на використання твору автор (чи iнша особа, яка має авторське право) передає iншій особi право використовувати твір певним способом i у встановлених межах. При цьому за особою, яка передає невиключне право, зберiгається право на використання твору i на передачу невиключного права на використання твору iншим особам.

(Витяг з п. 4 ст. 32 Закону України «Про авторське право i сумiжнi права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Анулювання лiцензії на виробництво дискiв для лазерних систем зчитування

Анулювання лiцензії передбачає повне припинення її дiї та позбавлення лiцензiата права на провадження зазначеного виду господарської дiяльностi.

(Витяг з п. 8 Постанови Кабiнету Міністрiв України від 17.05.2002 р. № 675 „Про затвердження Порядку прийняття рiшення про застосування до суб’єктiв господарювання спеціальних заходiв, спрямованих на припинення порушень вимог Закону України "Про особливостi державного регулювання дiяльностi суб’єктiв господарювання, пов’язаної з виробництвом, експортом, iмпортом дискiв для лазерних систем зчитування, матриць". // Офіційний вiсник України, 2002, № 21).

Апеляційна палата Державного департаменту iнтелектуальної власностi

Апеляційна палата Державного департаменту iнтелектуальної власностi - колегіальний орган для розгляду заперечень проти рiшень Держдепартаменту щодо набуття прав на об’єкти iнтелектуальної власностi та заяв щодо визнання знака добре вiдомим в Україні.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освiти i науки України від 15.09.2003 р. № 622 «Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Державного департаменту iнтелектуальної власностi». // Офіційний вiсник України, 2003, № 40).

Атестація представникiв у справах iнтелектуальної власностi (патентних повiрених)

...Атестація передбачає:

- складання кваліфікаційних екзаменів, проведення співбесіди з кандидатом у патентні повірені з урахуванням спеціалізації (спеціалізацій) діяльності, що ними заявлена (заявлені);
- прийняття рішення щодо атестації чи відмови в атестації кандидатів у патентні повірені.

(Витяг з ст. 1 Наказу Міністерства освіти і науки України від 25.07.2006 № 556 «Про затвердження порядку атестації представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)» // Офіційний вісник України, 2006, №35).

Аудіовізуальна інформація

Аудіовізуальна інформація – будь-які сигнали, що сприймаються зоровими і слуховими рецепторами людини та ідентифікуються як повідомлення про події, факти, явища, процеси, відомість про осіб, а також коментарі (думки) про них, що передаються за допомогою зображень та звуків.

(Витяг із ст.1 Закону України “Про телебачення і радіомовлення” (у редакції Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про телебачення й радіомовлення” № 3317-IV від 12.01.2006 р.// Офіційний вісник України, 2006, №7).

Аудіовізуальний твір

Аудіовізуальний твір - твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Аудіовізуальний твір - твір, який складається з набору пов'язаних між собою зображень, що створюють відчуття руху, із супроводжуючим звучанням або без нього, який можна бачити, а за наявності супроводжуючого звучання - чути. До аудіовізуальних творів належать кінематографічні та інші твори, виражені засобами, аналогічними кінематографії, - такі, як телевізійні та інші способи фіксації зображень із супроводжуючим звучанням на магнітних плівках, платівках, дисках тощо. *(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).*

Аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації

Аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації – організація, яка надає для масового приймання споживачам аудіовізуальну інформацію, передану у вигляді електричних сигналів і прийняту за допомогою побутових електронних пристроїв. (Витяг із ст.1 Закону України “Про телебачення і радіомовлення” (у редакції Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про телебачення й радіомовлення” № 3317-IV від 12.01.2006 р.// Офіційний вісник України, 2006, №7).

База даних (компіляція даних)

База даних (компіляція даних) - сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

База роялті

База роялті – показник господарської діяльності, який використовується для визначення величини роялті.

(Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Видова назва товару

Видова назва товару - застосовувана в назві товару назва географічного місця, в якому спочатку товар цього виду вироблявся, яка згодом стала загальноновживаною в Україні як позначення (назва) певного виду товару безвідносно до конкретного місця його походження.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // Урядовий кур'єр, 1999, № 140-141).

Виключне право

Виключне право - майнове право особи, яка має щодо твору, виконання, постановки, передачі організації мовлення, фонограми чи відеограми авторське право і (або) суміжні права, на використання цих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав лише нею і на видачу лише цією особою дозволу чи заборону їх використання іншим особам у межах строку, встановленого цим Законом.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Виконавець

Виконавець - актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, танцюрист або інша особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті, танцює чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури,

мистецтва чи твори народної творчості, циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми тощо, а також диригент музичних і музично-драматичних творів.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми чи відеограми вважаються особи, імена (назви) яких зазначені на фонограмі, відеограмі та їх примірниках або на їх упаковці.

(Витяг з п. 3 ст. 37 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Використання виконання

Використанням виконання є:

1) доведення виконання до відома публіки під час його здійснення;

2) записування (фіксування) виконання під час його здійснення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та передачі виконання за допомогою технічних засобів;

3) пряме чи опосередковане відтворення запису виконання будь-яким способом та у будь-якій формі;

4) продаж та інше відчуження оригіналу чи примірника запису виконання;

5) оренда оригіналу чи примірника запису виконання;

6) забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь-якої особи до записаного виконання з місця та в час, обраних нею.

(Пункт 1 ст. 453 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Використання винаходу (корисної моделі)

Використанням винаходу (корисної моделі) визнається:

- виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;

- застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

(Витяг з п. 2 ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Використання знака для товарів і послуг

Використанням знака визнається:

- нанесення його на будь-який товар, для якого знак зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт

(вивезення);

- застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано;

- застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах.

(Витяг з п. 4 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Використання передачі (програми) організації мовлення

Використанням передачі (програми) організації мовлення є:

1) здійснення (трансляція, ретрансляція) передачі (програми) організації мовлення;

2) записування (фіксування) передачі (програми) організації мовлення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та здійснення її за допомогою технічних засобів;

3) відтворення запису передачі (програми) організації мовлення;

4) представлення передачі (програми) організації мовлення публіці у місці, де встановлено вхідну плату.

(Пункт 1 ст. 455 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Використання промислового зразка

Використанням промислового зразка визнається виготовлення виробу із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях.

(Витяг з п. 2 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-ХІІ від

15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Використання сорту

Використання сорту - будь-яка дія щодо сорту, що зазначена у цьому Законі в переліку дій, які потребують дозволу володільця патенту.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Використання твору

Використанням твору є його:

1) опублікування (випуск у світ);

2) відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі;

3) переклад;

4) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни;

5) включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо;

6) публічне виконання;

- 7) продаж, передання в найм (оренду) тощо;
- 8) iмпорт його примiрникiв, примiрникiв його перекладiв, переробок тощо. (Пункт 1 ст. 441 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Використання топографiї iнтегральної мiкросхеми (ІМС)

Пiд використанням топографiї ІМС слiд розумiти:

- копiювання топографiї ІМС;
- виготовлення ІМС iз застосуванням даної топографiї;
- виготовлення будь-яких виробiв, що мiстять такі ІМС;
- ввезення таких ІМС та виробiв, що їх мiстять, на митну територiю України;
- пропонування для продажу, в тому числi через Інтернет, продаж та iнше введення в цивiльний оборот або зберiгання в зазначених цiлях ІМС, виготовлених iз застосуванням топографiї ІМС, та будь-яких виробiв, що мiстять такі ІМС.

(Витяг з п. 3 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на топографiї iнтегральних мiкросхем» № 621/97 вiд 28.11.1997. // Вiдомості Верховної Ради України, 1998, № 8).

Використання фонограми, вiдеограми

Використанням фонограми, вiдеограми є:

- 1) пряме або опосередковане вiдтворення будь-яким способом та у будь-якій формі вiдеограми, фонограми;
- 2) продаж та iнше вiдчуження оригiналу чи примiрника фонограми, вiдеограми;
- 3) оренда оригiналу чи примiрника фонограми, вiдеограми;
- 4) забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь-якої особи до фонограми, вiдеограми з мiсця та в час, обраних нею.

(П. 1 ст. 454 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Вимога єдиності винаходу

Заявка на винахiд повинна стосуватися одного або групи винаходiв, пов'язаних єдиним винахiдницьким задумом.

(Витяг з п. 4 ст. 12 Закону України «Про охорону прав на винаходи i корисні моделі» № 3687-XII вiд 15.12.1993. // Вiдомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Вимога єдиності заявки на реєстрацію топографiї iнтегральної мiкросхеми

Заявка на реєстрацію топографiї ІМС повинна стосуватися тiльки однієї топографiї ІМС.

(Витяг з п. 3 ст. 9 Закону України «Про охорону прав на топографiї iнтегральних мiкросхем»

№ 621/97 вiд 28.11.1997. // Вiдомості Верховної Ради України, 1998, № 8).

Винахiд

Винахiд (корисна модель) - результат iнтелектуальної дiяльностi людини в

будь-якій сфері технології.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Винахід - технологічне (технічне) вирішення, що відповідає умовам патентоздатності. *(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).*

Винахід (корисна модель)

Винахід (корисна модель) - результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.

(Витяг з п. 1.2. наказу Міністерства освіти і науки України № 22 від 22.01.2001 „Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2001, № 9).

Винахідник

Винахідник - людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід (корисну модель).

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Винахідник - фізична особа, результат творчої праці якої визнано винаходом (корисною моделлю).

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).

Винахідництво

Винахідництво - створення технологічного (технічного) вирішення, що відповідає умовам патентоспроможності (новизні, винахідницькому рівню і промисловій придатності).

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України від 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження

Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в

Збройних Силах України». // Офіційний вісник України, 2001, № 12).

Винахідницький рівень винаходу

Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не впливає явно із рівня техніки.

(Витяг з п. 7 ст. 7 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Випуск в обіг примірників аудіовізуальних творів чи фонограм

Випуск в обіг примірників аудіовізуальних творів чи фонограм - будь-які дії

імпортера чи відтворювача, які тягнуть, незалежно від способу, передачу права власності або передачу права володіння, або права користування, або права розпорядження щодо примірників аудіовізуальних творів чи фонограм, які здійснюються вперше після імпорту або відтворення цих примірників.

(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).

Випущені у світ твори

Під "випущеними у світ творами" слід розуміти твори, випущені за згодою їх авторів, яким би не був спосіб виготовлення примірників, за умови, якщо ці примірники випущені в обіг у кількості, здатній задовольнити розумні потреби публіки, беручи до уваги характер твору. Не є випуском у світ представлення драматичного, музично-драматичного або кінематографічного твору, виконання музичного твору, публічне читання літературного твору, повідомлення по дотах або передача в ефір літературних чи художніх творів, показ твору мистецтва і спорудження твору архітектури.

(Витяг з ст. 3 (3) Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів. Паризький Акт від 24.07.1971 р., змінений 2 жовтня 1979 року. Дата приєднання України: 31.05.95 р. відповідно до Закону України від 31.05.1995 р. № 189/95-ВР. Дата набрання чинності: 25.10.1995 р. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Виріб, виготовлений із застосуванням запатентованого промислового зразка

Виріб визнається виготовленим із застосуванням запатентованого промислового зразка, якщо при цьому використані всі суттєві ознаки промислового зразка. *(Витяг з п. 2 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).*

Виробник відеограми

Виробник відеограми - фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший відеозапис виконання або будь-яких рухомих зображень (як із звуковим супроводом, так і без нього).

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Див. також «Виконавець».

Виробник фонограм

Виробник фонограм - фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший звукозапис виконання або будь-яких звуків.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Див. також «Виконавець».

Витратний підхід до оцінки майнових прав інтелектуальної власності

Витратний підхід до оцінки майнових прав інтелектуальної власності ґрунтується на визначенні вартості витрат, необхідних для відтворення або заміщення об'єкта оцінки. Витратний підхід застосовується для визначення залишкової вартості заміщення (відтворення) майнових прав інтелектуальної власності шляхом вирахування з вартості відтворення (заміщення) величини зносу.

Вартість відтворення майнових прав інтелектуальної власності визначається шляхом застосування методу прямого відтворення, а вартість заміщення - методу заміщення. (Витяг з п. 18 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Відеограма

Відеограма - відеозапис на відповідному матеріальному носії (магнітній стрічці, магнітному диску, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких рухомих зображень (із звуковим супроводом чи без нього), крім зображень у вигляді запису, що входить до аудіовізуального твору. Відеограма є вихідним матеріалом для виготовлення її копій. (Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Відеозапис

Див. «Запис (звукозапис, відеозапис)».

Відмінний сорт

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою.

(Витяг з п. 6 ст. 11 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Сорт вважається відмінним, якщо він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, існування якого на момент подання заявки є загальновідомим. Зокрема подання заявки на надання права селекціонера або на внесення іншого сорту до офіційного реєстру сортів у будь-якій країні вважається таким, що робить цей сорт загальновідомим з дати подання заявки, за умови, що заявка спричиняє надання права селекціонера або внесення згаданого іншого сорту до офіційного реєстру сортів, залежно від конкретного випадку.

(Стаття 7 Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961 р., переглянута в м. Женева 10.11.1972 р., 23.10.1979 р. та 19.03.1991 р., ратифікована Законом України №60-V від 02.08.2006р. //Офіційний вісник України, 2006, № 34).

Відтворення

Відтворення - виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для

тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Відтворення - виготовлення одного або більше примірників аудіовізуального твору чи фонограми в будь-якій матеріальній формі, у тому числі у звуко- чи відеозапису, а також запис твору чи фонограми для тимчасового або постійного зберігання в електронній (включаючи цифрову), оптичній чи іншій формі, яку "читає" машина. (Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).

Відтворювач

Відтворювач - юридична чи фізична особа, яка замовила відтворення або самостійно здійснила таке відтворення на обладнанні, що є її власністю або перебуває у її володінні чи користуванні.

(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).

Відхилена заявка

Відхилена заявка - заявка про реєстрацію авторського права на твір, за якою Державним департаментом у визначений термін не одержано документ про сплату державного мита за видачу свідоцтва у розмірі та порядку, визначених законодавством, або копію документа, що підтверджує право на звільнення від сплати державного мита за видачу свідоцтва.

(Витяг з п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756 «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір». // Офіційний вісник України, 2001, № 52).

Власник майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту

Власник майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту - особа, якій належить впродовж визначеного цим Законом строку і засвідчене свідоцтвом про державну реєстрацію сорту майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Гарантії банку

Гарантія банку – спосіб грошового забезпечення виконання зобов'язань правовласників або їх представників щодо відшкодування митним органам, власникам складів тимчасового зберігання витрат на зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, декларантам та іншим особам збитків

у випадках, передбачених статтями 257 та 257-1 Митного кодексу України. (Витяг з п. 1.1 наказу Державної митної служби України «Про затвердження Порядку надання застави або еквівалентної гарантії з відшкодування витрат, пов'язаних з діями митних органів України щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності» від 20.06.2007 № 520. // Офіційний вісник України, 2007, № 51).

Географічне зазначення походження товару

Географічне зазначення походження товару - це назва географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із цього географічного місця та має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами чи людським фактором або поєднанням цих природних умов і людського фактора. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // Урядовий кур'єр, 1999, № 140-141).

Примітка: таке ж визначення міститься в п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 598 від 17.08.2001 „Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару та/або права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару”. // Офіційний вісник України, 2001, № 36.

Географічне місце

Географічне місце - будь-який географічний об'єкт із офіційно визначеними межами, зокрема: країна, регіон як частина країни, населений пункт, місцевість тощо. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // Урядовий кур'єр, 1999, № 140-141).

Грошова застава

Грошова застава – кошти правовласників або їх представників унесені для забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань щодо відшкодування митним органам, власникам складів тимчасового зберігання витрат на зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, декларантам та іншим особам збитків у випадках, передбачених статтями 257 та 257-1 Митного кодексу України.

(Витяг з п. 1.1 наказу Державної митної служби України «Про затвердження Порядку надання застави або еквівалентної гарантії з відшкодування витрат, пов'язаних з діями митних органів України щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності» від 20.06.2007 № 520. // Офіційний вісник України, 2007, № 51).

Дата першого використання топографії інтегральної мікросхеми

Дата першого використання топографії інтегральної мікросхеми - дата, коли використання топографії ІМС стало відомим у галузі мікроелектроніки. (Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 292 від

12.04.2001 р. „Про затвердження Положення про Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем”. // Офіційний вісник України, 2001, № 18).

Дата пріоритету

Дата пріоритету - дата подання заявки до центрального органу виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності чи до відповідного органу держави - учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, за якою заявлено пріоритет.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Примітка: таке ж визначення міститься в ст. 1 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7 і ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7.

Деклараційний патент на винахід

Деклараційний патент на винахід - різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи заявки на винахід.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Деклараційний патент на винахід - різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи та експертизи на локальну новизну заявки на винахід.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16)

Деклараційний патент на корисну модель

Деклараційний патент на корисну модель - різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи заявки на корисну модель. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Примітка – таке ж формулювання міститься в п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16.

Деклараційний патент на секретну корисну модель

Деклараційний патент на секретну корисну модель - різновид патенту, що видається на корисну модель, віднесено до державної таємниці.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Деклараційний патент на секретну корисну модель - різновид патенту, що видається на корисну модель, яка містить інформацію, віднесену до державної таємниці. (Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).

Депозитарій примірників дисків

Депозитарій примірників дисків - сховище для забезпечення зберігання примірників дисків.

(Витяг з п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 04.07.2002 р. № 925 «Про затвердження Порядку надання, зберігання та видачі примірників дисків для лазерних систем зчитування». // Офіційний вісник України, 2002, № 27).

Державна система правової охорони інтелектуальної власності

Державна система правової охорони інтелектуальної власності - центральний орган виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності і сукупність експертних, наукових, освітніх, інформаційних та інших державних закладів відповідної спеціалізації, що входять до сфери управління Установи. (Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Примітка: таке ж визначення міститься в ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7.

Державний департамент інтелектуальної власності

Державний департамент інтелектуальної власності є урядовим органом державного управління, що діє у складі Міністерства освіти і науки і йому підпорядковується. (Витяг з п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 20.06.2000 р. № 997 „Про затвердження Положення про Державний департамент інтелектуальної власності”. // Офіційний вісник України, 2000, № 25).

Державний інспектор з питань інтелектуальної власності

Державний інспектор з питань інтелектуальної власності є посадовою особою Державного департаменту інтелектуальної власності.

(Витяг з п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 р. № 674 „Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності”. // Офіційний вісник України, 2002, № 21).

Державний реєстр географічних назв

Державний реєстр географічних назв – це автоматизована система обміну унормованих назв географічних об’єктів, що створюється та ведеться Укргеодезкартографією.

(Витяг з п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 11.05.2006 р. № 622

«Про

затвердження Положення про Державний реєстр географічних назв» // *Офіційний вісник України*, 2006, № 20).

Державний реєстр деклараційних патентів України на секретні корисні моделі

Державний реєстр деклараційних патентів України на секретні корисні моделі - це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації деклараційних патентів України на секретні корисні моделі, які постійно зберігаються на паперовому носії. Реєстр має гриф "таємно". Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства науки і освіти України № 738 від 14.11.2001 „Про затвердження Положення про Державний реєстр деклараційних патентів України на секретні корисні моделі”. // *Офіційний вісник України*, 2001, № 47).

Державний реєстр договорів, які стосуються права автора на твір

Державний реєстр договорів, які стосуються права автора на твір - сукупність офіційних відомостей про реєстрацію договорів, які стосуються права автора на твір, що постійно зберігаються на електронному і паперовому носіях.

(Витяг з п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756 «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір». // *Офіційний вісник України*, 2001, № 52).

Державний реєстр патентів України на винаходи

Державний реєстр патентів України на винаходи - це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації патентів України на винаходи і деклараційних патентів України на винаходи, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України. (Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 291 від 12.04.2001 р. „Про затвердження Положення про Державний реєстр патентів України на винаходи”. // *Офіційний вісник України*, 2001, № 18).

Державний реєстр патентів України на корисні моделі

Державний реєстр патентів України на корисні моделі - це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації патентів України на корисні моделі та деклараційних патентів України на корисні моделі, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України. (Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 469 від 20.06.2001 р. „Про затвердження Положення про Державний реєстр патентів України на корисні моделі”. // *Офіційний вісник України*, 2001, № 27).

Державний реєстр патентів України на промислові зразки

Державний реєстр патентів України на промислові зразки - це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації патентів України на промислові зразки, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 290 від 12.04.2001 р. «Про затвердження Положення про Державний реєстр патентів України на промислові зразки». // Офіційний вісник України, 2001, № 18).

Державний реєстр свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір

Державний реєстр свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір - сукупність офіційних відомостей про реєстрацію авторського права на твір та факт і дату оприлюднення твору (за наявності), що постійно зберігаються на електронному і паперовому носіях.

(Витяг з п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756 «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір». // Офіційний вісник України, 2001, № 52).

Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг

Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг - це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації знаків для товарів і послуг, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 10 від 10.01.2002 р. «Про затвердження Положення про Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг». // Офіційний вісник України, 2002, № 5).

Державний реєстр України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів

Державний реєстр України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів - це сукупність офіційних відомостей щодо кваліфікованих зазначень походження товарів та/або осіб, які мають право на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів, що постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр веде Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 798 від 13.12.2001 р. «Про затвердження Положення про Державний реєстр України назв місць походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів». // Офіційний вісник України, 2001, № 52).

Державний реєстр України представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)

Державний реєстр України представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) є офіційним документом, призначеним для реєстрації громадян України, які атестовані як представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені), а також внесення всіх змін стосовно їх реєстрації. *(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки № 95 від 30.08.1994 р. „Про державний реєстр представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)”).*

Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем

Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем - це сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації топографій інтегральних мікросхем, які постійно зберігаються на електронному та/або паперовому носіях. Реєстр формує Державний департамент інтелектуальної власності, що діє у складі Міністерства освіти і науки України.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 292 від 12.04.2001 р. „Про затвердження Положення про Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем”. // Офіційний вісник України, 2001, № 18).

Доведення до загального відома

Див. «Публічне сповіщення (доведення до загального відома)».

Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності на комп'ютерну програму

Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності на комп'ютерну програму - договір, у якому одна сторона (особа, що має виключні майнові права) передає другій стороні частково або в повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. «Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах». // Офіційний вісник України, 2005, № 3).

Договір про створення за замовленням і використання комп'ютерної програми

Договір про створення за замовленням і використання комп'ютерної програми – договір, у якому одна сторона (програміст) зобов'язується створити комп'ютерну програму відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленій строк. *(Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах”. // Офіційний вісник України, 2005, № 3).*

Доменне ім'я

Доменне ім'я - ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і

послуг» № 3689-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Доручення роботодавця

Доручення роботодавця - видане працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі). (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Експертиза за формальними ознаками

Див. «Формальна експертиза (експертиза за формальними ознаками)».

Експертиза по суті

Див. «Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті)».

Загальновживана назва географічного місця

Назва географічного місця вважається загальновживаною в Україні як позначення (назва) певного виду товару, якщо це позначення (назва) не пов'язується виробниками і/або споживачами товару з географічним місцем його походження. Назва географічного місця може бути віднесена до видової, зокрема, унаслідок виробництва товару з цією назвою протягом тривалого часу різними виробниками на території України.

(Витяг з п. 2 наказу Міністерства освіти і науки України № 583 від 12.12.2000 р. «Про затвердження Положення про Перелік видових назв товарів». // Офіційний вісник України, 2001, № 4).

Зазначення походження товару

Зазначення походження товару - термін, що охоплює (об'єднує) такі терміни: - просте зазначення походження товару; кваліфіковане зазначення походження товару. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-ХІV від 14.07.1999 р. // Урядовий кур'єр, 1999, № 140-141).

Залишковий строк використання об'єкта права інтелектуальної власності

Залишковий строк використання об'єкта права інтелектуальної власності – період, починаючи з дати оцінки до закінчення строку корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності.

(Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Запатентований винахід (корисна модель)

Запатентований винахід (корисна модель) - винахід (корисна модель), на який видано патент.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України,

1994, № 7).

Запатентований промисловий зразок

Запатентований промисловий зразок - промисловий зразок, на який видано патент. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Запатентований сорт

Запатентований сорт - сорт, на який видано патент.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Запис (звукозапис, відеозапис)

Запис (звукозапис, відеозапис) - фіксація за допомогою спеціальних технічних засобів (у тому числі й за допомогою числового представлення) на відповідному матеріальному носії звуків і (або) рухомих зображень, яка дозволяє здійснювати їх сприйняття, відтворення або сповіщення за допомогою відповідного пристрою.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Застосований процес

Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй.

(Витяг з п. 2 ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Захист прав авторів винаходів і раціоналізаторських пропозицій

Захист прав авторів винаходів і раціоналізаторських пропозицій – застосування передбачених законодавством заходів у разі порушення належних тій чи іншій особі прав.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України від 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України». // Офіційний вісник України, 2001, № 12).

Заявка

Заявка - сукупність документів, необхідних для видачі центральним органом виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності патенту. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Заявка - сукупність документів, необхідних для видачі Департаментом патенту (деклараційного патенту) на винахід (секретний винахід) чи деклараційного патенту на корисну модель (секретну корисну модель).

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від

15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // *Офіційний вісник України*, 2002, № 16).

Заявка - сукупність документів, необхідних для видачі центральним органом виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності патенту України на винахід чи патенту України на корисну модель.

(Витяг з п. 1.2. наказу Міністерства освіти і науки України № 22 від 22.01.2001 „Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // *Офіційний вісник України*, 2001, № 9).

Заявка - сукупність документів, необхідних для видачі патенту.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 198 від 18.03.2002 «Про затвердження Правил розгляду заявки на промисловий зразок». // *Офіційний вісник України*, 2002, № 14).

Заявка - сукупність документів, необхідних для реєстрації кваліфікованого зазначення походження товару та/або права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 598 від 17.08.2001 „Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару та/або права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару”. // *Офіційний вісник України*, 2001, № 36).

Заявка - сукупність документів, необхідних для реєстрації кваліфікованого зазначення походження товару та/або права на використання кваліфікованого зазначення походження товару.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // *Урядовий кур’єр*, 1999, № 140-141).

Заявка на сорт рослин (заявка) - сукупність документів, необхідних для реєстрації сорту і отримання охоронних документів, що засвідчують права на сорт. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // *Відомості Верховної Ради України*, 1993, № 21).

Зберігання немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних

Зберігання немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних - зберігання вилучених з обігу у передбаченому законодавством порядку немаркованих примірників аудіовізуальних творів чи фонограм компетентними державними органами.

(Витяг з п. 2 Положення про порядок зберігання та знищення немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13.10.2000 р. № 1555 «Про затвердження положень з питань розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних». // *Офіційний вісник України*, 2000, № 42).

Звукозапис

Див. «Запис (звукозапис, відеозапис)».

Здавання у майновий найм

Здавання у майновий найм - передача права користування і (або) володіння оригіналом чи примірником твору, фонограми, відеограми на певний строк з метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Знак для товарів і послуг

Знак для товарів і послуг - позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-ХІІ від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Знак охорони авторського права

Особа, яка має авторське право (автор твору чи будь-яка інша особа, якій на законних підставах передано авторське майнове право на цей твір), для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права. Цей знак складається з таких елементів:

- латинська літера "с", обведена колом, - ©;
- ім'я особи, яка має авторське право;
- рік першої публікації твору.

(Витяг з п. 3 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Знак охорони суміжних прав

Виконавець, виробник фонограм, виробник відеограм для сповіщення про свої суміжні права на фонограмах, відеограмах і всіх їх примірниках, що розповсюджуються серед публіки на законних підставах, або їх упаковках можуть використовувати знак охорони суміжних прав. Цей знак складається з таких елементів:

- латинська літера "Р", обведена колом, - ©;
- імена (назви) осіб, які мають щодо цих фонограм (відеограм) суміжні права;
- рік першої публікації фонограм (відеограм).

(Витяг з п. 3 ст. 37 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Знищення немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

Знищення немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних - дії органів державної виконавчої служби, спрямовані на фізичне знищення конфіскованих згідно з рішенням суду примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

(Витяг з п. 2 Положення про порядок зберігання та знищення немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13.10.2000 р.

№ 1555 «Про затвердження положень з питань розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеогам, комп'ютерних програм, баз даних». //Офіційний вісник України, 2000, № 42).

Імпортер примірників аудіовізуальних творів

Імпортер примірників - український суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснив купівлю (у тому числі з оплатою в negroшовій формі) в іноземного суб'єкта господарської діяльності примірників аудіовізуальних творів чи фонограм із ввезенням або без ввезення їх на митну територію України.

(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).

Ім'я автора

Ім'я автора - сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Інтегральна мікросхема

Інтегральна мікросхема - мікроелектронний виріб кінцевої або проміжної форми, призначений для виконання функцій електронної схеми, елементи і з'єднання якого неподільно сформовані в об'ємі і (або) на поверхні матеріалу, що становить основу такого виробу, незалежно від способу його виготовлення.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» № 621/97 від 28.11.1997. // Відомості Верховної Ради України, 1998, № 8).

Інтегральна мікросхема (ІМС), виготовлена із застосуванням зареєстрованої топографії

ІМС визнається виготовленою із застосуванням зареєстрованої топографії, якщо при цьому використано всі елементи, які визначають топографію ІМС оригінальною. (Витяг з п. 3 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» № 621/97 від 28.11.1997. // Відомості Верховної Ради України, 1998, № 8).

Інтелектуальна власність

Інтелектуальна власність - виключні права на результати інтелектуальної діяльності. (Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України від 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України». // Офіційний вісник України, 2001, № 12).

Інформаційні ресурси науково-технічної інформації

Інформаційні ресурси науково-технічної інформації - це систематизоване

зiбрання науково-технiчної лiтератури i документацiї (книги, брошури, перiодичнi видання, патентна документацiя, нормативно-технiчна документацiя, промисловi каталоги, конструкторська документацiя, звітна науково-технiчна документацiя з науково-дослiдних i дослiдно-конструкторських робiт, депонованi рукописи, переклади науково-технiчної лiтератури i документацiї), зафiксованi на паперових чи iнших носiях.

(Витяг зi ст. 1 Закону України «Про науково-технiчну iнформацiю» № 3322-ХІІ вiд 25.06.1993. // Вiдомості Верховної Ради України, 1993, № 33).

Інформаційні ресурси національної системи науково-технічної інформації

Інформаційні ресурси національної системи науково-технічної інформації становлять сукупність довідково-інформаційних фондів з необхідним довідково-пошуковим апаратом i відповідними технічними засобами зберігання, обробки i передачі, що є у володінні, розпорядженні, користуванні державних органів i служб науково-технічної інформації, наукових i науково-технічних бібліотек, комерційних центрів, підприємств, установ i організацій.

(Витяг з п. 1 ст. 10 Закону України «Про науково-технiчну iнформацiю» № 3322-ХІІ вiд 25.06.1993. // Вiдомості Верховної Ради України, 1993, № 33).

Інформаційний ринок

Інформаційний ринок - це система економічних, організаційних i правових відносин щодо продажу i купівлі інформаційних ресурсів, технологій, продукції та послуг. (Витяг зi ст. 1 Закону України «Про науково-технiчну iнформацiю» № 3322-ХІІ вiд 25.06.1993. // Вiдомості Верховної Ради України, 1993, № 33).

Експортер примірників аудіовізуальних творів

Експортер примірників - український суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснив продаж (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) iноземному суб'єкту господарської діяльності примірників аудіовізуальних творів чи фонограм із вивезенням або без вивезення їх з митної території України.

(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти i науки України № 101 вiд 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).

Експертиза на локальну новизну

Експертиза на локальну новизну - складова частина кваліфікаційної експертизи, що встановлює локальну новизну винаходу.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти i науки України № 197 вiд 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).

Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті)

Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті) - експертиза, що встановлює

відповідність винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності).

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Примітка: таке ж визначення міститься в п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16.

Кваліфікаційна експертиза передбачає проведення комплексу досліджень, необхідних для підготовки експертного висновку за заявкою та прийняття рішення щодо державної реєстрації сорту і прав на нього.

(Витяг зі ст. 27 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Кваліфіковане зазначення походження товару

Кваліфіковане зазначення походження товару - термін, що охоплює (об'єднує) такі терміни:

- назва місця походження товару;
- географічне зазначення походження товару.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // Урядовий кур'єр, 1999, № 140-141).

Кваліфіковане зазначення походження товару - назва місця походження товару або географічного зазначення походження товару.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 598 від 17.08.2001 „Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару та/або права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару”. // Офіційний вісник України, 2001, № 36).

Комбінований платіж

Комбінований платіж - ліцензійний платіж, що включає роялті та паушальний платіж. *(Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).*

Комерційна таємниця

Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

(Витяг з п. 2 ст. 505 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Комерційна таємниця - відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону. *(Витяг з ст. 36 Господарського кодексу України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).*

Компіляція даних

Див. «База даних (компіляція даних)».

Комп'ютерна програма

Комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах).

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Примітка: таке ж визначення міститься в п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах”. // Офіційний вісник України, 2005, № 3.

Комп'ютерна програма вільного користування

Комп'ютерна програма вільного користування - це комп'ютерна програма, що розповсюджується на умовах ліцензії, що надає користувачеві дозвіл на: використання програми з будь-якою метою; доступ до програмного коду; будь-які дослідження механізмів функціонування програми; використання механізмів (принципів) функціонування будь-яких довільних частин коду програми для створення інших програм та (або) адаптації до потреб користувача; відтворення програми і розповсюдження копій програми будь-яким способом та в будь-якій формі; зміну і вільне розповсюдження як оригінальної програми, так і зміненої, за тими самими умовами, під які підпадає і оригінальна програма.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах”. // Офіційний вісник України, 2005, № 3).

Комп'ютерна програма навчального призначення

Комп'ютерна програма навчального призначення - це комп'ютерна програма, яка є засобом навчання, що зберігається на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюється на електронному обладнанні.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у

навчальних закладах”. // Офіційний вісник України, 2005, № 3).

Контрафактна продукція

Контрафактна продукція – продукція або примірник, які випускаються, відтворюються, публікуються, розповсюджуються, реалізуються тощо з порушенням майнових прав інтелектуальної власності.

(Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Контрафактні товари

Контрафактні товари - товари, що містять об’єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території призводить до порушення прав власника, що захищаються відповідно до чинного законодавства України та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

(Витяг з п. 10 ст. 1 Митного кодексу України від 11.07.2002 № 92-IV. // Урядовий кур’єр, 2002, № 148).

Контрафактний примірник твору, фонограми, відеограми

Контрафактний примірник твору, фонограми, відеограми - примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб’єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Контрольна марка

Контрольна марка - це спеціальний знак, що засвідчує дотримання авторських і (або) суміжних прав і дає право на розповсюдження примірників комп’ютерних програм, баз даних. Контрольна марка є самоклеїним знаком одноразового використання, зовнішній бік якого має спеціальний голографічний захист.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп’ютерних програм у навчальних закладах”. // Офіційний вісник України, 2005, № 3).

Контрольна марка - спеціальний знак, що засвідчує додержання авторських і суміжних прав і дає право на розповсюдження, у тому числі шляхом імпорту, оптової та роздрібної торгівлі примірників аудіовізуальних творів чи фонограм на території України та їх експорту.

(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». //

Офіційний вісник України, 2001, № 13).

Контрольна марка є самоклеїним знаком одноразового використання, зовнішній бік якого має спеціальний голографічний захист. Розмір контрольної марки 18 x 26 міліметрів.

(Витяг з п. 6 Порядку виробництва, зберігання, видачі контрольних марок та маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13.10.2000 р. № 1555 «Про затвердження положень з питань розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних». // Офіційний вісник України, 2000, № 42).

Корисна модель

Корисна модель - нове й промислово придатне конструктивне виконання пристрою.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).

Див. також «Винахід (корисна модель)»

Країна походження [твору]

Країною походження вважається:

- а) для творів, вперше випущених у світ у будь-якій країні Союзу [Союз утворюється країнами, до яких застосовується дійсна Конвенція] - ця країна; для творів, випущених у світ одночасно в кількох країнах Союзу, що надають різні строки охорони, - та країна, законодавство якої встановлює найкоротший строк охорони;
- б) для творів, випущених у світ одночасно у будь-якій країні, що не входить до Союзу, і в одній із країн Союзу, - ця остання країна;
- с) для творів, не випущених у світ, або для творів, випущених у світ вперше в країні, що не входить до Союзу, без одночасного випуску в світ у будь-якій країні Союзу, - та країна Союзу, громадянином якої є автор, за умови, що
- (д) стосовно кінематографічних творів, виробник яких має свою штаб-квартиру або звичайне місце проживання в будь-якій країні Союзу, країною походження є ця країна;

(і) стосовно творів архітектури, споруджених у будь-якій країні Союзу, або інших художніх творів, що є частиною будівлі чи іншої споруди, розташованої в будь-якій країні Союзу, країною походження є ця країна.

(Витяг з ст. 5 (4) Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів. Паризький Акт від 24.07.1971 р., змінений 2 жовтня 1979 року. Дата приєднання України: 31.05.95 р. відповідно до Закону України від 31.05.1995 р. № 189. Дата набрання чинності: 25.10.1995 р. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Критерії придатності сорту для набуття прав інтелектуальної власності на нього

Сорт вважається придатним для набуття права на нього як на об'єкт інтелектуальної власності, якщо за проявом ознак, породжених певним генотипом чи певною комбінацією генотипів, він є новим, відмінним, однорідним та стабільним.

(Витяг з п. 2 ст. 11 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Літературні і художні твори

Термін "літературні і художні твори" охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені, як-то: книги, брошури та інші письмові твори; лекції звернення, проповіді та інші подібного роду твори; драматичні і музично-драматичні твори; хореографічні твори і пантоміми; музичні твори з текстом або без тексту; кінематографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним кінематографії; рисунки, твори живопису, архітектури, скульптури, графіки і літографії; фотографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним фотографії; твори прикладного мистецтва; ілюстрації, географічні карти, плани, ескізи і пластичні твори, що відносяться до географії, топографії, архітектури або наук.

(Витяг зі ст. 2 (1) Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів. Паризький Акт від 24.07.1971 р., змінений 2 жовтня 1979 року. Дата приєднання України: 31.05.95 р. відповідно до Закону України від 31.05.1995 р. № 189. Дата набрання чинності: 25.10.1995 р. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Ліцензійна комп'ютерна програма

Ліцензійна комп'ютерна програма - це комп'ютерна програма, яка вводиться в обіг, розповсюджується і використовується в обсягах, формах і способами, прямо зазначеними в ліцензії.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах”. // Офіційний вісник України, 2005, № 3).

Ліцензійна продукція

Ліцензійна продукція – плата за надання прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору. (Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Ліцензійні операції

Ліцензійні операції - продаж і придбання виключних прав на запатентований винахід або дозволу на використання винаходу чи ноу-хау з дотриманням певних юридичних заходів.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України від 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та

раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України». // Офіційний вісник України, 2001, № 12).

Ліцензійний договір

Ліцензійний договір - договір, у якому одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання комп'ютерної програми (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог чинного законодавства. (Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах”. // Офіційний вісник України, 2005, № 3).

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності - це письмове повноваження на використання комп'ютерної програми в певній обмеженій сфері, надане особою, яка має виключне право дозволяти використання комп'ютерної програми. Ліцензія на використання комп'ютерної програми може бути виключною, одиничною, невиключною, а також іншого виду, що не суперечить закону. (Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освіти і науки № 903 від 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах”. // Офіційний вісник України, 2005, № 3).

Локальна новизна

Локальна новизна - новизна, що встановлюється за виданими в Україні патентами і поданими до Держдепартаменту заявками на видачу патентів. (Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).

Майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин

Майновим правом інтелектуальної власності на поширення сорту рослин є право його володільця на поширення сорту і на дозвіл чи заборону поширення сорту іншими особами.

(Витяг зі ст. 39-1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від

21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право)

До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать:

- а) виключне право на використання твору;
- б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

(Витяг з ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Майнові права виконавців

Майновим правом виконавців є їх виключне право дозволяти чи забороняти

іншим особам:

- а) публічне сповіщення своїх незафіксованих виконань (прямий ефір);
- б) фіксацію у фонограмах чи відеограмах своїх раніше незафіксованих виконань;
- в) відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх виконань, зафіксованих без їх згоди у фонограмі чи відеограмі, чи за їх згодою, але якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку вони дали свою згоду;
- г) розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, шляхом першого продажу або іншої передачі права власності у разі, коли вони при першій фіксації виконання не дали дозволу виробнику фонограми (виробнику відеограми) на її подальше відтворення;
- д) комерційний прокат, майновий найм своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, якщо при фіксації не було їх згоди на комерційний прокат і майновий найм, навіть після розповсюдження виконань, здійсненого виробником фонограми (відеограми) або за його дозволом;
- е) розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмах чи відеограмах, через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором, якщо при першій фіксації виконання не було їх згоди на такий вид розповсюдження. *(Витяг з ст. 39 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).*

Майнові права виробників фонограм і виробників відеограм

До майнових прав виробників фонограм і виробників відеограм належить їх виключне право на використання своїх фонограм, відеограм і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

- а) відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх фонограм і відеограм у будь-якій формі і будь-яким способом;
- б) розповсюдження серед публіки фонограм, відеограм та їх примірників шляхом першого продажу або іншої передачі права власності;
- в) комерційний прокат фонограм, відеограм і їх примірників, навіть після їх розповсюдження, здійсненого виробником фонограми чи відеограми або за їх дозволом;
- г) публічне сповіщення фонограм, відеограм та їх примірників через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором;
- д) будь-яку видозміну своїх фонограм, відеограм;
- е) ввезення на митну територію України фонограм, відеограм та їх примірників з метою їх поширення серед публіки.

(Витяг з ст. 40 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Майнові права інтелектуальної власності

Майновими правами iнтелектуальної власностi є:

- 1) право на використання об'єкта права iнтелектуальної власностi;
 - 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права iнтелектуальної власностi;
 - 3) виключне право перешкоджати неправомiрному використанню об'єкта права iнтелектуальної власностi, в тому числi забороняти таке використання;
 - 4) iншi майновi права iнтелектуальної власностi, встановленi законом.
- (Витяг з п. 1 ст. 424 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Майновi права iнтелектуальної власностi на комерцiйне найменування

Майновими правами iнтелектуальної власностi на комерцiйне найменування є:

- 1) право на використання комерцiйного найменування;
 - 2) право перешкоджати iншим особам неправомiрно використовувати комерцiйне найменування, в тому числi забороняти таке використання;
 - 3) iншi майновi права iнтелектуальної власностi, встановленi законом.
- (Витяг з п. 1 ст. 490 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Майновi права iнтелектуальної власностi на винахiд, корисну модель, промисловий зразок

Майновими правами iнтелектуальної власностi на винахiд, корисну модель, промисловий зразок є:

- 1) право на використання винаходу, корисної моделi, промислового зразка;
 - 2) виключне право дозволяти використання винаходу, корисної моделi, промислового зразка (видавати лiцензiї);
 - 3) виключне право перешкоджати неправомiрному використанню винаходу, корисної моделi, промислового зразка, в тому числi забороняти таке використання;
 - 4) iншi майновi права iнтелектуальної власностi, встановленi законом.
- (Витяг з п. 1 ст. 464 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Майновi права iнтелектуальної власностi на комерцiйну таємницю

Майновими правами iнтелектуальної власностi на комерцiйну таємницю є:

- 1) право на використання комерцiйної таємницi;
 - 2) виключне право дозволяти використання комерцiйної таємницi;
 - 3) виключне право перешкоджати неправомiрному розголошенню, збиранню або використанню комерцiйної таємницi;
 - 4) iншi майновi права iнтелектуальної власностi, встановленi законом.
- (Витяг з п. 1 ст. 506 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Майновi права iнтелектуальної власностi на компонування iнтегральної мiкросхеми

Майновими правами iнтелектуальної власностi на компонування iнтегральної мiкросхеми є:

- 1) право на використання компонування iнтегральної мiкросхеми;
- 2) виключне право дозволяти використання компонування iнтегральної мiкросхеми;
- 3) виключне право перешкоджати неправомiрному використанню компонування iнтегральної мiкросхеми, в тому числi забороняти таке використання;
- 4) iншi майновi права iнтелектуальної власностi, встановленi законом.

(Витяг з п. 1 ст. 474 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Майновi права iнтелектуальної власностi на об'єкт сумiжних прав

Майновими правами iнтелектуальної власностi на об'єкт сумiжних прав є:

- 1) право на використання об'єкта сумiжних прав;
- 2) виключне право дозволяти використання об'єкта сумiжних прав;
- 3) право перешкоджати неправомiрному використанню об'єкта сумiжних прав, у тому числi забороняти таке використання;
- 4) iншi майновi права iнтелектуальної власностi, встановленi законом.

(Витяг з п. 1 ст. 452 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Майновi права iнтелектуальної власностi на сорт рослин

Майновими правами iнтелектуальної власностi на сорт рослин є право володiльця патенту на використання сорту та виключне право на дозвiл чи заборону використання сорту iншими особами.

(Витяг зi ст. 39 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII вiд 21.04.1993. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1993, № 21).

Майновi права iнтелектуальної власностi на сорт рослин, породи тварин, засвiдченi патентом

Майновими правами iнтелектуальної власностi на сорт рослин, породи тварин, засвiдченими патентом, є:

- 1) право на використання сорту рослин, породи тварин, придатних для поширення в Україні;
- 2) виключне право дозволяти використання сорту рослин, породи тварин;
- 3) виключне право перешкоджати неправомiрному використанню сорту рослин, породи тварин, у тому числi забороняти таке використання;
- 4) iншi майновi права iнтелектуальної власностi, встановленi законом.

(Витяг з п. 1 ст. 487 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Майновi права iнтелектуальної власностi на торговельну марку

Майновими правами iнтелектуальної власностi на торговельну марку є:

- 1) право на використання торговельної марки;
- 2) виключне право дозволяти використання торговельної марки;
- 3) виключне право перешкоджати неправомiрному використанню

торговельної марки, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

(Витяг з п. 1 ст. 495 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Майнові права організацій мовлення

До майнових прав організацій мовлення належить їх виключне право на використання своїх програм будь-яким способом і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

а) публічне сповіщення своїх програм шляхом трансляції і ретрансляції;

б) фіксацію своїх програм на матеріальному носії та їх відтворення;

в) публічне виконання і публічну демонстрацію своїх програм у місцях з платним входом.

(Витяг з ст. 41 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Маркування контрольними марками

Маркування контрольними марками - позначення шляхом наклеювання контрольних марок на упаковку примірників аудіовізуальних творів чи фонограм у порядку, передбаченому законодавством.

(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).

Методичні підходи для проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності.

Для проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності застосовуються такі методичні підходи: дохідний; порівняльний; витратний.

(Витяг з п. 8 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності

Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності – інформаційний ресурс, який є складовою частиною центральної інформаційної бази Держмитслужби та складається Держмитслужбою для сприяння захисту прав власників на об'єкти права інтелектуальної власності під час митного контролю та митного оформлення товарів, що містять такі об'єкти на підставі заяв правовласників або їх представників, і містить інформацію, яка дає можливість запобігати переміщенню через митний кордон України товарів з порушенням прав інтелектуальної власності.

(Витяг з п. 1.1 наказу Державної митної служби України «Про затвердження Порядку надання застави або еквівалентної гарантії з відшкодування витрат, пов'язаних з діями митних органів України щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності» від 20.06.2007 № 520. // Офіційний вісник

України, 2007, № 51).

Міжнародна реєстрація знаку для товарів та послуг

Міжнародна реєстрація знаку для товарів та послуг - реєстрація знака, здійснена відповідно до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків або Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України від 15.09.2003 р. № 622 «Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Державного департаменту інтелектуальної власності». // Офіційний вісник України, 2003, № 40).

Назва місця походження товару

Назва місця походження товару - назва географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із зазначеного географічного місця та має особливі властивості, виключно або головним чином зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами або поєднанням цих природних умов з характерним для даного географічного місця людським фактором. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // Урядовий кур'єр, 1999, № 140-141).

Назва сорту

Сортові присвоюється назва, яка повинна його однозначно ідентифікувати і відрізнитися від будь-якої іншої назви існуючого в Україні і державах-учасниках сорту того ж чи спорідненого виду.

Назва сорту включає його родове чи видове позначення і власну назву.

Власна назва може бути представлена будь-яким словом, комбінацією слів, комбінацією слів і цифр або комбінацією літер і цифр.

(Витяг зі ст. 13 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Наукове відкриття

Науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

(Витяг з п. 1 ст. 457 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Науково-інформаційна діяльність

Науково-інформаційна діяльність - це сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави у науково-технічній інформації, що полягає в її збиранні, аналітично-синтетичній обробці, фіксації, зберіганні, пошуку і поширенні.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про науково-технічну інформацію» № 3322-XII від 25.06.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 33).

Науково-технічна інформація

Науково-технічна інформація - це документовані або публічно оголошувані

вiдомостi про вiтчизнянi та зарубiжнi досягнення науки, технiки i виробництва, одержанi в ходi науково-дослiдної, дослiдно-конструкторської, проектно-технологiчної, виробничої та громадської дiяльностi.

(Витяг зi ст. 1 Закону України «Про науково-технiчну iнформацiю» № 3322-ХІІ вiд 25.06.1993. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1993, № 33).

Науково-технiчна продукцiя

Науково-технiчна продукцiя - результати науково-дослiдних, дослiдно-конструкторських, проектних i технологiчних робiт.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України вiд 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-лiцензійну, винахiдницьку та рацiоналiзаторську роботу в Збройних Силах України». // Офіційний вiсник України, 2001, № 12).

Нацiональна система науково-технiчної iнформацiї

Нацiональна система науково-технiчної iнформацiї - це органiзаційно-правова структура, за допомогою якої формується державна iнформаційна полiтика, а також здiйснюється координацiя робiт по створенню, користуванню, зберiганню та поширенню нацiональних ресурсiв науково-технiчної iнформацiї з урахуванням iнтересiв нацiональної безпеки.

(Витяг з п. 1 ст. 8 Закону України «Про науково-технiчну iнформацiю» № 3322-ХІІ вiд 25.06.1993. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1993, № 33).

Недобросовiсна конкуренцiя

Недобросовiсна конкуренцiя - будь-якi дiї у конкуренцiї, що суперечать правилам, торговим та iншим чесним звичаям у пiдприємницькiй дiяльностi. Недобросовiсною конкуренцiєю є неправомiрне використання дiлової репутацiї суб'єкта господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесi конкуренцiї та досягнення неправомiрних переваг у конкуренцiї, неправомiрне збирання, розголошення та використання комерцiйної таємниці, а також iншi дiї. *(Витяг з ст. 32 Господарського кодексу України № 436-IV вiд 16.01.2003 р. // Офіційний вiсник України, 2003, № 11).*

Недобросовiсною конкуренцiєю є будь-якi дiї у конкуренцiї, що суперечать правилам, торговим та iншим чесним звичаям у пiдприємницькiй дiяльностi. *(Витяг з ст. 1 Закону України «Про захист вiд недобросовiсної конкуренцiї» № 236/96-ВР вiд 07.06.1996 р. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1996, № 36).*

Нелiцензійна комп'ютерна програма

Нелiцензійна комп'ютерна програма - це комп'ютерна програма, яка використовується у будь-якiй формi i будь-яким способом без вiдповiдного письмового дозволу особи, якiй належать майновi права iнтелектуальної власностi на цю програму. *(Витяг з п. 1.1 наказу Міністерства освiти i науки № 903 вiд 02.12.2004 р. „Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах”. // Офіційний вiсник України, 2005, № 3).*

Немарковані примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеогам, комп'ютерних програм, баз даних

Немарковані примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеогам, комп'ютерних програм, баз даних - примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеогам, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію, яка не відповідає носію цього примірника, чи номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, а також марковані підробними контрольними марками.

(Витяг з п. 2 Положення про порядок зберігання та знищення немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеогам, комп'ютерних програм, баз даних, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13.10.2000 р. № 1555 «Про затвердження положень з питань розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеогам, комп'ютерних програм, баз даних». // Офіційний вісник України, 2000, № 42).

Нематеріальний актив

Нематеріальний актив – об'єкти інтелектуальної, у тому числі промислової, власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому законодавством, об'єктом права власності.

(Витяг з ст.1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» № 143-V від 14.09.2006 р. //Офіційний вісник України, 2006, № 40).

Неправомірне використання комерційної таємниці

Неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю.

(Витяг з ст. 19 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 25.06.1997 р. № 236/96. // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 36).

Неправомірне збирання комерційної таємниці

Неправомірним збиранням комерційної таємниці вважається добування протиправним способом відомостей, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, якщо це завдало чи могло завдати шкоди господарюючому суб'єкту (підприємцю).

(Витяг з ст. 16 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 25.06.1997 р. № 236/96. // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 36).

Новизна локальна

Див. «Локальна новизна».

Новий винахід (корисна модель)

Винахід (корисна модель) визнається новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Об'єкти, що є частиною рівня техніки, для визначення новизни

винаходу повинні враховуватися лише окремо.

(Витяг з п. 3 ст. 7 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Новий промисловий зразок

Промисловий зразок визнається новим, якщо сукупність його суттєвих ознак не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки до центрального органу виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. Крім того, у процесі встановлення новизни промислового зразка береться до уваги зміст усіх раніше одержаних центральним органом виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності заявок, за винятком тих, що на зазначену дату вважаються відкликаними, відкликані або за ними центральним органом виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності прийняті рішення про відмову у видачі патентів і вичерпані можливості оскарження таких рішень.

(Витяг з п. 2 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Новий сорт

Сорт вважається новим, якщо до дати, на яку заявка вважається поданою, заявник (селекціонер) чи інша особа за його дозволом не продавали чи будь-яким іншим способом не передавали матеріал сорту для комерційного використання:

- а) на території України - за рік до цієї дати;
- б) на території іншої держави - щодо деревних та чагарникових культур і винограду за шість років і щодо рослин інших видів за чотири роки до цієї дати.

(Витяг з п. 3 ст. 11 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Обсяг прав на топографію ІМС

Обсяг прав на топографію ІМС визначається зображенням топографії ІМС на матеріальному носії.

(Витяг з п. 4 ст. 4 Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» № 621/97 від 28.11.1997. // Відомості Верховної Ради України, 1998, № 8).

Обсяг правової охорони винаходу (корисної моделі)

Обсяг правової охорони, що надається, визначається формулою винаходу (корисної моделі). Тлумачення формули повинно здійснюватися в межах опису винаходу (корисної моделі) та відповідних креслень.

(Витяг з п. 5 ст.6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Обсяг правової охорони кваліфікованого зазначення походження товару

Обсяг правової охорони, що надається реєстрацією права на використання кваліфікованого зазначення походження товару, визначається занесеними до Реєстру і зафіксованими у свідоцтві характеристиками товару та межами географічного місця. (Витяг з п. 3 ст. 17 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // Урядовий кур'єр, 1999, № 140-141).

Обсяг правової охорони промислового зразка

Обсяг правової охорони, що надається, визначається сукупністю суттєвих ознак промислового зразка, представлених на зображенні (зображеннях) виробу, внесеному до Реєстру, і засвідчується патентом з наведеною у ньому копією внесеного до Реєстру зображення виробу.

(Витяг з п. 6 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Об'єкт винаходу

Об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес у будь-якій сфері технології.

(Витяг з п. 2 ст. 459 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Об'єкт винаходу (корисної моделі)

Об'єктом винаходу (корисної моделі) може бути:

- продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо);
- процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу. (Витяг зі ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Об'єкт знаку для товарів і послуг

Об'єктом знаку може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори та комбінації кольорів, а також будь-яка комбінація таких позначень.

(Витяг з п. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Об'єкти авторського права

Об'єктами авторського права є твори, а саме: 1) літературні та художні твори, зокрема:

- романи, поеми, статті та інші письмові твори;
- лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;
- музичні твори (з текстом або без тексту);
- аудіовізуальні твори;

- твори живопису, архітектури, скульптури та графіки;
- фотографічні твори;
- твори ужиткового мистецтва;
- ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;
- переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів;
- збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;
- 2) комп'ютерні програми;
- 3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;
- 4) інші твори.

(Витяг з п. 1 ст. 433 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

- 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);
- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- 3) комп'ютерні програми;
- 4) бази даних;
- 5) музичні твори з текстом і без тексту;
- 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;
- 7) аудіовізуальні твори;
- 8) твори образотворчого мистецтва;
- 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;
- 10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;
- 11) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо;
- 12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;
- 13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;
- 14) похідні твори;
- 15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за добором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як

складові частини;

16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;

17) інші твори. (Витяг з ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Об'єкти права інтелектуальної власності

До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компонування (топографії) інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
- комерційні таємниці. (Витяг з п. 1 ст. 420 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Об'єкти суміжних прав

Об'єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо цих об'єктів та незалежно від їх призначення, змісту, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження є:

- а) виконання;
- б) фонограми;
- в) відеограми;

г) програми (передачі) організацій мовлення. (Витяг з п. 1 ст. 449 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, оцінки, способу і форми вираження, є:

- а) виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів;
- б) фонограми, відеограми;
- в) передачі (програми) організацій мовлення.

(Витяг з ст. 35 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Об'єкт корисної моделі

Об'єктом корисної моделі може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес у будь-якій сфері технології.

(Витяг з п. 2 ст. 460 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Об'єкт раціоналізаторської пропозиції

Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес. *(Витяг з п. 2 ст. 481 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).*

Об'єкт промислового зразка

Об'єктом промислового зразка можуть бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу. *(Витяг з п. 2 ст. 461 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).*

Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб.

(Витяг з п. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Об'єкт промислової власності

Об'єкт промислової власності - винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування та позначення походження чи найменування місця походження товарів, а також недопущення недобросовісної конкуренції. *(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України від 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України». // Офіційний вісник України, 2001, № 12).*

Оприлюднення (розкриття публіці) твору

Оприлюднення (розкриття публіці) твору - здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Опублікований (випущений у світ) твір

Твір вважається опублікованим (випущеним у світ), якщо він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно показаний, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації.

(Витяг з п. 1 ст. 442 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Опублікування твору, фонограми, відеограми

Опублікування твору, фонограми, відеограми - випуск в обіг за згодою

автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав виготовлених поліграфічними, електронними чи іншими способами примірників твору, фонограми, відеограми у кількості, здатній задовольнити, з урахуванням характеру твору, фонограми чи відеограми, розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором або передачі права власності на них чи володіння ними іншими способами. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми у сховищі (депозитарії) з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору, фонограми, відеограми.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Організація колективного управління (організація колективного управління майновими правами)

Організація колективного управління (організація колективного управління майновими правами) - організація, що управляє на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і не має на меті одержання прибутку.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Організація мовлення

Організація мовлення - організація ефірного мовлення чи організація кабельного мовлення.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від

23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Організація ефірного мовлення

Організація ефірного мовлення - телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гама-променів тощо) у будь-якому частотному діапазоні (у тому числі й з використанням супутників). *(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).*

Організація кабельного мовлення

Організація кабельного мовлення - телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі на віддаль сигналу за допомогою того чи іншого виду наземного,

підземного чи підводного кабелю (провідникового, оптоволоконного чи іншого виду).

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Оригінальна топографія інтегральної мікросхеми

Топографія ІМС визнається оригінальною, якщо вона не створена шляхом прямого відтворення (копіювання) іншої топографії ІМС, має відмінності, що надають їй нові властивості, і не була відомою у галузі мікроелектроніки до дати подання заявки до Установи або до дати її першого використання.

Топографія ІМС визнається оригінальною доти, доки не доведено протилежне. (Витяг з п. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» № 621/97 від 28.11.1997. // Відомості Верховної Ради України, 1998, № 8).

Основні методи дохідного підходу для оцінки майнових прав інтелектуальної власності.

Основними методами дохідного підходу, що застосовується для оцінки майнових прав інтелектуальної власності, є метод непрямой капіталізації (дисконтування грошового потоку) та метод прямої капіталізації доходу.

(Витяг з п. 10 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Особисті немайнові права автора

Автору належать такі особисті немайнові права:

1) вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;

2) забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;

3) вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;

4) вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора.

(Витяг з ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Особисті немайнові права виконавців

Виконавцєві твору належать такі особисті немайнові права:

а) вимагати визнання того, що він є виконавцем твору;

б) вимагати, щоб його ім'я або псевдонім зазначалися чи повідомлялися у зв'язку з кожним його виступом, записом чи виконанням (у разі, якщо це можливо);

в) вимагати забезпечення належної якостi запису його виконання i протидiяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи iншiй суттєвiй змiнi, що може завдати шкоди його честi i репутацiї. (Витяг з п. 1 ст. 38 Закону України «Про авторське право i сумiжнi права» № 3792-ХІІ вiд 23.12.1993 р. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1994, № 13).

Особисті немайнові права інтелектуальної власності

Особистими немайновими правами інтелектуальної власності є:

- 1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) право перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честi чи репутацiї творця об'єкта права інтелектуальної власності;
- 3) iншi особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановленi законом.

(Витяг з п. 1 ст. 423 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офіційний вiсник України, 2003, № 11).

Партія дисків для лазерних систем зчитування iз записом на них iнформацiї

Партія дисків для лазерних систем зчитування iз записом на них iнформацiї - будь-яка кiлькiсть дисків для лазерних систем зчитування iз записом на них iнформацiї, що виробляються з однієї матрицi та супроводжуються одним товаросупровiдним документом.

(Витяг з п. 1 Постанови Кабiнету Міністрів України вiд 04.07.2002 р. № 925 «Про затвердження Порядку надання, зберiгання та видачi примiрникiв дисків для лазерних систем зчитування». // Офіційний вiсник України, 2002, № 27).

Патент (декларацiйний патент) на винахiд, декларацiйний патент на корисну модель, патент (декларацiйний патент) на секретний винахiд, декларацiйний патент на секретну корисну модель

Патент (декларацiйний патент) на винахiд, декларацiйний патент на корисну модель, патент (декларацiйний патент) на секретний винахiд, декларацiйний патент на секретну корисну модель - охоронний документ, що засвiдчує прiоритет, авторство i право власності на винахiд (корисну модель).

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освiти i науки України № 197 вiд 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахiд та заявки на корисну модель”. // Офіційний вiсник України, 2002, № 16).

Патент (декларацiйний патент) на секретний винахiд

Патент (декларацiйний патент) на секретний винахiд - рiзновид патенту, що видається на винахiд, вiднесений до державної таємниці.

(Витяг зi ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи i корисні моделі» № 3687-ХІІ вiд 15.12.1993. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1994, № 7).

Патент (декларацiйний патент) на секретний винахiд – рiзновид патенту, що

видається на винахід, який містить інформацію, віднесenu до державної таємниці. (Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).

Патент на винахід

Патент на винахід - різновид патенту, що видається за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Примітка: таке ж визначення міститься в п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16.

Патент на винахід, деклараційний патент на винахід, деклараційний патент на корисну модель, патент (деклараційний патент) на секретний винахід, деклараційний патент на секретну корисну модель)

Патент на винахід, деклараційний патент на винахід, деклараційний патент на корисну модель, патент (деклараційний патент) на секретний винахід, деклараційний патент на секретну корисну модель) - охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель).

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Патентна інформація

Патентна інформація - сукупність відомостей про результати науково-технічної діяльності, що містяться в описах, які додаються до заявок на винаходи чи до охоронних документів, про правовий статус патентних документів, а також про умови реалізації прав, які витікають з патентних документів.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України від 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України». // Офіційний вісник України, 2001, № 12).

Патентна чистота

Патентна чистота – властивість технологій та /або їх складових бути вільно використаними в певній державі без загрози порушення чинних на її території охоронних документів (патентів) на об'єкти права інтелектуальної власності, які належать третім особам, визначена згідно з чинними охоронними документами (патентами) на ці об'єкти та нормативно – правовими актами держави (держав), де планується використання зазначених технологій та їх складових, а також відповідно до конкретного періоду часу,

обумовленого строком дiї охоронних документiв (патентiв) на складовi технологiї на території такої держави (держав).

(Витяг з ст.1 Закону України «Про державне регулювання дiяльностi у сферi трансферу технологiй» № 143 – V вiд 14.09.2006 р. //Офiцiйний вiсник України, 2006, № 40).

Патентнi дослідження

Патентнi дослідження - системний науковий аналіз властивостей об'єкта господарської дiяльностi протягом його життєвого циклу, якi впливають з правової охорони об'єктiв промислової власностi.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України вiд 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-лiцензiйну, винахiдницьку та рацiоналiзаторську роботу в Збройних Силах України». // Офiцiйний вiсник України, 2001, № 12).

Патентнi повiренi

Див. «Державний реєстр України представникiв у справах iнтелектуальної власностi (патентних повiрених)»

Патентне право

Патентне право - сукупнiсть правових норм, що регулюють вiдношення, пов'язанi зi створенням i використанням винаходiв i рацiоналiзаторських пропозицiй, матерiальне i моральне стимулювання масового винахiдництва, а також захист авторських прав. (Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України вiд 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-лiцензiйну, винахiдницьку та рацiоналiзаторську роботу в Збройних Силах України». // Офiцiйний вiсник України, 2001, № 12).

Патентоспроможнiсть

Патентоспроможнiсть - юридична властивiсть технiчного рiшення задачi, що полягає в тому, що воно має всi ознаки, достатнi для визнання його винаходом i в разi вiдповiдного оформлення заявних матерiалiв може бути захищено патентом.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України вiд 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-лiцензiйну, винахiдницьку та рацiоналiзаторську роботу в Збройних Силах України». // Офiцiйний вiсник України, 2001, № 12).

Паушальний платiж

Паушальний платiж - одноразовий платiж, який становить фiксовану суму i не залежить вiд обсягiв виробництва (продажу) продукцiї (товарiв, робiт, послуг) з використанням об'єкта права iнтелектуальної власностi. (Витяг з п. 3 Нацiонального стандарту № 4 „Оцiнка майнових прав iнтелектуальної власностi”, затвердженого Постановою Кабiнету Міністрiв України вiд 03.10.2007 р. № 1185. // Офiцiйний вiсник України, 2007, № 75).

Первиннi суб'єкти сумiжних прав

Первинними суб'єктами сумiжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник вiдеограми, органiзацiя мовлення.

(Витяг з п. 1 ст. 37 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Перехід творів у суспільне надбання

Закінчення строку дії авторського права на твори означає їх перехід у суспільне надбання.

(Витяг з п. 1 ст. 30 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Підтримувач сорту

Підтримувач сорту - фізична або юридична особа, яка впродовж чинності визначеного цим Законом строку майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту рослин, засвідченого свідоцтвом про державну реєстрацію сорту рослин, забезпечує збереженість сорту у процесі його господарського обороту шляхом підтримання ознак, породжених певним генотипом або комбінацією генотипів відповідно до прояву, що був зафіксований при державній реєстрації.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав

Піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав - опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення.

(Витяг з ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Плагіат

Плагіат - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

(Витяг з ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Повторне порушення суб'єктом господарювання зобов'язань та ліцензійних умов

Повторним порушенням є вчинення суб'єктом господарювання протягом терміну дії ліцензії порушення зобов'язань або ліцензійних умов після застосування фінансових санкцій, спеціальних заходів, а також заходів адміністративної чи кримінальної відповідальності за порушення будь-якої з ліцензійних умов, визначених Законом. (Витяг з п. 15 Постанови Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 р. № 675 „Про затвердження Порядку прийняття рішення про застосування до суб'єктів господарювання спеціальних заходів, спрямованих на припинення порушень вимог Закону України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів

господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування, матриць". // *Офіційний вісник України*, 2002, № 21).

Попередня заявка

Попередня заявка - заявка, яка була подана до Держдепартаменту чи до відповідного органу держави - учасниці Паризької конвенції з охорони промислової власності і за якою заявлено пріоритет.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // *Офіційний вісник України*, 2002, № 16).

Порівняльний підхід до оцінки майнових прав інтелектуальної власності

Порівняльний підхід до оцінки майнових прав інтелектуальної власності застосовується у разі наявності достатнього обсягу достовірної інформації про ціни на ринку подібних об'єктів та умови договорів щодо розпорядження майновими правами на такі об'єкти.

(Витяг з п. 22 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // *Офіційний вісник України*, 2007, № 75).

Порушення прав на використання зазначення походження товару

Порушенням прав на використання зазначення походження товару є використання неправдивого (фальшивого) зазначення або такого зазначення, що вводить споживача в оману щодо справжнього місця походження товару.

(Витяг з п. 1 ст. 23 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // *Урядовий кур'єр*, 1999, № 140-141).

Похідний сорт

Похідним в основному від іншого сорту (вихідного сорту) вважається сорт, який хоч явно і відрізняється від вихідного сорту, але:

а) зберігає прояв основних ознак, породжених генотипом чи певною комбінацією генотипів вихідного сорту;

б) відповідає генотипу чи комбінації генотипів вихідного сорту, за винятком відмінностей, зумовлених походженням;

в) похідні в основному сорти можуть бути отримані шляхом відбору природно індукованого мутанта чи соматоклонового варіанта або шляхом відбору рослин вихідного сорту, зворотним схрещуванням або методом генної інженерії.

(Витяг з п. 4 ст. 39 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // *Відомості Верховної Ради України*, 1993, № 21).

Похідний твір

Похідний твір - твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову

(до похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів). (Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Права інтелектуальної власності на географічне зазначення

Правами інтелектуальної власності на географічне зазначення є:

- 1) право на визнання позначення товару (послуги) географічним зазначенням;
- 2) право на використання географічного зазначення;
- 3) право перешкоджати неправомірному використанню географічного зазначення, в тому числі забороняти таке використання.

(Витяг з п. 1 ст. 503 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Права на сорти

Можуть набуватися такі права на сорти:

- особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин;
- майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин;
- майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин.

(Витяг зі ст. 10 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Право інтелектуальної власності

Право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом.

(Витяг з п. 1 ст. 418 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Презумпція авторства

За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору. (Витяг з п. 1 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Пріоритет заявки

Пріоритет заявки (пріоритет) - першість у поданні заявки. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Пріоритет заявки (пріоритет) - першість у поданні заявки. (Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).

Придатність винаходу для набуття права інтелектуальної власності на нього

Винахід вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності

на нього, якщо вiн, вiдповiдно до закону, є новим, має винахiдницький рiвень i придатний для промислового використання.

(Витяг з п. 1 ст. 459 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Придатнiсть компонування iнтегральної мiкросхеми для набуття права iнтелектуальної власностi на нього

Компонування iнтегральної мiкросхеми вважається придатним для набуття права iнтелектуальної власностi на нього, якщо воно є оригiнальним.

(Витяг з п. 1 ст. 471 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Придатнiсть корисної моделi для набуття права iнтелектуальної власностi на неї

Корисна модель вважається придатною для набуття права iнтелектуальної власностi на неї, якщо вона, вiдповiдно до закону, є новою i придатною для промислового використання.

(Витяг з п. 1 ст. 460 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Придатнiсть промислового зразка для набуття права iнтелектуальної власностi на нього

Промисловий зразок вважається придатним для набуття права iнтелектуальної власностi на нього, якщо вiн, вiдповiдно до закону, є новим.

(Витяг з п. 1 ст. 461 Цивiльного кодексу України № 435-IV вiд 16.01.2003 р. // Офiцiйний вiсник України, 2003, № 11).

Придатнiсть сорту для поширення в Україні

Сорт вважається придатним для поширення в Україні, якщо вiн вiдмiнний, однорiдний та стабiльний, може бути використаний для задоволення потреб суспiльства i не заборонений для поширення з пiдстав загрози життю i здоров'ю людей, нанесення шкоди тваринному i рослинному свiту, збереженню довкiлля. *(Витяг зi ст. 14 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII вiд 21.04.1993. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1993, № 21).*

Примiрник аудiовiзуального твору чи фонограми

Примiрник аудiовiзуального твору чи фонограми - вiдтворена в будь-якій матерiальній формi копія аудiовiзуального твору чи фонограми, яка мiстить у собі всi або значну частину зображення чи звукiв, що є складовими частинами цього аудiовiзуального твору чи фонограми.

(Витяг з п. 1.5 наказу Мiнiстерства освiти i науки України № 101 вiд 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примiрникiв аудiовiзуальних творiв та фонограм». // Офiцiйний вiсник України, 2001, N 13).

Примiрник твору

Примiрник твору - копія твору, виконана у будь-якій матерiальній формi.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право i сумiжні права» №

3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 13).

Примірник фонограми

Примірник фонограми - копія фонограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цієї фонограми і містить усі зафіксовані на ній звуки чи їх частину.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 13).

Примірник відеограми

Примірник відеограми - копія відеограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цієї відеограми і містить усі зафіксовані на ній рухомі зображення чи їх частину (як із звуковим супроводом, так і без нього). (Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 13).

Примусова ліцензія на використання сорту

Примусова ліцензія на використання сорту дає право особі, яка її отримує, використовувати сорт без дозволу володільця патенту. Видавати примусові ліцензії на використання сортів можуть Кабінет Міністрів України і суд.

(Витяг зі ст. 47 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // *Відомості Верховної Ради України*, 1993, № 21).

Продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу

Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або ознаку, еквівалентну їй. (Витяг з п. 2 ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 7).

Продукт як об'єкт технології

Продукт як об'єкт технології - це матеріальний об'єкт як результат діяльності людини. Таким продуктом, зокрема, є пристрій, механізм, система (комплекс) взаємодіючих пристроїв, споруда, виріб, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини та інший біологічний матеріал, у тому числі трансгенна рослина і тварина. (Витяг з п. 2.3.1 наказу Міністерства освіти і науки України № 22 від 22.01.2001 „Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // *Офіційний вісник України*, 2001, № 9).

Продюсер аудіовізуального твору

Продюсер аудіовізуального твору - особа, яка організує або організує та фінансує створення аудіовізуального твору.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 13).

Промисловий зразок

Промисловий зразок - результат творчої діяльності людини в галузі

художнього конструювання.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Примітка: таке ж визначення міститься в п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 198 від 18.03.2002 «Про затвердження Правил розгляду заявки на промисловий зразок». // Офіційний вісник України, 2002, № 14.

Промислово придатний винахід (корисна модель)

Винахід (корисна модель) визнається промислово придатним, якщо його може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності. (Витяг з п. 8 ст. 7 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Просте зазначення походження товару

Просте зазначення походження товару - будь-яке словесне чи зображувальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару. Ним може бути і назва географічного місця, яка вживається для позначення товару або як складова частина такого позначення. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» № 752-XIV від 14.07.1999 р. // Урядовий кур'єр, 1999, № 140-141).

Процес як об'єкт технології

Процес як об'єкт технології - це дія або сукупність дій, виконуваних щодо продуктів та інших матеріальних об'єктів за допомогою принаймні одного продукту і спрямованих на досягнення певного технічного результату. Таким процесом, зокрема, є виготовлення, обробка, переробка продукту та контролювання його якості, перетворення речовини, енергії, даних, вимірювання параметрів, діагностування, лікування, керування процесом, який є об'єктом технології.

(Витяг з п. 2.3.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 22 від 22.01.2001 „Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2001, № 9).

Псевдонім

Псевдонім - вигадане ім'я, вибране автором чи виконавцем для позначення свого авторства. (Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Публічне виконання

Публічне виконання - подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих

цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Публічна демонстрація аудіовізуального твору, відеограми

Публічна демонстрація аудіовізуального твору, відеограми - публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав у приміщенні, в якому можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору чи зафіксованого у відеограмі виконання або будь-яких рухомих зображень.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Публічний показ

Публічний показ - будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, виконання, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї чи близьких знайомих цієї сім'ї особи, яка здійснює показ, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час (публічний показ аудіовізуального твору чи відеограми означає також демонстрацію окремих кадрів аудіовізуального твору чи відеограми без дотримання їх послідовності).

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Публічне сповіщення (доведення до загального відома)

Публічне сповіщення (доведення до загального відома) - передача за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гама-променів тощо), у тому числі з використанням супутників, чи передача на віддалі за допомогою проводів або будь-якого виду наземного чи підземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організації мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуку не можуть бути сприйняті.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Раціоналізатор

Раціоналізатор - автор раціоналізаторської пропозиції, особа, яка постійно чи

епізодично займається раціоналізацією.

(Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України від 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України». // Офіційний вісник України, 2001, № 12).

Раціоналізаторська пропозиція

Раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності. (Витяг з п. 1 ст. 481 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Раціоналізація

Раціоналізація - удосконалення методів будь-якої роботи, що забезпечує підвищення продуктивності праці, покращання якості продукції та виконане на основі впровадження нової інформації в практику. (Витяг з п. 1.1 наказу Міністра оборони України від 05.03.2001 р. № 78 «Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України». // Офіційний вісник України, 2001, № 12).

Реєстр примірників дисків

Реєстр примірників дисків - сукупність даних про диски, їх виробників (імпортерів), а також осіб, яким належать немайнові, майнові права на відповідні об'єкти авторського права та/або суміжних прав, що містяться на цих дисках. (Витяг з п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 04.07.2002 р. № 925 «Про затвердження Порядку надання, зберігання та видачі примірників дисків для лазерних систем зчитування». // Офіційний вісник України, 2002, № 27).

Репрографічне відтворення (репродукування)

Репрографічне відтворення (репродукування) - факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу письмового чи іншого графічного твору або його примірника шляхом фотокопіювання або іншими подібними способами, крім запису в електронній (у тому числі цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер. (Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Рівень техніки

Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. Рівень техніки включає також зміст будь-якої заявки на видачу в Україні патенту (у тому числі міжнародної заявки, в якій зазначена Україна) у тій редакції, в якій цю заявку було подано спочатку, за умови, що дата її подання (а якщо заявлено пріоритет, то дата пріоритету) передує тій даті, яка зазначена у частині четвертій цієї статті, і що вона була опублікована на цю дату чи після цієї дати. (Витяг з п. 4 і 5 ст. 7 Закону України «Про охорону

прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 7).

Різновиди сорту

Різновидами сорту, на які можуть набуватися права, є клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // *Відомості Верховної Ради України*, 1993, № 21).

Розголошення комерційної таємниці

Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до чинного законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди господарюючому суб'єкту (підприємцю). (Витяг з ст. 17 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 25.06.1997 р. № 236/96. // *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 36).

Розкриття публіці твору

Див. «Оприлюднення (розкриття публіці) твору».

Розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав

Розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав - будь-яка дія, за допомогою якої об'єкти авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, в тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 13).

Розповсюдження примірників аудіовізуальних творів чи фонограм

Розповсюдження примірників аудіовізуальних творів чи фонограм - випуск в обіг примірників аудіовізуальних творів чи фонограм і наступні за цим будь-які дії розповсюджувачів цих примірників, які тягнуть, незалежно від способу, передачу права власності або передачу права володіння, або права користування, або права розпорядження на ці примірники.

(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // *Офіційний вісник України*, 2001, N 13).

Розповсюджувач примірників аудіовізуальних творів чи фонограм

Розповсюджувач примірників аудіовізуальних творів чи фонограм - суб'єкт підприємницької діяльності, який придбав у власність або одержав у володіння (розпорядження) випущені в обіг примірники аудіовізуальних творів чи фонограм з метою їх передачі у власність або у володіння, користування, розпорядження третім особам шляхом продажу через мережу

оптової, роздрібною чи дрібнороздрібною торгівлі або в інший спосіб.
(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).

Роялті

Роялті – ліцензійний платіж у вигляді сум, які сплачуються періодично, залежно від обсягів виробництва або реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об'єкта права інтелектуальної власності. (Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185.// Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Свідцтво про авторство на сорт

Свідцтво про авторство на сорт - охоронний документ, що засвідчує особисте немайнове право авторства на сорт.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Свідцтво про державну реєстрацію сорту рослин

Свідцтво про державну реєстрацію сорту рослин - охоронний документ, що засвідчує майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Секретний винахід (секретна корисна модель)

Секретний винахід (секретна корисна модель) - винахід (корисна модель), що містить Інформацію, віднесену до державної таємниці. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Секретний винахід (секретна корисна модель) – винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесену до державної таємниці.

(Витяг з п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16).

Службові обов'язки

Службові обов'язки - зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі).

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Службовий винахід (корисна модель)

Службовий винахід (корисна модель) - винахід (корисна модель), створений працівником:

- у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачене інше;

- з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Службовий твір

Службовий твір - твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Сорт рослин

Сорт рослин - окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів, яка, незалежно від того, задовольняє вона повністю або ні умови виникнення правової охорони:

- може бути визначена ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності даного генотипу або комбінації генотипів;

- може бути відрізнена від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву принаймні однієї з цих ознак;

- може розглядатися як єдине ціле з точки зору її придатності для відтворення в незмінному вигляді цілих рослин сорту.

(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Співавтори

Співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір.

(Витяг з ст. 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Співавтори інтерв'ю

Співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла.

(Витяг з п. 3 ст. 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Способи управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав

Суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть управляти своїми правами:

а) особисто;

б) через свого повіреного;

в) через організацію колективного управління.

(Витяг зі ст. 45 Закону України «Про авторське право і суміжні права» №

3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Способи цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав

При порушеннях будь-якою особою авторського права і (або) суміжних прав, передбачених статтею 50 цього Закону, недотриманні передбачених договором умов використання творів і (або) об'єктів суміжних прав, використанні творів і об'єктів суміжних прав з обходом технічних засобів захисту чи з підробленням інформації і (або) документів про управління правами чи створенні загрози неправомірного використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та інших порушеннях особистих немайнових прав і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав мають право:

а) вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право і (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

б) звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

в) подавати позови про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

г) подавати позови про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій;

д) вимагати припинення підготовчих дій до порушення авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі призупинення митних процедур, якщо є підозра, що можуть бути пропущені на митну територію України чи з її митної території контрафактні примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технічних засобів захисту, в порядку, передбаченому Митним кодексом України;

е) брати участь в інспектуванні виробничих приміщень, складів, технологічних процесів і господарських операцій, пов'язаних з виготовленням примірників творів, фонограм і відеограм, щодо яких є підстави для підозри про порушення чи загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

є) вимагати, в тому числі у судовому порядку, публікації в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права і (або) суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень;

ж) вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту, та про канали їх розповсюдження;

з) вимагати прийняття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав. (Витяг з п. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Стабільний сорт

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі сорту, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

(Витяг з п. 8 ст. 11 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Ставка роялті

Ставка роялті – частка бази роялті у відсотковому виразі, яка використовується для визначення величини роялті. (Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185.// Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Строк корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності

Строк корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності – строк, протягом якого є ймовірність отримання економічної вигоди від використання об'єкта права інтелектуальної власності за умови чинності майнових прав на такий об'єкт. (Витяг з п. 3 Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).

Суб'єкти авторського права

Суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права. (Витяг з ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Суб'єкти авторського права - автори творів, зазначених у частині першій статті 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права", їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права. (Витяг з п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756 «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір». // Офіційний вісник України, 2001, № 52).

Суб'єкти права інтелектуальної власності

Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору. (Витяг з п. 1 ст. 421 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення

Суб'єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є виробники товарів, асоціації споживачів, інші особи, визначені законом. (Витяг з п. 1 ст. 502 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Суб'єкти права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок

Суб'єктами права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок є:

- 1) винахідник, автор промислового зразка;
- 2) інші особи, які набули прав на винахід, корисну модель та промисловий зразок за договором чи законом. (Витяг з п. 1 ст. 463 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Суб'єкти права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми

Суб'єктами права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми є:

- 1) автор компонування інтегральної мікросхеми;
- 2) інші особи, які набули прав на компонування інтегральної мікросхеми за договором чи законом. (Витяг з п. 1 ст. 473 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Суб'єкти права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію

Суб'єктами права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію є її автор та юридична особа, якій ця пропозиція подана.

(Витяг з п. 1 ст. 483 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Суб'єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин

Суб'єктами права інтелектуальної власності на сорт рослин є:

- 1) автор (автори) сорту рослин;
- 2) інші особи, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин за договором чи законом.

(Витяг зі ст. 3-1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Суб'єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин

Суб'єктами права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин є:

- 1) автор сорту рослин, породи тварин;
- 2) інші особи, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин за договором чи законом.

(Витяг з п. 1 ст. 486 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України, 2003, № 11).

Суб'єкти суміжних прав

Суб'єктами суміжних прав є:

- а) виконавці творів, їх спадкоємці та особи, яким на законних підставах

передано суміжні майнові права щодо виконань;

б) виробники фонограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм;

в) виробники відеограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеограм;

г) організації мовлення та їх правонаступники.

(Витяг з ст. 36 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Суспільне надбання

Суспільне надбання - твори і об'єкти суміжних прав, строк дії авторського права і (або) суміжних прав на які закінчився.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Твір архітектури

Твір архітектури - твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо). *(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).*

Твір, випущений у світ одночасно у кількох країнах

Твір вважається випущеним у світ одночасно у кількох країнах, якщо він був випущений у двох або більше країнах протягом тридцяти днів після першого його випуску. *(Витяг з ст. 3 (4) Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів. Паризький Акт від 24.07.1971 р., змінений 2 жовтня 1979 року. Дата приєднання України: 31.05.95 р. відповідно до Закону України від 31.05.1995 р. № 189. Дата набрання чинності: 25.10.1995 р. // Офіційний вісник України, 2007, № 75).*

Твір декоративного призначення

Твір декоративного призначення: скульптура малих форм, панно, вази, тарелі, тканини та інші предмети, призначені для оформлення приміщень. *(Витяг з Додатку 3 до Постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72 «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав». // Офіційний вісник України, 2003, № 4).*

Твір, написаний віршами

Твір вважається написаним віршами, якщо не менше ніж половина тексту, що виголошується зі сцени, викладена у віршованій формі (римованим, білим чи вільним віршем). *(Витяг з Додатку 1 до Постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72 «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав». // Офіційний вісник України, 2003, № 4).*

Твір образотворчого мистецтва

Твір образотворчого мистецтва - скульптура, картина, малюнок, гравюра,

лiтографiя, твiр художнього (у тому числi сценiчного) дизайну тощо.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право i сумiжнi права» № 3792-ХІІ вiд 23.12.1993 р. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1994, № 13).

Твiр ужиткового мистецтва

Твiр ужиткового мистецтва - твiр мистецтва, в тому числi твiр художнього промислу, створений ручним або промисловим способом для користування у побутi або перенесений на предмети такого користування.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право i сумiжнi права» № 3792-ХІІ вiд 23.12.1993 р. // Вiдомостi Верховної Ради України, 1994, № 13).

Твiр ужиткового призначення

Твiр ужиткового призначення: посуд, столовi набори, ювелiрнi вироби, вази, шкатулки, скриньки, корзинки, ляльки, iграшки, меблi та iншi художньо оформленi вироби. *(Витяг з Додатку 3 до Постанови Кабiнету Міністрiв України вiд 18.01.2003 р. № 72 «Про*

затвердження мiнiмальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктiв авторського

права i сумiжних прав». // Офіційний вісник України, 2003, № 4).

Творча дiяльнiсть

Творча дiяльнiсть - iндивiдуальна чи колективна творчiсть професійних творчих працівників, результатом якої є твiр чи його iнтерпретацiя, що мають культурно-мистецьку цiннiсть. *(Витяг з ст. 1 Закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» вiд 10.07.1997 № 554/97. // ВР Вiдомостi Верховної Ради України, 1997, № 52).*

Тимчасова заборона дiяльностi суб'єкта господарювання

Тимчасова заборона дiяльностi суб'єкта господарювання передбачає заборону провадження ним дiяльностi, в тому числi виконання окремих дiй, робiт, функцiй чи операцiй, зокрема таких, як виробництво (окремi стадії технологiчного процесу), вiдвантаження, реалiзацiя (продаж), складання звiтiв тощо, якi призводять чи можуть призвести до порушення вимог Закону України «Про особливостi державного регулювання дiяльностi суб'єктiв господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, iмпортом дискiв для лазерних систем зчитування, матриць», на перiод до повного усунення виявлених порушень. *(Витяг з п. 8 Постанови Кабiнету Міністрiв України вiд 17.05.2002 р. № 675 „Про затвердження Порядку прийняття рiшення про застосування до суб'єктiв господарювання спеціальних заходiв, спрямованих на припинення порушень вимог Закону України "Про особливостi державного регулювання дiяльностi суб'єктiв господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, iмпортом дискiв для лазерних систем зчитування, матриць". // Офіційний вісник України, 2002, № 21).*

Тимчасова правова охорона сорту

Внесенi до Реєстру заявок вiдомостi про сорт дають заявнику право на тимчасову правову охорону вiд дати подання заявки.

Тимчасова правова охорона полягає в тому, що заявник має право на

одержання компенсації за завдані йому після публікації відомостей про заявку збитки від особи, яку заявник повідомив про те, що відомості про заявку внесено до Реєстру заявок.

Зазначена компенсація може бути одержана заявником тільки після одержання ним патенту.

(Витяг зі ст. 32 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-ХІІ від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Тимчасове припинення дії ліцензії на виробництво дисків для лазерних систем зчитування

Тимчасове припинення дії ліцензії передбачає зупинення її дії на певний період (до повного усунення виявленого порушення) та позбавлення суб'єкта господарювання (ліцензіата) права на провадження зазначеного в ліцензії виду господарської діяльності протягом терміну, зазначеного в рішенні про тимчасове припинення дії ліцензії. *(Витяг з п. 18 Постанови Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 р. № 675 „Про затвердження Порядку прийняття рішення про застосування до суб'єктів господарювання спеціальних заходів, спрямованих на припинення порушень вимог Закону України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування, матриць". // Офіційний вісник України, 2002, № 21).*

Технічні засоби захисту

Технічні засоби захисту - технічні пристрої і (або) технологічні розробки, призначені для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і (або) суміжних прав при сприйнятті і (або) копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах) і передачах організацій мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

Топографія інтегральної мікросхеми

Топографія інтегральної мікросхеми - зафіксоване на матеріальному носії просторово-геометричне розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми та з'єднань між ними. *(Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» № 621/97 від 28.11.1997. // Відомості Верховної Ради України, 1998, № 8).*

Торговельна марка

Торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнєння товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.

(Витяг з п. 1 ст. 492 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. // *Офіційний вісник України*, 2003, № 11).

Укладений договір про передачу прав на використання творів

Договір про передачу прав на використання творів вважається укладеним, якщо між сторонами досягнуто згоди щодо всіх істотних умов (строку дії договору, способу використання твору, території, на яку поширюється передаване право, розміру і порядку виплати авторської винагороди, а також інших умов, щодо яких за вимогою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди). (Витяг з п. 2 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 13).

Умови охороноздатності топографії інтегральної мікросхеми (ІМС)

Топографія ІМС відповідає умовам охороноздатності, якщо вона є оригінальною. (Витяг з п. 1 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» № 621/97 від 28.11.1997. // *Відомості Верховної Ради України*, 1998, № 8).

Умови патентоздатності винаходу, корисної моделі

Винахід відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним.

Корисна модель відповідає умовам патентоздатності, якщо вона є новою і промислово придатною. (Витяг з п. 1 і 2 ст. 7 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 7).

Умови патентоспроможності промислового зразка

Промисловий зразок відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим (Витяг з п. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-XII від 15.12.1993. // *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 7).

Фактичний строк корисного використання об'єкта права інтелектуальної

Фактичний строк корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності – період від початку строку корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності до дати оцінки. (Витяг з п. 3 *Національного стандарту* № 4 „Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. // *Офіційний вісник України*, 2007, № 75).

Фонограма

Фонограма - звукозапис на відповідному носії (магнітний стрічці чи магнітному диску, грамофонній платівці, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких звуків, крім звуків у формі запису, що входить до аудіовізуального твору. Фонограма є вихідним матеріалом для виготовлення її примірників (копій). (Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*,

1994, № 13).

Фонограма - виключно звуковий запис будь-якого виконання чи інших звуків. Грамофонні платівки, диски, магнітофонні касети та інші носії записів є примірниками фонограми.

(Витяг з п. 1.5 наказу Міністерства освіти і науки України № 101 від 02.03.2001 р. «Про затвердження Порядку продажу (видачі) контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм». // Офіційний вісник України, 2001, N 13).

Формальна експертиза (експертиза за формальними ознаками)

Формальна експертиза (експертиза за формальними ознаками) - експертиза, в ході якої встановлюється належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходами (корисними моделями), і відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам. (Витяг зі ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3687-XII від 15.12.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7).

Примітка: таке ж визначення міститься в п. 1.2 наказу Міністерства освіти і науки України № 197 від 15.03.2002 р. „Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель”. // Офіційний вісник України, 2002, № 16.

Формальна експертиза заявки проводиться з метою визначення відповідності формальних ознак заявки вимогам, що встановлені цим Законом і розробленими урядовим органом державного управління з питань правової охорони інтелектуальної власності на сорти рослин, що діє у складі центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики, на його основі правилами складання та подання заявки. (Витяг зі ст. 26 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» № 3116-XII від 21.04.1993. // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 21).

Цитата

Цитата - порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні.

(Витяг з ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 13).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЛІТЕРАТУРИ

Базова література:

1. *Базилович В.Д.* Інтелектуальна власність: Підручник. 2-ге вид. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
2. *Валюх А. Н.* Интеллектуализация мировой экономики: оценка признаков экономики знаний International Journal of New Economics and Social Sciences (IJNESS), № 1(1), 2015. – С. 59-64.
3. *Іевія О.В., Мироненко В.П., Павловська Н.В., Пилипенко С.А.* Право інтелектуальної власності: схеми та роз'яснення: навч. посіб. – Київ: КНТ, 2007. – 264 с.
4. *Інтелектуальна власність та її захист:* Нормативно-правове регулювання / Упор. Роїна О.М. – 3-є вид., перероб. та доп. – Київ: КНТ, 2006. – 480 с.
5. *Потехіна В.О.* Інтелектуальна власність: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.
6. *Право інтелектуальної власності:* Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закл. / О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
7. *Цибульов П.М., Чеботарьов В.П.* Популярно про інтелектуальну власність: абетка / За заг. ред. к.е.н. М.В. Паладія. – К.: ТОВ «Альфа-ПІК», 2004. – 56 с.
8. *Черевко Г. В.* Інтелектуальна власність: Навч. пос. – К.: Знання, 2008. – 412 с.

Допоміжна література:

9. Цивільний кодекс України від 16.01.03 № 435-IV.
10. Господарський кодекс України від 16.01.03 № 436-IV.
11. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.93 № 3689-XII (зі змін. і допов.).
12. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.93 № 3688-XII (зі змін. і допов.).
13. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.93 № 3687-XII (зі змін. і допов.).
14. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.93 № 3792-XI (зі змін. і допов.).
15. Про охорону прав на зазначення походження товару : Закон України від 16.06.1999 № 752-XIV.
16. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 № 3117-XII.
17. *Бошицький Ю.Л.* Право інтелектуальної власності: навч. посіб. для студ. виш. навч. закл. / Ю.Л. Бошицький. – К.: Логос, 2007. – 488 с.

18. Вачевський В.М. Соціально-економічні аспекти використання інтелектуальної власності в сучасних умовах. Теорія і практика : навч. посiб. / В.М. Вачевський. - К.: ЦУЛ, 2004.

19. Дахно І.І. Право інтелектуальної власності: навч. посiб. /І.І. Дахно. - 2-ге вид. - К. : Центр навч. л-ри, 2006.

20. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю: Підручник. – К: Держ. ін-т інтел. власн. – 2009. – 312 с.

21. Цибульов П.М. Маркетинг інтелектуальної собствeнности: Учеб. пос.. – К.: Гос. ин-т интел. собст., 2004. – 184 с.

22. EcoTown: Альтернативна енергетика в Україні. – Офіційний сайт : <http://ecotown.com.ua>.

23. Valyukh A. International Economic Aspects of Innovative Nature Using in the Context of Sustainable Development. – International Journal of New Economics and Social Sciences (IJONESS). – № 1(3), 2016. – С. 233-240.

24. Gwoździewicz S. Prawno-karna ochrona informacji i danych osobowych w dobie globalizacji” [in] Institutionalization of Eurointegration processes: Society, Economics, Administration «Інституціоналізація процесів євроінтеграції: суспільство, економіка, адміністрування». – National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine – 2016 – P. 224-224.

25. Gwoździewicz S., Prokopowicz D., Globalization and the process of the system and normative adaptation of the financial system in Poland to the European Union standards [in] Globalization, the State and the Individual. International Scientific Journal, No 1 (9) 2016. University of Varna. ISSN 2367-4555. Varna, Bulgaria 2016 r. (p. 63-75)

26. Gwoździewicz S., Prokopowicz D., Social and Economic Determinants of Effective Development of Entrepreneurship and Innovation in the Municipality of Otwock in Poland [in] Entrepreneurship and Innovation in Selected Countries of Europe, J. Szablowski (ed). University of Finance and Management in Białystok, ISBN 978-83-60432-93-7. Białystok 2016. (p. 151-170).

27. Ćmiel S., Implementing innovative processes in Polish organizations [in] Public Administration and Local Government: the Challenges and their Solutions. National University of Water Management and Nature Resources Use in Rivne (Ukraine). 2014 r. УДК 351/354 (043.2); ББК 65.050.9.2я43; Д 36. Rivne, Ukraine 2014.

28. Ćmiel S., Innowacje w organizacji – analiza porównawcza Polski na tle innych państw UE [w] Journal of Modern Science , nr 3/14/2012, ISSN 1734-2031. Józefów 2012r.

Інформаційні ресурси:

Періодичні видання

1. Вісник Національної академії державного управління при Президенті України.

2. Економіка та держава.

3. Економiст.
4. Теорiя i практика iнтелектуальної власностi.
5. Інтелектуальна власнiсть в Україні.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабiнет Міністрiв України.
2. <http://portal.rada.gov.ua> – Верховна Рада України, законодавство.
3. <http://www.library.snu.edu.ua> – Наукова бiблiотека Схiдноукраїнського національного університету імені Даля.
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бiблiотека імені Вернадського
5. <http://sips.gov.ua> – Державна служба iнтелектуальної власностi України.
6. <http://www.iipl.ukrpatent.org> – Інститут iнтелектуальної власностi.
7. <http://www.intelvlas.com.ua> – науково-практичний журнал «Інтелектуальна власнiсть».
8. http://feedproxy.google.com/~r/turtle-news/~3/aVrTwYmdl0/blog-post_74.html.